

T.C.

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**TIBBİ SOSYAL HİZMET ALANINDA ÇALIŞAN SOSYAL
ÇALIŞMACILARIN PERSPEKTİFİNDEN GÖÇMENLERİN
SOSYAL UYUMU**

Hilal Sevde ÇELİK

Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Fatih ALTUN

Bandırma – 2025

T.C.
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**TIBBİ SOSYAL HİZMET ALANINDA ÇALIŞAN SOSYAL
ÇALIŞMACILARIN PERSPEKTİFİNDEN GÖÇMENLERİN
SOSYAL UYUMU**

Hilal Sevde ÇELİK

Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Fatih ALTUN

Bandırma – 2025

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmemiş bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim. (26/06/2025)

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında katkı sağlayan, destek olan ve ilham veren herkese teşekkür ederim. Başta yüksek lisans sürecim boyunca desteğini eksik etmeyen tez danışmanım sayın Doç. Dr. Fatih ALTUN olmak üzere Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı öğretim üyelerine; bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan ve araştırmama katılan meslektaşlarıma; tez yazım süreci içerisinde manevi desteklerini esirgemeyen arkadaşlarıma, süreç boyunca beni motive eden meslektaşım Aslı SIRMA'ya teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca varlıkları ile bana güç veren ve her daim desteklerini hissettiren kıymetli ailem; annem Hatice AYDIN ve babam Fahri AYDIN'a ve son olarak da bu süreç içerisinde desteğini ve sabrını hiç esirgemeyen sevgili eşim Hayrettin ÇELİK'e teşekkür ederim.

Hilal Sevede ÇELİK

BALIKESİR, 2025

ÖZET

TIBBİ SOSYAL HİZMET ALANINDA ÇALIŞAN SOSYAL ÇALIŞMACILARIN PERPEKTİFİNDEN GÖÇMENLERİN SOSYAL UYUMU

Bu araştırma, tıbbi sosyal hizmet alanında en az 2 yıldır görev yapan sosyal çalışmacıların göçmenlerin sosyal uyum sürecine dair deneyimlerini ve bakış açılarını derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yaklaşımın benimsendiği çalışmada göçmen sağlığı merkezi, hastane, ilçe sağlık müdürlüğü gibi çeşitli kurumlarda çalışan 20 sosyal çalışmacı ile yarı yapılandırılmış görüşme formu ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemiyle ulaşılan katılımcıların deneyimleri, göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimi, sosyal uyum sürecinde yaşanan zorluklar, engellilik ve kronik hastalık gibi çoklu dezavantajların etkisi, kurumsal işleyiş ve politika önerileri gibi temalar etrafında analiz edilmiştir. Elde edilen veriler, MAXQDA programında tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiş; sosyal hizmet uygulamalarında göçmen dostu yaklaşımların geliştirilmesine ve özellikle tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacıların rolüne dair bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma, sosyal uyumun sadece bireysel çabalarla değil, sistemli ve bütüncül hizmet modelleriyle desteklenmesi gerektiğini ortaya koyarak literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Uyum, Göç, Sosyal Hizmet, Tıbbi Sosyal Hizmet

ABSTRACT

THE SOCIAL INTEGRATION OF IMMIGRANTS FROM THE PERSPECTIVE OF SOCIAL WORKERS IN THE FIELD OF MEDICAL SOCIAL WORK

This study aims to explore in depth the experiences and perspectives of social workers who have been working for at least two years in the field of medical social work regarding the social integration processes of migrants. Adopting a phenomenological approach, one of the qualitative research designs, the study was conducted with 20 social workers employed in various institutions such as Migrant Health Centers, hospitals, and district health directorates. Using purposive sampling, participants were selected based on their relevant experience, and data were collected through semi-structured interviews. The experiences of participants were analyzed around key themes such as access to healthcare services for migrants, challenges encountered in the process of social integration, the impact of multiple disadvantages such as disability and chronic illness, institutional practices, and policy recommendations. The data were analyzed thematically using MAXQDA software. The findings highlight the need to develop migrant-sensitive approaches in social work practices and emphasize the critical role of social workers in the field of medical social work. This study provides a unique contribution to the literature by demonstrating that social integration requires not only individual efforts but also systematic and comprehensive service models.

Keywords: Social Integration, Migration, Social Work, Medical Social Work

İÇİNDEKİLER

<u>TEZ ONAYI</u>	i
<u>BEYAN</u>	ii
<u>ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR</u>	iii
<u>ÖZET</u>	iv
<u>ABSTRACT</u>	v
<u>İÇİNDEKİLER</u>	vi
<u>TABLolar LİSTESİ</u>	viii
<u>SEKİLLER LİSTESİ</u>	ix
<u>KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ</u>	x
<u>1.GİRİŞ</u>	1
<u>1.1.Araştırmanın Amacı</u>	1
<u>1.2.Araştırmanın Önemi</u>	2
<u>2. GENEL BİLGİLER</u>	3
<u>2.1. Göç ve Sosyal Uyum</u>	5
<u>2.2. Göç ile İlgili Kavramlar</u>	8
<u>2.3. Türkiye’de Göç İle İlgili Yasal Mevzuat</u>	11
<u>2.4.Türkiye’de Göç Politikaları</u>	13
<u>2.5. Göç ve Sosyal Hizmet</u>	16
<u>2.6. Göçmenlere Yönelik Sosyal Hizmet Yaklaşımları</u>	19
<u>2.6.1. Ayrımcılık Karşıtı Uygulama</u>	19
<u>2.6.2. Irkçılık Karşıtı Uygulama</u>	21
<u>2.6.3. Baskı Karşıtı Uygulama</u>	21
<u>2.6.4. Çeşitlilik</u>	22
<u>2.6.5. Kültürel Yetkinlik</u>	23
<u>2.6.6. Kùltürler Arası İletişim</u>	24

<u>2.6.7. Çokkültürcü Uygulama</u>	25
<u>2.6.8. Hak Temelli Yaklaşım</u>	27
<u>2.7.Tıbbi Sosyal Hizmet</u>	27
<u>2.8.Göçmen Sağlığı Merkezi</u>	30
<u>3. GEREÇ VE YÖNTEM</u>	32
<u>3.1.Araştırmanın Deseni</u>	32
<u>3.2. Araştırmanın Özgün Değeri</u>	32
<u>3.3. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliği</u>	33
<u>3.4.Çalışma Grubu</u>	33
<u>3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları</u>	35
<u>3.6. Veri Toplama Süreci</u>	35
<u>3.7. Verilerin Analizi</u>	37
<u>4. BULGULAR VE TARTIŞMA</u>	38
<u>5.SONUÇ VE ÖNERİLER</u>	114
<u>6. KAYNAKÇA</u>	119
7. EKLER	126
8. ÖZGEÇMİŞ	129

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo 2.1 Dünya’da En Fazla Göçmenin Yaşadığı İlk 5 Ülke</u>	11
<u>Tablo 3.1 Katılımcıların Demografik Bilgileri</u>	34
<u>Tablo 4.1. Tema Ve Alt Kod Frekans Tablosu</u>	39

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Sekil 2.1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler</u>	7
<u>Sekil 4.1. Sosyal Uyumun Tanımı Teması Alt Kod Frekansları</u>	40
<u>Sekil 4.2. Sosyal Uyum Önemi Teması Alt Kod Frekansları</u>	43
<u>Sekil 4.3. Sosyal Uyum Algıları Teması Alt Kod Frekansları.....</u>	46
<u>Sekil 4.4. Sosyal Uyum Müdahaleleri Teması Alt Kod Frekansları.....</u>	50
<u>Sekil 4.5. Sosyal Uyum Başarı Kriteri Teması Alt Kod Frekansları.....</u>	57
<u>Sekil 4.6. Müdahale Süreci Teması Alt Kod Frekansları</u>	62
<u>Sekil 4.7. Göçmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar Teması Alt Kod Frekansları..</u>	67
<u>Sekil 4.8. Sosyal Uyum Süreci Zorlukları Teması Alt Kod Frekansları</u>	76
<u>Sekil 4.9. Engelli Zorlukları Teması Alt Kod Frekansları</u>	85
<u>Sekil 4.10. Sosyal Uyum Önerileri Teması Alt Kod Frekansları</u>	97

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

GSM: Göçmen Sağlığı Merkezi

IOM: Uluslararası Göç Örgütü

MHRS: Merkezi Hekim Randevu Sistemi

NASW: Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

OHCHR: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

WHO: World Health Organization

1.GİRİŞ

Küresel düzeyde artan zorunlu göç hareketleri, bireylerin yalnızca fiziksel yer değiştirmelerini değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda derin dönüşümleri de beraberinde getirmektedir. Türkiye, özellikle 2011 sonrası dönemde, geçici koruma statüsüyle ülkeye kabul edilen Suriyeli nüfusun büyük kısmına ev sahipliği yapmakta ve bu süreçte göçmenlere yönelik çok boyutlu politika ve hizmet mekanizmaları geliştirmektedir. Göçmenlerin yeni bir topluma entegrasyonu, yalnızca barınma ve temel ihtiyaçların karşılanmasıyla sınırlı kalmamakta; aynı zamanda sosyal uyum, sağlık hizmetlerine erişim ve toplumsal kabul gibi karmaşık süreçleri içermektedir.

Bu bağlamda sosyal hizmet disiplini, göçmenlerin yaşadığı uyum sorunlarını çok yönlü bir biçimde ele alarak hem bireysel hem de toplumsal düzeyde müdahale araçları geliştirmektedir. Özellikle tıbbi sosyal hizmet, göçmenlerin sağlık sistemine etkin biçimde dahil edilmesinde, sağlık okuryazarlığının artırılmasında ve hak temelli hizmetlere yönlendirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir. Göçmen Sağlığı Merkezleri gibi özel yapılar, bu hizmetlerin sahadaki uygulama alanlarını oluşturmakta, ancak söz konusu uygulamaların sosyal uyum ile ilişkisi henüz yeterince araştırılmamıştır. Bu çalışma, bu boşluğu doldurmayı ve tıbbi sosyal hizmetin göçmenlerin sosyal uyumu ile ilişkisini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde sosyal uyum kavramı incelenmiştir. İkinci bölümünde ise göç ile ilgili temel kavramlar ve Türkiye'nin göç politikalarına değinilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde Tıbbi sosyal hizmet alanı ve göçmen sağlığı merkezi hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümü yapılan araştırmaya yönelik bilgileri içermektedir. Son bölümünde ise araştırma bulguları, sonuç ve öneriler yer almaktadır.

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, tıbbi sosyal hizmet alanında görev yapan sosyal çalışmacıların bakış açısıyla göçmen bireylerin sosyal uyum sürecine dair deneyimlerini, algılarını ve karşılaştıkları zorlukları derinlemesine incelemektir. Çalışma, sosyal hizmet uzmanlarının mesleki deneyimlerinden yola çıkarak göçmenlerin topluma katılım süreçlerini, karşılaştıkları yapısal engelleri ve sosyal hizmet müdahalelerinin bu süreçteki rolünü anlamayı hedeflemektedir. Bu bağlamda,

göçmenlerin sosyal uyuma yönelik yaklaşımlarının yanı sıra, ev sahibi toplumun ve kurumların bu sürece etkileri değerlendirilmektedir. Araştırma, sosyal uyumun yalnızca bireysel değil aynı zamanda toplumsal, kültürel ve kurumsal boyutlarıyla ele alınması gerektiği varsayımından hareketle, kültürel duyarlılık temelli müdahalelerin ve çok disiplinli politikaların gerekliliğine dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

Araştırma kapsamında, göçmenlerin yaşadığı yapısal engeller, kırılganlık halleri ve sosyal dışlanma riskleri göz önünde bulundurularak; sağlık temelli sosyal hizmet müdahaleleri incelenmektedir. Ayrıca, sahada görev yapan sosyal çalışmacıların deneyim ve görüşleri aracılığıyla mevcut hizmetlerin yeterliliği ve geliştirilmesi gereken yönleri belirlenerek, alana yönelik somut politika ve uygulama önerileri sunulması hedeflenmektedir.

1.2.Araştırmanın Önemi

Göç, yalnızca bireylerin fiziksel yer değişimini değil, aynı zamanda toplumsal yapının, hizmet sistemlerinin ve sosyal ilişkilerin dönüşümünü de beraberinde getiren çok boyutlu bir olgudur. Türkiye, son yıllarda özellikle geçici koruma altındaki Suriyeliler başta olmak üzere, yoğun göç hareketlerinin hedef ülkesi hâline gelmiş ve bu durum kamu politikaları kadar sosyal hizmet pratiklerini de derinden etkilemiştir. Göçmen bireylerin yeni yaşam alanlarına uyum süreçlerinde yaşadıkları sosyal, ekonomik ve psikolojik zorluklar; hem bireysel refahı hem de toplumsal bütünleşmeyi tehdit edebilecek düzeydedir. Bu noktada sosyal hizmet disiplini, özellikle de tıbbi sosyal hizmet alanı, göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişiminde ve sosyal uyum süreçlerinde kritik bir rol üstlenmektedir.

Bu araştırma, göçmenlerin sosyal uyum deneyimlerini, tıbbi sosyal hizmet uygulamalarıyla ilişkilendirerek incelemeyi amaçlamaktadır. Sağlık alanında sahada çalışan sosyal çalışmacıların deneyimlerinin açığa çıkarılması ve özel gereksinimli bireyler gibi kırılgan grupların karşılaştığı yapısal engellerin ortaya konulması, çalışmanın hem bilimsel hem de uygulamaya dönük değerini artırmaktadır. Ayrıca sosyal hizmet müdahalesinin, sosyal uyumun hangi boyutlarına katkı sunduğunun anlaşılması, alandaki mevcut boşlukların tespiti açısından önemlidir.

Bu çalışmayla birlikte, göç ve uyum alanında çalışan sosyal hizmet profesyonellerine yönelik öneriler geliştirilmesi, sosyal hizmet politikalarının daha kapsayıcı bir şekilde yapılandırılmasına katkı sunması ve göçmenlerin insan haklarına

dayalı, bütüncül bir hizmet modeline erişiminin sağlanması hedeflenmektedir. Araştırmanın sunduğu bulgular, göç alanında çalışan STK'lar, yerel yönetimler ve kamu kurumları için de yol gösterici niteliktedir.

2. GENEL BİLGİLER

Uyum kavramı, Türkçeye “integration” (entegrasyon) teriminden uyarlanarak kazandırılmıştır. Bu kavramın ilk kez gündeme gelmesi, Avrupa’da yaşayan Türk kökenli göçmenler bağlamında olmuştur. Ancak özellikle kitlesel göç hareketleri açısından değerlendirildiğinde, entegrasyon kavramı çeşitli eleştirilere konu olmuş ve kendi içinde bazı sorunlar barındırdığı ifade edilmiştir. Entegrasyonun, kimi zaman ‘asimilasyon’ çağrışımı yaratması, bu eleştirilerin temelini oluşturmaktadır. Bu sebeple, literatürde zaman zaman entegrasyon yerine ‘adaptasyon’ veya ‘harmonizasyon’ gibi kavramların da tercih edildiği görülmektedir. Türkiye’de ise resmi kurumların ‘entegrasyon’ yerine ‘uyum’ kavramını kullanmayı benimsedikleri bilinmektedir. Entegrasyon ve uyum kavramları genel olarak ‘misafirlikten kalıcılığa geçişi’ ve bu bağlamda göçmenlerin ev sahibi toplumla bütünleşmesini çağrıştırmaktadır (Erdoğan, 2017: 91).

Sosyal uyum kavramı, evrensel olarak üzerinde uzlaşılmış tek bir tanıma sahip olmamakla birlikte; dayanışma, birliktelik, hoşgörü ve uyumlu bir arada yaşam gibi olgularla ilişkilendirilmektedir. Bu kavram, toplumu oluşturan tüm grupların ortak bir vizyon ve aidiyet duygusu etrafında bir araya geldiği, kapsayıcı bir toplumsal düzeni ifade eder. Bu bağlamda, bireylerin farklı toplumsal, kültürel ve ekonomik geçmişleri çeşitlilik olarak kabul edilmekte ve bu çeşitlilik olumlu bir değer olarak değerlendirilmektedir. Sosyal uyumun sağlandığı toplumlarda, farklı geçmişlere sahip bireyler benzer yaşam fırsatlarına erişebilmekte; iş yerlerinde, eğitim kurumlarında ve mahalle gibi günlük yaşam alanlarında bu bireyler arasında güçlü ve olumlu sosyal ilişkiler geliştirilebilmektedir (IOM, 2019: 200).

Jenson’a (1998: 15-17) göre sosyal uyumun beş boyutu bulunmaktadır. Bunlar:

- Aidiyet - İzolasyon: Paylaşılan değerleri veya toplumdan izolasyonu ifade etmektedir.
- Dahil etme – Dışlama: İşgücü piyasasındaki tutarlılık ve fırsat eşitliğini ifade etmektedir.

- Katılım – Katılımsızlık: Toplum üyelerinin siyasal süreçlere aktif olarak katılım düzeyini ya da bu süreçlerden uzak kalmalarını ifade etmektedir.
- Tanıma – Reddetme: Toplumun, farklı kimlik ve gruplara yönelik geliştirdiği hoşgörü, kabul ve saygı düzeyini ifade etmektedir.
- Meşruiyet – Gayrimeşruiyet: Toplumsal kurumların, özellikle de devletin ve hükümetin, farklı toplumsal kesimlerin çıkarlarını temsil etme ve arabuluculuk yapma kapasitesine yönelik toplumsal algıyı yansıtmaktadır.

Jenson'un sosyal uyuma ilişkin geliştirdiği beş boyut incelendiğinde, bu beş boyutun toplumsal ilişkilerin çok katmanlı yapısını ve sosyal bütünleşmenin yalnızca yapısal değil, aynı zamanda kültürel ve siyasal yönlerini de kapsadığını ortaya koymaktadır. Aidiyet, dahil olma, katılım, tanınma ve meşruiyet eksenleri üzerinden yapılan bu analiz, bir toplumda bireylerin sadece fiziksel varlıklarıyla değil, değerler, fırsatlar, temsiliyet ve karşılıklı tanıma yoluyla da bütünleşip bütünleşmediklerinin anlaşılmasına olanak tanımaktadır. Bu yaklaşım, özellikle göçmen toplulukların ev sahibi toplumla kurduğu ilişkilerin analizinde bütüncül bir değerlendirme yapma imkânı sunmaktadır.

Bolgün (2022: 184-186) ise sosyal uyumu iki boyutta ele almıştır. Bolgün'e göre ilk boyut, toplumsal ayrışmalardan kaynaklanan tehditlerle mücadeleyi kapsamaktadır. Bu çerçevede; zenofobi, ayrımcılık ve sosyal dışlanma ile mücadele, uyumun sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Zenofobi, farklı olanı tehdit olarak algılama ve dışlama eğilimiyle bireyler arasında güven ilişkilerinin kurulmasını engellerken; ayrımcılık, göçmenlerin eğitim, sağlık, istihdam gibi temel hizmetlere erişimini kısıtlayarak hem toplumsal barışı hem de bireylerin psikososyal bütünlüğünü zedelemektedir. Sosyal dışlanma ise yalnızca ekonomik eşitsizliklerle sınırlı kalmamakta, mekânsal ayrışma, katılım süreçlerinden dışlanma ve kamusal alanlara erişimde engeller gibi çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu durum, aidiyet hissinin zayıflamasına ve toplumsal bütünleşmenin sekteye uğramasına neden olmaktadır. İkinci boyut ise sosyal ilişkilerin ve sosyal sermayenin güçlendirilmesine odaklanmaktadır. Bu kapsamda, gruplar arası sosyal temasın artırılması, sosyal mesafenin azaltılması ve sosyal sermayenin geliştirilmesi, toplumsal uyumun inşasında temel araçlar olarak öne çıkmaktadır. Sosyal temas, önyargıların ve yanlış öğrenmelerin bertaraf edilmesine imkân tanırken; sosyal mesafenin azaltılması, gruplar arası karşılıklı etkileşim ve anlayışı desteklemektedir. Sosyal sermayenin

güçlendirilmesi ise yalnızca bireylerin kendi gruplarıyla değil, farklı topluluklarla da etkileşim kurmasını gerektirmektedir. Bu doğrultuda, karşılıklı güven, sosyal katılım ve dayanışma temelli ilişkilerin geliştirilmesi, hem göçmenlerin hem de ev sahibi toplumun sosyal uyum sürecine aktif katılımını kolaylaştıracaktır.

2.1. Göç ve Sosyal Uyum

İltica hareketlerinin sayısında yaşanan artış, göçün daha fazla ülkeyi etkileyen küresel bir olgu hâline gelmesine neden olmuştur. Bir diğer ifadeyle, bireylerin uluslararası hareketliliğinde gözlemlenen artış ve buna bağlı olarak göç olgusu, küreselleşmenin kaçınılmaz sonuçları arasında değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, küreselleşmenin insani boyutu olarak tanımlanan göç, devletlerin kültürel, ekonomik ve siyasal yapıları üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır. İnsanlar, çeşitli sosyal, ekonomik veya siyasal nedenlerle ülkelerini terk ederek başka ülkelere göç etmekte; günümüzde hiçbir devlet, göçün ortaya çıkardığı etkilerden tamamen bağımsız kalamamaktadır. Yoğun göç hareketlerinin toplumsal, ekonomik ve politik sonuçları, uluslararası düzeyde toplumların gündeminde önemli bir yer tutmakta; göçmenlik olgusu, artan ölçüde hem devletlerin hem de hükümet dışı aktörlerin karşılaştığı temel sorun alanlarından biri hâline gelmektedir (Güleç, 2015: 82).

Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) yayımladığı *Dünya Göç Raporu*'na göre, 2019 yılında dünya genelindeki göçmen sayısı 272 milyon iken, bu sayı 2020 yılında 281 milyona ulaşmıştır. Bu rakam, 2020 yılında dünya nüfusunun yaklaşık %3,6'sına karşılık gelmektedir (IOM, 2022). Aynı rapora göre, yerinden edilen kişi sayısı 2019'da 84,8 milyon iken, 2020 yılında bu sayı 89,4 milyona yükselmiştir. 2020 yılı itibarıyla en fazla göçmen kabul eden ülkeler sırasıyla Amerika Birleşik Devletleri, Almanya ve Suudi Arabistan olmuştur. Bu sıralamada Türkiye on ikinci sırada yer almaktadır (IOM, 2022).

Göç çalışmaları incelendiğinde göçün yalnızca bir yer değiştirme hareketi olmadığı, göç veren ve göç alan ülkelerde de etkileri olduğu görülmektedir. Bu etkilerin sonucunda da göç hareketlerinin karşılıklı etkileri açısından sosyal uyum kavramı öne çıkmaktadır. 'Uyum', 'sosyal uyum' ve benzeri kavramlar için herkesin her dönemde kabul göreceği ortak bir tanımın olmayışı göç konusunda çalışan uzmanların uzlaştığı bir noktadır (Mutlu, 2023: 99). Sosyal uyum, göçmenler ve ev

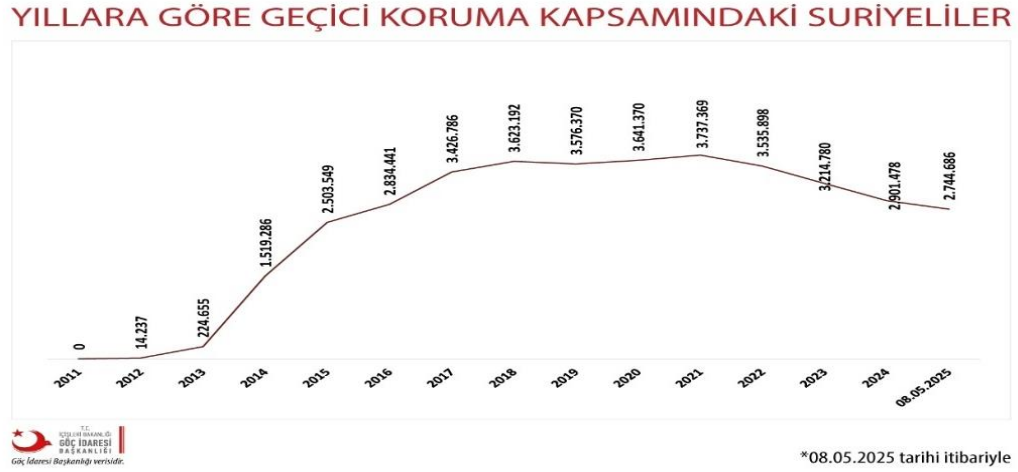
sahibi toplumun birbirlerine uyum sağladığı, dinamik sürekli bir değişim sürecidir. Sosyal uyum bu etkileşim sürecinin ürünüdür. (Saggar vd., 2012: 18). Sosyal uyum ile göç arasındaki ilişki, yalnızca tarihsel ya da coğrafi deneyimlerle değil, aynı zamanda göçün niteliğiyle de doğrudan bağlantılıdır. Zorunlu göç ve gönüllü göç kavramları bu bağlamda birbirinden belirgin şekilde ayrılmaktadır. Zorunlu göç yaşayan bireylerin travmatik göç deneyimleri, sosyal uyum süreçlerini önemli ölçüde etkilemektedir (Özdemir, 2023: 41).

Sosyal uyum, ev sahibi toplum ile göçmen grubun karşılıklı olarak bir uyum sağlamasını ifade eder. Bu uyum toplumdaki ayrışma ve çatışmanın azalmasına ve toplumsal güvenin artmasına destek olur. Sosyal uyumun üç temel unsuru vardır. İlki göçmenlere yasal bir statünün verilmesidir. Türkiye'ye Suriye'den gelen göçmenlere geçici koruma statüsü verilerek bu unsurlardan ilki sağlanmıştır. Bir diğer unsur göçmenlerin ekonomik olarak kendi geçimlerini sağlayabilmelerinin desteklenmesi ve istihdam imkanlarının sunulmasıdır. Türkiye'de Suriyeli göçmenlere yönelik olarak yasal çalışmalar yapılsa da kayıt dışı çalışma en önemli sorunlardan biridir. Son unsur ise göçmenlerin sosyal ve kültürel bağlamda ev sahibi toplum tarafından kabul görmesi ve göçmenlerin de yerel toplumun kültürüne uyum sağlamasıdır. Bu noktada da Göç İdaresi Başkanlığı, Türk Kızılay, belediyeler ve çeşitli ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşlar faaliyetler yürütmektedir (Kıraç Keleş, 2023: 74).

Türkiye'nin bulunduğu Anadolu coğrafyası, tarihsel süreçte sahip olduğu stratejik konum nedeniyle farklı dönemlerde ve çeşitli nedenlerle gerçekleşen göç hareketlerine ev sahipliği yapmıştır (Yaman, 2019: 113). Yakın tarih incelendiğinde, Türkiye'nin üç büyük dış göç hareketinden doğrudan etkilendiği görülmektedir. Bu hareketlerin ilki, Birinci Dünya Savaşıyla birlikte Balkanlar'da yaşayan Türk nüfusunun Türkiye'ye yönelen zorunlu göçüdür. Bu göç başlangıçta çeşitli zorluklara yol açsa da söz konusu topluluklar zamanla ev sahibi toplumla bütünleşmiş ve göçmen statüleri ortadan kalkmıştır. İkinci büyük göç dalgası ise 1990'lı yıllarda Körfez Harekâtı ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'a müdahalesiyle ortaya çıkmış; çok sayıda Iraklı göçmen ve sığınmacı Türkiye sınırlarına ulaşmış, bu kişiler sınıra yakın bölgelerde bulunan barınma merkezlerinde geçici olarak ağırlanmıştır. Üçüncü ve en geniş kapsamlı göç hareketi ise 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşına bağlı olarak gerçekleşmiştir. Günümüzde Türkiye'de çoğunluğu şehirlerde, bir kısmı ise geçici barınma merkezlerinde yaşayan 3 milyondan fazla Suriyeli bulunmaktadır

(Akkoyunlu Ertan ve Ertan, 2017: 14). 2025 yılı mayıs ayı itibariyle Türkiye’de geçici koruma kapsamı altında yaşayan Suriyeli göçmen sayısı 2744866’tır (Geçici Koruma, erişim tarihi: 10.05.2025).

Şekil 2.0.1. Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler

Öztaş’ın 2024 yılında Gaziantep ilinde uluslararası kuruluşların Gaziantep’te yürüttüğü sosyal uyum projelerinin hem ev sahibi topluluklar hem de göçmenler üzerindeki etkilerini değerlendirmek ve incelemek adına bir araştırma gerçekleştirmiştir. Çalışmanın bulgularına göre görüşülen uluslararası kuruluş temsilcileri, Gaziantep’te doğrudan sosyal uyum odaklı projelerin güncel olarak yürütülmediğini, ancak geçmiş yıllarda benzer çalışmaların yapıldığını ve hâlihazırdaki bazı projelerin sosyal uyumu dolaylı yoldan desteklediği sonucuna ulaşmıştır. Özellikle mesleki eğitim kursları, hem yerel halk hem de mültecilerin bir araya gelerek sosyal etkileşimde bulunmalarına olanak tanımakta ve bu durum sosyal uyum süreçlerini olumlu yönde etkilemektedir. Ancak Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde, dil bariyeri gibi sebeplerle yerel toplumla etkileşimin sınırlı kalması, sosyal uyumun zayıf seyretmesine neden olmaktadır. Katılımcılar, bu bölgeler için özel olarak geliştirilecek sosyal uyum projelerinin önemine dikkat çekmiştir. Ayrıca, yerel yönetimler ve kamu kurumları ile kurulan iş birliklerinin, projelerin etkisini artırdığı ve sosyal uyum sürecine katkı sunduğu vurgulanmıştır. Özellikle çocuklara yönelik faaliyetlerin, sosyal uyumun sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahip olduğu belirtilmiştir. Uluslararası kuruluşların, sadece mülteci topluluğuna değil, aynı zamanda ev sahibi toplumun dezavantajlı gruplarına da destek sunarak sosyal adaleti gözetmeye çalıştıkları aktarılmıştır. Bu kuruluşların sunduğu

destekler arasında eğitim, sağlık, hukuki danışmanlık ve ekonomik güçlendirme gibi çok yönlü hizmetler yer almaktadır (Öztaş, 2024: 53-55).

Ekşi'nin 2023 yılında İstanbul, Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa ve Adana'da göç ve sosyal uyum üzerine yaptığı araştırmada yerli halk ile Suriyeli sığınmacıların sosyokültürel uyumlarını etkileyen etmenleri incelenmiştir. Çalışmada etnik merkezcilik, kültürlerarası iletişim kaygısı, sosyal statü algısı ve kültürleşme tutumlarının uyum sürecine etkisi değerlendirilmiş; iki grubun bu değişkenlere yönelik algılarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Suriyeli sığınmacıların daha çok entegrasyon ve ayrışma eğiliminde oldukları, yerli katılımcıların ise etnik merkezcilik ve marjinalleşme düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Demografik faktörler arasında özellikle cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durum, vatandaşlık, şehirde kalma süresi, dindarlık ve dil yeterliliği gibi unsurların, uyum düzeylerini önemli ölçüde etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca dil bilme düzeyinin ve iletişim sıklığının uyumu artırıcı, etnik merkezcilik ve olumsuz sosyal statü algısının ise uyumu azaltıcı yönde etkileri olduğu ortaya konmuştur. Bu bağlamda, yerli toplumun sığınmacılarla olan etkileşimi ve sığınmacıların toplumla bütünleşme biçimleri sosyokültürel uyumun belirleyici faktörleri arasında yer almaktadır (Ekşi, 2023: 121-124).

Solmaz'ın 2025 yılında yabancıların sağlık hizmetlerine erişimi ve sosyal uyum üzerine yaptığı araştırma kapsamında Sivas ilinde yaşayan Suriyeli, Afgan, sağlık çalışanı ve yerel halk ile görüşme gerçekleştirmiştir. Genel olarak bulgular, Sivas'ta göçmenlerin sosyal uyum süreçlerinin karmaşık olduğunu; dil öğrenimi (Solmaz, 2025: 115), karşılıklı anlayış, kültürel farklılıkların yönetimi ve sağlık hizmetlerine erişimdeki adaletin sosyal uyumu önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir (Solmaz, 2025: 179-182).

2.2. Göç ile İlgili Kavramlar

Türk Dil Kurumu (1932), göç kavramını ekonomik, sosyal ve siyasi nedenlerle bireylerin veya toplulukların bir yerden başka bir yere taşınması, yani hicret olarak tanımlamaktadır. Göç hareketi bireysel olabileceği gibi toplumsal düzeyde de gerçekleşebilir; aynı şekilde, isteğe bağlı olarak gerçekleşebileceği gibi zorunlu da olabilir. Daha iyi yaşam koşullarına ulaşma amacıyla yapılan göç 'gönüllü göç' olarak adlandırılırken, bireyin güvenlik arayışıyla sığınacak bir yer bulma gerekliliğiyle

gerçekleşen göç ‘zorunlu göç’ olarak tanımlanmaktadır (Ekici, Tuncel, 2016: 14). Göç hareketi coğrafi yönden incelendiğinde iç göç ve dış göç olarak ikiye ayrılmaktadır. İç göç, aynı ülke içerisinde yapılan bir bölgeden başka bir bölgeye yapılan göç hareketidir. Dış göç olarak adlandırılan göç hareketinde ise bireylerin uluslararası bir sınırı aşarak yer değiştirmesi ifade edilir (Gürsoy, 2019: 13-15). İnsanların göç etme sebepleri çeşitlilik gösterse de başlıca etmenleri 5 başlık altında toplayabiliriz. Bunlar;

- Ekonomik unsurlar: Yoksulluk, işsizlik
- Sosyal ve siyasal unsurlar: Çatışma, insan hakları ihlalleri, siyasî istikrarsızlık, iç savaş ve devam eden silahlı çatışma, çok uluslu devletlerin dağılması veya parçalanması, etnik ve dinî çatışmalar, ayrımcılık
- Çevresel unsurlar: Doğal afetler
- Demografik unsurlar: Aşırı nüfus, az nüfus
- Coğrafi unsurlar: Göçe elverişli durum (European Communities, A Comparative Report, 2000, akt. Aykut, 2019).

Yukarıda yapılan tanımlamalardan yola çıkarak göçün temel nedenleri ise ekonomik, sosyal, siyasi, çevresel, demografik ve coğrafi unsurlarla ilişkili olduğunu ifade edebiliriz. İşsizlik, yoksulluk gibi ekonomik faktörler; çatışma, ayrımcılık ve insan hakları ihlalleri gibi sosyal ve siyasi nedenler; doğal afetler gibi çevresel etkenler; nüfus yoğunluğu ve dağılımı gibi demografik durumlar; ve göçün fiziki olarak kolaylaşmasını sağlayan coğrafi koşullar, bireylerin göç etme kararında belirleyici unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Göç dinamik bir süreç olup, bireylerin yaşam koşullarını iyileştirme veya hayatta kalma mücadelesiyle şekillenmektedir.

Göç ile ilgili olarak günlük hayatta sıkça ‘göçmen’, ‘mülteci’ ve ‘sığınmacı’ kavramları birbirine karıştırılmakta ve zaman zaman birbirleri yerine kullanılmaktadır. Evrensel olarak üzerinde uzlaşılmış tek bir ‘göçmen’ tanımı bulunmamakla birlikte, Birleşmiş Milletler bu kavramı, göçün nedenleri, düzenli ya da düzensiz olması, kullanılan yollar veya bireyin iradesi fark etmeksizin, yabancı bir ülkede bir yıldan uzun süre ikamet eden kişiler olarak tanımlamaktadır (Perruchoud, Redpath-Cross, 2004: 37).

Mülteci kavramı ise Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolünde (1967) ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi görüşleri nedeniyle zulme uğrama riski taşıyan ve bu sebeple haklı bir korku duyan kişi, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunuyorsa ve o ülkenin korumasından faydalanamıyor ya da bu korku nedeniyle faydalanmak istemeyen kişi olarak ifade edilir. Aynı şekilde, vatansız olan ve yaşadığı önceki ikamet ülkesini benzer sebeplerle terk etmiş, oraya geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişiler de mülteci statüsüne girer.

Türkiye'de mülteci ve sığınmacılara ilişkin yapılan ilk düzenleyici belge 1934 yılında çıkarılan İskan Kanunu'dur. Bu kanun, ulus-devlet inşaa süreci doğrultusunda milliyetçi bir yaklaşımla hazırlanmış; göç hareketlerinin ülke içi iskanı ile ilgilenmiştir. İskan Kanunu'na göre göçmen, "Türk soyundan ve Türk kültüründen gelen kişi" olarak tanımlanmıştır. 1991 yılında Irak'tan gerçekleşen yoğun göçle birlikte bireysel sığınma başvurularında artış yaşanmış; bu gelişmeler, 1994 yılında İltica Yönetmeliği'nin hazırlanmasına zemin hazırlamıştır. 1951 Cenevre Sözleşmesi esas alınarak hazırlanan bu yönetmelikte mülteci tanımına coğrafi bir sınırlama getirilmiş ve yalnızca Avrupa'da meydana gelen olaylar nedeniyle Türkiye'ye sığınan kişilere mülteci statüsü verileceği belirtilmiştir. Yönetmeliğin üçüncü maddesi bu sınırlamayı açıkça ifade etmektedir (Şimşek, 2017: 17).

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (2013, madde 65) 65. maddesi uyarınca, şartlı mülteci; Avrupa ülkeleri dışındaki bölgelerde meydana gelen olaylar nedeniyle, ırkı, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ya da siyasi görüşleri sebebiyle zulme uğrama riski taşıyan, bu nedenle vatandaşı olduğu devletin korumasından yararlanamayan veya söz konusu korku nedeniyle bu korumayı istemeyen yabancılar ile vatansız kişileri kapsamaktadır. Statü belirleme süreci sonucunda bu kişilere şartlı mülteci statüsü verilmekte ve üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de kalmalarına izin verilmektedir.

UNCHR (1950), sığınmacı kavramını bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ancak başvurusu henüz sonuçlanmamış kişiler olarak tanımlamaktadır. Bir bireyin mülteci statüsüne uygun olup olmadığını belirlemek için ulusal sığınma sistemleri devreye girer. Ancak, savaş, çatışma veya şiddet nedeniyle meydana gelen kitlesel göç hareketlerinde her sığınmacıyla bireysel değerlendirme yapmak her zaman mümkün

ya da gerekli olmayabilir. Bu gibi durumlarda, sınırı geçen kişilere toplu olarak mülteci statüsü tanınabilir (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği [UNHCR], 2025).

Yukarıda bahsi geçen kavramlar incelendiğinde, mültecilik statüsünün yasal bir koruma içerdiği, sığınmacı kavramı ise bu yasal korumaya sahip olabilmek adına başvuru yapan ve başvuru sürecinin hala devam ettiği kişi olarak ele alınmıştır. Göçmen kavramı incelendiğinde göç eyleminde bulunan bir kişiyi ifade ettiği ve herhangi bir yasal statüden bahsedilmediği görülmektedir.

Geçici koruma ise çatışma veya yaygın şiddet bölgelerinden gelen kişilere, bireysel statü belirlemeye tabii tutulmadan devlet tarafından geçici olarak korunmasıdır (Perruchoud, Redpath-Cross, 2004: 33). Türkiye’de geçici koruma statüsü, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun “Geçici Koruma” başlıklı 91 inci maddesinde şu şekilde tanımlanmaktadır:

‘(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.’

Bu çalışmada anlam karmaşasının önüne geçmek ve katılımcıların bahsettikleri göçmen grupların çeşitlilik içermesi nedeniyle göç etmiş kişinin yasal statüsüne bakılmaksızın göçmen ifadesi kullanılacaktır.

2.3. Türkiye’de Göç İle İlgili Yasal Mevzuat

UNCHR verilerine göre Dünyadaki göçmenlerin yaklaşık üçte biri 5 ülkede yaşamaktadır. Türkiye en fazla göçmene ev sahipliği yapan ikinci ülkedir.

Tablo 2.1 Dünya’da En Fazla Göçmenin Yaşadığı İlk 5 Ülke

Ülke	Göçmen Sayısı
İran	3.8 milyon
Türkiye	3.1 milyon
Kolombiya	2.8 milyon
Almanya	2.7 milyon
Uganda	1.7 milyon

Kaynak: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics>, erişim tarihi: 19.10.2024

Türkiye'nin göç politikasına yönelik yasal düzenlemeleri arasında 1950 tarihli 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 1964 tarihli 403 sayılı Vatandaşlık Kanunu, 1983 tarihli Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Kanun ve 2003 yılında yürürlüğe giren 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun yer almaktadır. Bunların yanı sıra, çeşitli yönetmelik, genelge ve kararlar da göç yönetimi sürecine katkı sunmaktadır. Bu düzenlemelerden bazıları aşağıda sıralanmıştır:

- Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılarla ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik
- Mülteci Misafirhaneleri Yönetmeliği
- Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Yabancı Uyruklu Personel İstihdamı Hakkında Yönetmelik
- Türkiye'de Oturan Yabancıların Nüfus Kayıtlarının Tutulması Hakkında Yönetmelik
- Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik
- Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği
- Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği
- Kabul, Barınma ve Geri Gönderme Merkezleri ile İlgili Yönetmelik
- Geçici Koruma Yönetmeliği
- 25/09/1968 tarihli ve 6/10733 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 31 Ocak 1967 tarihli Protokol
- Geri Kabul Antlaşması ile İlgili Başbakanlık Genelgesi
- Sınır Kapılarında Verilen Vizelerle İlgili Bakanlar Kurulu Kararı

2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ise Türkiye'nin göç yönetiminde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu kanun ile göç alanı insan hakları temelli ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınmış, "Göç İdaresi Genel Müdürlüğü" ile "Göç Politikaları Kurulu" gibi kurumsal yapılar oluşturularak göç yönetiminin daha sistematik hâle getirilmesi hedeflenmiştir (Demirhan & Aslan, 2015: 44-45).

2.4.Türkiye’de Göç Politikaları

Türkiye’nin göç politikaları, göçmenlerin toplumsal uyum süreçlerini etkileyen önemli bir faktör olmuştur. Tarihsel olarak, Türkiye göçmen hareketlerine ev sahipliği yapmış ve çeşitli düzenlemelerle göçmenlerin topluma entegrasyonunu sağlamaya çalışmıştır. 1934 yılında çıkarılan İskan Kanunu, göçmenleri sadece "Türk soyundan ve Türk kültüründen gelen" kişiler olarak tanımlayarak, ulus-devlet inşasına katkı sağlamayı amaçlamıştır. Ancak, zamanla göçmenlerin farklı etnik ve kültürel geçmişlere sahip olmasının, sosyal uyum açısından daha geniş bir yaklaşım gerektirdiği anlaşılmıştır. 1994'te çıkarılan İltica Yönetmeliği ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu gibi düzenlemeler, Türkiye'yi hedefleyen göçmenler için daha esnek politikalar geliştirmiştir. Ancak bu yasalar, göçmenlerin yalnızca geçici koruma sağlanmasına olanak tanımış ve uzun süreli sosyal uyum stratejileri üzerinde sınırlı bir etki yaratmıştır. Özellikle Suriye krizinin ardından Türkiye'ye gelen 3 milyondan fazla Suriyeli, sosyal hizmetlerin ve entegrasyon politikalarının güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Türkiye'nin göç politikaları, göçmenlerin eğitim, sağlık ve barınma gibi temel sosyal hizmetlere erişimlerini sağlamak için çeşitli düzenlemeler getirse de göçmenlerin toplumsal uyumunu sağlamak adına uzun vadeli politikaların geliştirilmesi hala önemli bir gerekliliktir.

Avrupa Komisyonu'nun üçüncü ülke vatandaşlarının entegrasyonuna yönelik Eylem Planı'nda (2016: 5-13) göçmenlerin bulundukları topluma uyum süreçlerinde hareket öncesi bilgilendirme, eğitim, istihdam, temel hizmetlere erişim ve aktif toplumsal katılım gibi çeşitli alanlar ön plana çıkmaktadır. Bu kapsamda, erken dönemde dil ve mesleki becerilere yönelik destekleyici programların uygulanması, eğitime erişimin sağlanması, iş gücü piyasasına katılımın teşvik edilmesi, sağlık ve barınma gibi temel hizmetlerin sunulması ile kültürel ve toplumsal yaşama katılımın desteklenmesi, göçmenlerin bütüncül bir yaklaşımla topluma entegrasyonunu güçlendiren temel unsurlar arasında yer almaktadır.

Göçmenlere yönelik hizmetlerin niteliğini artırmak ve kurumlar arası koordinasyonu güçlendirmek amacıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından 2018-2023 yıllarını kapsayan *Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı* hazırlanmıştır. Bu plan, ilgili kamu kurumlarının katılımıyla oluşturulmuş ve göçmenlerin Türkiye

toplumuna uyumu ile entegrasyonunu desteklemeyi hedeflemiştir. Planın hazırlanma, uygulanma ve değerlendirme süreçlerinde dikkate alınan temel ilkeler:

- **Bütüncül Yaklaşım:** Türkiye'deki farklı hukuki statü ile kalan bütün göçmenler ve Türk vatandaşlarının ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanmasını ifade etmektedir.
- **Katılımcılık:** Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı'nın hazırlanma sürecinde, göçmenlerin topluma uyumunu destekleyen tüm paydaşlarla—kamu kurumları, yerel yönetimler, uluslararası ve sivil toplum kuruluşları ile göçmenlerin kendileri—görüş alışverişine dayalı toplantılar gerçekleştirilmiş ve elde edilen görüşler planlara entegre edilmesini ifade etmektedir.
- **Açıklık ve Şeffaflık:** Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı, ilgili yasal düzenlemeler doğrultusunda açık, anlaşılır bir dille hazırlanmış ve Türkiye'nin uyum politikaları kamuoyuyla şeffaf biçimde paylaşılmasını ifade etmektedir.
- **Etkililik ve Etkinlik:** Plan kapsamında, uyum çalışmalarının amacına ulaşabilmesi için gerekli kurumsal kapasite, uzmanlık alanları ve iş bölümü tanımlanmış, uygulamaların etkili sonuçlar üretmesi hedeflenmesini ifade etmektedir.
- **Ayrımcılık Yapmama:** Hazırlanan planda her bireyin eşit haklara sahip olduğu, cinsiyet, etnik köken, dil, din, yaş gibi farklılıklara dayalı ayrımcılığın reddedilmesini ifade etmektedir. (Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı 2018: 17). Bu ilkeler doğrultusunda, göçmenlere yönelik hizmet sunumunun kapsayıcı, adil ve sürdürülebilir bir temele oturtulması amaçlanmıştır.

Belgede, söz konusu ilkeler esas alınarak göçmenlere yönelik stratejik öncelikler tanımlanmış ve bu öncelikler 6 temada sınıflandırılmıştır. Bu temalar:

- **Toplumsal Uyum Teması:** Göçmenlerin toplumsal yaşama katılımını çok boyutlu bir yaklaşımla ele alır. İlk amaç, toplumsal algıyı ve yabancılara yönelik tutumları sosyal uyumu destekleyecek şekilde yönetmeyi hedefler. İkinci amaç, yerel düzeyde birlikte yaşam kültürünü ve diyalogu geliştirmeyi, belediyelerin rolünü güçlendirmeyi ve göçmenlerin etkileşimini artırmayı amaçlar. Üçüncü amaç ise göçmenlerin yerel danışma ve istişare süreçlerine katılımını teşvik etmeyi ve sivil toplum kuruluşlarının kapasitesini artırmayı

öngörür. Bu stratejik amaçlar, uyum politikalarının sürdürülebilirliğini sağlamaya yönelik adımlardır (Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı 2018: 21).

- **Bilgilendirme ve Uyum Teması:** Göçmen bilgilendirme hizmetlerinin güçlendirilmesi, Türkiye'ye gelen veya gelmeyi planlayan göçmenler için bilgilendirme ve uyum kılavuzlarının hazırlanmasını içermektedir. Bu kılavuzlar, göçmenlerin hem Türkiye'ye gelmeden önce hem de geldikten sonra ihtiyaç duydukları bilgilere erişmelerini sağlamayı amaçlar (Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı 2018: 22).
- **Eğitim ve Uyum Teması:** Göçmenlerin örgün eğitime erişimini ve katılımını artırmayı, göçmenlerin eğitime devamını engelleyen faktörleri araştırarak çözüm üretmeyi, öğrencilerin okula devamlılığı için sistematik yöntemler geliştirmeyi amaçlar. Ayrıca göçmenlerin yükseköğrenime erişimi bilgilendirme ve destek mekanizmalarıyla teşvik etmeyi, üniversitelerde toplumsal uyuma katkı sağlayacak çalışmalar yürütmeyi hedefler. Göçmenlere yönelik Türkçe dil eğitimi ve uyum kurslarının yaygınlaştırılmasını, yaygın eğitim merkezlerinin göçmenlerin ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesini amaçlar (Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı 2018: 23-24).
- **Sağlık ve Uyum Teması:** Göçmenlerin sağlık hizmetlerinden kolayca ve sürekli olarak faydalanabilmesi hedeflenir. Bu hizmetlerin, göçmenlerin kültürel farklılıkları ve özel ihtiyaçları gözetilerek sunulması amaçlanır. Ayrıca sağlık konusundaki farkındalığın artırılması ve uyum süreçlerinin desteklenmesi planlanır. Göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimlerinin ne ölçüde gerçekleştiği ise düzenli olarak izlenip değerlendirilmesi hedeflenir (Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı 2018: 24-25).
- **İş Gücü Piyasası ve Uyum:** Göçmenlerin istihdam süreçlerinin daha etkili yürütülebilmesi için analiz ve planlama çalışmalarının yapılması, göçmenlerin önceden sahip oldukları bilgi ve becerilerin belirlenerek belgelendirilmesi ve iş gücü piyasasına dair verilerin toplanması hedeflenir. Ayrıca göçmenlerin yasal çalışma haklarının güvence altına alınması ve bu hakların geliştirilmesi amaçlanır (Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı 2018: 26).
- **Sosyal Destek (Sosyal Hizmetler ve Yardımlar) ve Uyum Teması:** Göçmenleri kapsayıcı şekilde sosyal destek programlarının geliştirilmesi ve

hizmetlerin etkinliği için ilgili kurumlar arasında iş birliği ve koordinasyonun güçlendirilmesi amaçlanır. Bu doğrultuda, sosyal hizmetlerin hedef gruba ulaşması kamu kurumları, belediyeler ve diğer paydaşlarla eşgüdüm içinde sağlanacaktır.

2.5. Göç ve Sosyal Hizmet

Göçmenler ve sığınmacılar, yaşamlarını sürdürdükleri sosyal çevreden koparak belirsiz bir göç sürecine girmiş bireylerdir. Kültürel ve dilsel farklılıklarla karşılaşmaları, geri gönderilme kaygısı taşımaları, sağlık hizmetlerine erişimde yaşadıkları güçlükler, adalet mekanizmalarına sınırlı erişimleri, eğitim sistemine uyum zorlukları ve sosyal güvence eksikliği gibi faktörler, onları sosyal hizmet mesleği açısından özel gereksinim grubu haline getirmektedir. Bu durum, bireylerin sosyal sağlığını hızla zayıflatırken, toplumsal uyumsuzluklar ve dengesizlikler göçmenlerin bedensel ve ruhsal sağlıklarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle, göçmenlerle sosyal hizmet uygulamaları, mesleğin temel çalışma alanlarından biri haline gelmiştir (Tomanbay, 2019).

Göçmenler, doğdukları veya yaşadıkları coğrafyadan ayrılmanın yanı sıra, göç ettikleri ülkede kabul görme ve çeşitli zorluklarla mücadele etme süreçleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, onları toplumun dezavantajlı grupları arasında konumlandırmaktadır. Göç eden bireyler ve topluluklar, kendilerine özgü kimlik, kültür ve deneyimlere sahip olup, bu farklılıklarına bağlı olarak çeşitli özel ihtiyaçlar barındırmaktadır (Ünal ve Gedik, 2022: 59). Göç edenlerin göç etme sebepleri, göç ettikleri ülke, göç edilen ülkede kalınan yer, göç sırasında hissettikleri, geride bıraktıkları, gittikleri yere uyum süreci ve göç edinilen ülkede yaşananlar göçmen için önemlidir. Göçle birlikte kişi kendi yaşam tarzından, sosyal çevresinden ve ilişkilerinden ayrıldığı için göç ettikleri ülkede duygusal sorunlar yaşayabilmektedir. Göçmenlerin göç ettikleri ülke ile kendi ülkeleri arasındaki yaşam tarzı ve kültür arasındaki benzerlikler, bireyin yaşayacağı duygusal süreçleri ve uyum sürecini şekillendirmektedir. Uyum sürecinde göç eden birey kendi yaşam tarzını ve kültürünü korumaya çalışırken bir yandan da göç ettiği ülkenin kültürü ve yaşam tarzına uyum sağlamaya çalışmaktadır. Yaşanılan bu çelişki ve karmaşaları bireyde çeşitli duygusal sorunların oluşmasına ve uyum sürecinin zorlaşmasına ve uzamasına sebep olabilmektedir (Erol ve Ersever, 2014: 59). Sosyal hizmet disiplini de toplumsal

değişme ve kalkınmaya, toplumsal kaynaşmaya, bireylerin güçlendirilmesine ve özgürleşmesine aracılık etmektedir. Sosyal adalet, insan hakları, çeşitliliğe saygı sosyal hizmet için temel unsurlardandır (Akbaş, 2021: 12). Göçmenlerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve toplumsal uyumlarının desteklenmesi sürecinde, sosyal çalışmacılar önemli görevler ve sorumluluklar düşmektedir. Bu kapsamda sosyal çalışmacılar;

- Göçmen bireylerin güçlü yönlerini keşfetmelerine yardımcı olunmalı, potansiyellerinin sürdürülebilir biçimde desteklenmesi sağlanmalıdır.
- Karar verme süreçlerinde müracaatçı merkezli bir yaklaşım benimsenmeli, “müracaatçı için müracaatçıyla birlikte” ilkesi esas alınmalıdır.
- İnsan hakları ihlali riski altındaki bireyler için savunuculuk yapılarak güçlenmeleri desteklenmelidir.
- Kültürel yetkinlik anlayışıyla hareket edilmeli, göçmen bireyin kimliği ve farklılıkları saygıyla karşılanmalıdır.
- Dil engeli, bilgi eksikliği veya özgüven sorunları yaşayan bireylerin kaynaklara erişimi kolaylaştırılmalı ve bağımsızlık kazanmaları teşvik edilmelidir.
- Hem göçmen bireyleri hem de yerel toplumu bilgilendirerek önyargıların azaltılması ve toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesi amaçlanmalıdır.
- Sosyal hizmet müdahaleleri, hak temelli, ayrımcılık karşıtı ve çokkültürlü yaklaşımlara duyarlı bir biçimde planlanmalıdır.
- Göçmenlerin güçlenmesine engel olan toplumsal faktörler araştırılmalı ve sosyal içermeyi destekleyen politika önerileri geliştirilmelidir.
- Uluslararası alandaki iyi uygulamalar takip edilmeli, ülke koşullarına uygun uyarlamalar yapılmalıdır.
- Göç alanındaki gelişmeler izlenmeli, hem saha hem akademik bilgi güncel tutulmalı ve alanda nitelikli uzmanların yetişmesine katkı sağlanmalıdır (Sırma ve Aslan, 2024: 203).

Bu bilgiler ışığında göçmenler, geldikleri ülkenin dilini, kültürünü ve toplumsal yapısını bilmemeleri nedeniyle çeşitli zorluklarla karşılaşmakta ve bu durum onların sosyal hizmet kapsamında dezavantajlı grup olarak değerlendirilmesine neden olduğunu ifade edebiliriz. Göç süreci bireylerin yalnızca fiziksel bir yer

değişimi değil, aynı zamanda psikososyal uyum süreçlerini de kapsayan karmaşık bir deneyimdir. Sosyal hizmet disiplini, bireylerin güçlendirilmesini, sosyal adaletin sağlanmasını ve toplumsal bütünleşmeyi desteklemeyi amaçladığından, göçmenlerin sosyal, ekonomik ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik çeşitli müdahale yöntemleri geliştirmektedir. Bu kapsamda, bilgi ve oryantasyon, dil edinimi, istihdam, barınma, sosyal destek sistemlerine erişim, akıl sağlığı ve aile ilişkileri gibi alanlarda ihtiyaç duyulan hizmetlerin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Göçmenlerin karşılaştıkları ayrımcılık, dışlanma ve kültürel farklılıklardan kaynaklanan uyum zorlukları göz önünde bulundurulduğunda, sosyal hizmetin ayrımcılık karşıtı, kültürler arası iletişimi teşvik eden ve çokkültürlü yaklaşımları benimseyen bir disiplin olarak geliştiği görülmektedir. Bu nedenle, sosyal çalışmacıların göçmenlerin ihtiyaçlarını doğru analiz ederek etkili müdahale stratejileri geliştirmesi, başarılı bir sosyal uyum sürecinin temelini oluşturmaktadır.

Etkin bir sosyal hizmet müdahalesi ve başarılı bir sosyal uyum için sosyal çalışmacıların göçmen ihtiyaçlarını doğru bir şekilde anlaması gerekmektedir. George (2015, akt. Akbaş, 2021: 11) göçmenlerin ihtiyaçlarını aşağıdaki başlıklarla sıralamaktadır:

- Bilgi ve oryantasyon
- Dil edinimi
- İstihdam
- Barınma
- Ağlar ve sosyal destek
- Akıl sağlığı
- Aile ilişkileri

Göç süreci, bireylerde depresyon, şok, reddetme, saldırganlık, suç işleme eğilimi ve intihar girişimi gibi çeşitli psiko-sosyal tepkiler doğurabilmektedir. Bu bağlamda yapılan araştırmalar, sosyal hizmetin göçmenlerin karşılaştığı zorluklarla başa çıkmada önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Sosyal çalışmacılar, göçmenlerin yaşadığı sorunları çözebilmek için danışmanlık, savunuculuk, güçlendirme, bütünleştirme ve kaynaklara erişim sağlama gibi temel rolleri yerine getirir (BMMYK, 1994). Ayrıca, sosyal çalışmacılar, kişilerin, grupların ve toplulukların karşılaştıkları ayrımcılığın ortadan kaldırılması için kolaylaştırıcılık,

lobicilik ve savunuculuk gibi becerilerini kullanmaktadır. Sosyal hizmet disiplini, ayrımcılığa uğrayan bireylerin başvurabileceği yapılar geliştirerek mağduriyetlerinin giderilmesine katkı sağlamalıdır. Bu amaçla sosyal çalışmacılar, ulusal ve uluslararası alandaki mevzuat ve pratik bilgisini sürekli geliştirerek uygulamalarına entegre etmelidir (Aykut ve Güloğlu, 2023: 406).

2.6. Göçmenlere Yönelik Sosyal Hizmet Yaklaşımları

Sosyal hizmet, günümüzde yalnızca dezavantajlı gruplara yönelik koruyucu müdahaleler sunan bir alan olmanın ötesine geçerek, sosyal dışlanmanın farklı boyutlarına yönelik özgün kavramlar ve uygulamalar geliştiren bir meslek ve disiplin haline gelmiştir. Bu kapsamda, sosyal hizmet alanında öne çıkan bazı temel yaklaşımlar şunlardır (Healy, 2014 akt. Akbaş, 2019: 52):

- Ayrımcılık karşıtı uygulama
- Irkçılık karşıtı uygulama
- Baskı karşıtı uygulama
- Çeşitlilik
- Kültürel yetkinlik
- Kültürler arası iletişim
- Çokkültürcü uygulama

2.6.1. Ayrımcılık Karşıtı Uygulama

Sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan bireyler, siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik açılardan toplumdan farklı konumda yer alan; bu nedenle mal ve hizmetlere erişimleri diğer bireylerle eşit olmayan, risk altındaki çocuklar, yaşlılar, kadınlar, gençler, engelliler, kronik hastalar ve LGBTQ+ bireylerdir. Bu nedenle, bu kişi ve gruplara sunulacak hizmetlerde ayrımcılık karşıtı uygulamaların temel alınması, sosyal adaleti amaç edinen bir disiplin açısından bir zorunluluk olarak değerlendirilmektedir (Cankurtaran ve Beydili, 2016: 14-15). Ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet uygulaması, dezavantajlı bireylerin maruz kaldıkları sözlü ya da sözsüz tutumlar sonucu yaşadıkları olumsuz etkilerle başa çıkabilmelerini desteklemeyi amaçlamakta; bu doğrultuda bireylerin baş etme kapasitelerini artırarak güçlenmelerine yönelik müdahaleleri içermektedir (Kılıçarslan, 2024: 60). Göçmenler de dezavantajlı gruplar arasında yer aldığından dolayı ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet uygulamaları kapsamında, onların

karşılaştıkları dışlayıcı tutumlara karşı güçlendirilmeleri ve toplumsal bütünleşmelerinin desteklenmesi önemli bir müdahale alanı oluşturmaktadır.

Thompson'a (2016 akt. Çobanoğlu ve Tek, 2021: 208-209) göre, ayrımcılıkla mücadele eden sosyal çalışmacıların dikkate alması gereken birkaç önemli konu bulunmaktadır. Bunlar;

- İlk olarak, sosyal çalışmacılar, ayrımcılık ve baskının varlığını kabul etmeli ve bu olgulara karşı duyarlılığın artırılması yönünde çaba sarf etmelidir.
- Ayrımcılığa karşı uygulama sürecinde, sosyal çalışmacıların herhangi bir ara yolun olmadığına veya çözüm üretecek ya da sorunların bir parçası olacaklarına dikkat etmeleri gerekmektedir.
- Bu süreçte, adalet, eşitlik ve katılım gibi üç temel zorunluluğu ele almak zorunludur.
- Sosyal çalışmacıların, geleneksel uygulama yöntemlerini gözden geçirip gerekli şekilde değiştirme gerekliliğini kabul etmeleri de önemli bir adımdır.
- Son olarak, ayrımcılık karşıtı uygulamanın başarılı olabilmesi için ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik bir değerlendirme sürecinin ilk adım olarak kabul edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Sığınmacı ve göçmenlerle çalışan sosyal çalışmacıların, kendilik farkındalığına sahip olmaları büyük önem taşır. Bu farkındalık, kalıp yargılardan kaçınmayı, önyargıları aşmayı ve yatay bir ilişki kurmayı gerektirir. Sosyal çalışmacı, müracaatçı ile kurduğu ilişkide kendisini sadece rehberlik yapan bir figür olarak görmek yerine, karşılıklı bir müttefiklik ilişkisi içinde konumlandırılmalıdır. Bu süreç, yalnızca empatiyi aşan, güç dengesizliklerini ortadan kaldırarak gerçek anlamda bir eşitlik ve destek temeline dayalı bir ilişki kurmayı gerektirir (Akbaş, 2019: 58).

Göç ve sosyal uyum bağlamında değerlendirildiğinde, ayrımcılık karşıtı uygulamalar yalnızca bireysel düzeyde güçlenmeyi değil, aynı zamanda göçmen bireylerin içinde yaşadıkları toplumla sağlıklı ilişkiler kurabilmelerini ve toplumsal bütünleşmelerini de desteklemektedir. Sosyal çalışmacıların bu süreçte göçmenlerin kültürel kimliklerini korurken, onları yerel toplumla etkileşim kurmaya teşvik etmeleri büyük önem taşır. Böylece, hem göçmenlerin sosyal dışlanma riskleri azaltılmakta hem de ev sahibi toplumda farklılıklara karşı hoşgörü ve kapsayıcılık kültürü geliştirilmektedir. Bu yaklaşım, göçmenlerin sosyal uyum süreçlerinde aktif ve

katılımcı bireyler haline gelmelerine katkı sağlayarak, daha adil ve eşitlikçi bir toplumsal yapının oluşmasına zemin hazırlar.

2.6.2. Irkçılık Karşıtı Uygulama

Irkçılık, belirli bir ırkın üyelerine atfedilen sözde özellikler üzerinden bireyleri sınıflandırarak, bu özelliklere göre bazı grupları üstün, bazılarını ise aşağı konumlandırma süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu durum, temelde önyargıların ve yanlış inançların bir bileşimi olarak ortaya çıkmakta ve toplumsal eşitsizlikleri derinleştirmektedir (Hoyt Jr, 2012: 225). Irkçılığa maruz kalan birey, grup ve toplulukların farklılıklarının korunması ve yaşatılması, ancak bulundukları ülkenin kapsayıcı politika ve uygulamalarıyla mümkün olabilmektedir. Bu noktada sosyal hizmet, ırkçılığın mağduru olan bireylerle yönetsel otoriteler arasında köprü kurma işlevi görerek önemli roller üstlenmektedir. Hak temelli savunuculuk, yalnızca bireylerin korunmasını değil, aynı zamanda "ötekileştirilen" grupların farklılıklarının görünür kılınmasını ve varoluşlarının açıkça ifade edilmesini de içermektedir. Bu sürecin başarıya ulaşması, temel eğitimden yapısal dönüşümlere kadar uzanan geniş ve uzun vadeli bir müdahale sürecini gerektirmektedir (Tek, 2019: 1161). Bu çerçevede, göçmenlerin karşılaştıkları ırk temelli ayrımcılık ve dışlanma durumları, onların yeni toplumlara uyum süreçlerini ciddi biçimde zorlaştırmaktadır. Sosyal çalışmacıların, göçmen bireylerin hem kültürel kimliklerini koruyarak hem de yaşadıkları toplumla bütünleşmelerini destekleyici çalışmalar yürütmesi, sosyal uyumun sağlanmasında temel bir gereklilik haline gelmiştir. Böylelikle, göçmenlerin yalnızca "uyum sağlama" değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve ekonomik hayata eşit aktörler olarak katılmaları da mümkün olabilmektedir.

2.6.3. Baskı Karşıtı Uygulama

Baskı, bir grup ya da kuruma yönelik olarak sosyal, siyasal veya ekonomik temelli aşırı sınırlamalar ve kısıtlamalar getirilmesi anlamına gelmektedir. Temelinde, otorite gücünün adaletsiz, haksız ya da acımasız bir biçimde belirli bir grup üzerinde kullanılması bulunmaktadır. Baskı ve ayrımcılık yakından ilişkilidir; çünkü her baskı eylemi aynı zamanda ayrımcı bir tutumu ve uygulamayı da içermektedir (Özdemir ve Duyan, 2019: 275). Baskı karşıtı uygulamaların gelişim süreci, özellikle feminist, eşcinsel, engelli, etnik azınlıklar ve diğer marjinal grupların sosyal hareketleriyle şekillenmiştir. Bu hareketler, sosyal hizmetin geleneksel uygulama anlayışına karşı

çıkarak, toplumsal eşitsizliklere ve siyasal değişimlere tepki olarak ortaya çıkan çeşitli sosyal hizmet yaklaşımlarını etkilemiştir (Tuncay ve İl, 2006: 60). Bu yaklaşım doğrultusunda sosyal çalışmacılar, baskıya uğrayan bireylerin haklarını korumayı ve onları güçlendirme süreçlerinde aktif rol üstlenmeyi temel sorumlulukları arasında görmektedir (Laird, 2008: 20).

Baskı karşıtı uygulamalar, göç ve sosyal uyum sürecinde de merkezi bir rol oynamaktadır. Göçmenler, geldikleri toplumlarda sıklıkla sosyal, ekonomik ve kültürel baskılara maruz kalmakta ve bu durum, onların toplumsal yaşama eşit katılımını zorlaştırmaktadır. Sosyal çalışmacılar, baskı karşıtı bir perspektifle hareket ederek göçmen bireylerin karşılaştıkları yapısal engelleri görünür kılmakta ve bu engellerin ortadan kaldırılmasına yönelik müdahalelerde bulunmaktadır. Bu yaklaşım, göçmenlerin yalnızca bireysel düzeyde güçlenmelerini değil, aynı zamanda eşitlikçi bir toplumsal yapıya dahil olmalarını destekleyerek sosyal uyum süreçlerini daha kapsayıcı ve sürdürülebilir hale getirmektedir.

2.6.4. Çeşitlilik

Sosyal hizmet mesleği ve disiplininin kuramsal gelişimi, pozitivist yaklaşımın etkisiyle evrim geçirmiş ve bu süreç uygulamada çeşitliliğe yönelik bir dönüşümü beraberinde getirmiştir. Başlangıçta, göçmenlerin uyumunda Amerikan gençliği perspektifi doğrultusunda "melting pot" (erime potası) kavramı etkili olmuş, bu yaklaşım Jane Addams ve Sophie Breckinridge gibi sosyal hizmet öncülerinin mahalle merkezlerinde yürüttükleri toplum kalkınması temelli çalışmalara rağmen asimilasyon eğiliminden tamamen uzaklaşamamıştır. Avrupa'da ise göç deneyimlerinin bir sonucu olarak, asimilasyon yerine entegrasyonu ve çeşitliliği esas alan bir yaklaşım benimsenmiş; köken ülkelerle bağların korunmasını önemseyen bir uyum politikası geliştirilmiştir. Avrupa'daki bu dönüşüm, sosyal hizmet mesleğinin de odağına çeşitlilik ve farklılıkları yerleştirmesine ve sosyal çalışmanın müdahale anlayışında ötekinin kabulünü esas alan bir yaklaşım benimsemesine zemin hazırlamıştır. Bu süreç aynı zamanda, sosyal hizmetin kültür merkezli bir meslek pratiğine evrilmesine katkı sağlamıştır. Söz konusu dönüşüm, sosyal bilimlerde yaşanan kültürel dönüşüm (cultural turn) ile de paralel ilerlemiş, bireyin özgünlüğünü ve çoklu kimlik yapılarını merkeze alan bir anlayışı beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda, sosyal hizmet uygulamaları da kültürel çeşitliliğe duyarlı, çokkültürlü toplum yapısını destekleyici bir perspektifle yeniden şekillenmiştir (Akbaş, 2019: 53).

Çeşitliliğin sosyal hizmet mesleği içerisindeki yükselen önemi, göç ve sonrasında yaşanan uyum süreçlerinin çok boyutlu yapısını anlamayı ve yönetmeyi gerekli kılmıştır. Göçmenlerin geldikleri toplumda karşılaştıkları sosyal, kültürel ve yapısal farklılıklar, sosyal uyumun yalnızca bireysel bir adaptasyon süreci olmadığını; aynı zamanda ev sahibi toplumun da çeşitliliği tanınması ve buna uyum sağlaması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede sosyal uyum, asimilasyonun ötesinde, kültürel çoğulculuğun desteklendiği ve çeşitliliğin toplumun bir zenginliği olarak kabul edildiği bir toplumsal birlikteliği ifade eder. Sosyal hizmet disiplini de göç olgusunu ve göçmenlerle yürütülen çalışmaları, çeşitlilik ve farklılıkları merkezine alan bir yaklaşım çerçevesinde ele almakta; bireylerin özgün kimliklerini koruyarak yeni toplumla bağ kurmalarını desteklemeyi amaçlamaktadır. Böylelikle sosyal hizmet, göçün yarattığı çokkültürlü yapının sağlıklı bir sosyal uyuma dönüşmesini kolaylaştıran temel mesleklerden biri hâline gelmektedir.

2.6.5. Kültürel Yetkinlik

Kültürel yetkinlik, bireyler ve insan toplulukları hakkında edinilen bilgilerin, hizmet kalitesini artırmak amacıyla belirli kültürel standartlar, politikalar, uygulamalar ve tutumlar çerçevesinde uygun ortamlara uyarlanması sürecini ifade etmektedir. Bu yetkinlik, hizmet sunumunda daha etkili, saygılı ve etik yaklaşımlar geliştirilmesini sağlayarak, çeşitli kültürel yapılara sahip toplumlarda daha olumlu sonuçların elde edilmesine katkıda bulunmaktadır. Kültürel açıdan yetkin kuruluşlar ise, sürekli öğrenmeyi destekleyen bir yaklaşım benimseyerek, hizmetlerini toplumun kültürel çeşitliliğine duyarlı biçimde sürekli olarak uyarlamayı ve geliştirmeyi amaçlamaktadır (Çiftçi ve Uzunbaş, 2019: 219).

Sosyal hizmetin etik kodları, ayrımcılık ve baskı karşıtı müdahaleleri kapsamakla birlikte, kültürel yetkinliği tam anlamıyla açıklamakta yetersiz kalabilmektedir. Bu nedenle, etik kodlar ile kültürel yetkinlik standartları ve göstergeleri birbirini tamamlayan unsurlar olarak ele alınmalıdır. Etik kodlar mesleki davranışın çerçevesini belirlerken, kültürel standartlar bu çerçeve içerisinde etik davranışın kültürel boyutunu tanımlamaktadır (Simmons vd., 2008: 7).

Kültürel yetkinlik, sosyal çalışmacıların müracaatçılarla etkili ve verimli bir iletişim kurabilmesi için zorunlu bir beceridir. Bu bağlamda, sosyal çalışmacıların dikkat etmesi gereken bazı noktalar şunlardır:

- Müracaatçıların geldikleri ülkelerdeki toplumsal yapı ve sosyal refah sistemini öğrenmek.
- Müracaatçıların kendilerinden farklı olan inançlarını ve değerlerini kabul etmek, bunları öğrenmek ve saygı göstermek.
- Müracaatçıların kültürlerine ilgi duymak ve bu kültür hakkında asgari düzeyde bilgi edinmek.
- Müracaatçılara ait grubu tek tip bir kategori olarak görmemek, her kültür içinde çeşitliliğin mevcut olduğunu fark etmek ve bu nedenle genellemelerden kaçınmak (Akbaş, 2019: 55-56).

Göç olgusu, farklı kültürel arka planlara sahip bireylerin yeni toplumlara dahil olmasını beraberinde getirdiğinden, sosyal hizmet uygulamalarında kültürel yetkinlik temel bir gereklilik hâline gelmiştir. Sosyal çalışmacıların müracaatçıların geldikleri toplumların sosyal yapısını ve refah sistemlerini anlamaları, onların değerlerine ve inançlarına saygı göstermeleri, kültürel çeşitliliği tanımaları ve genellemelerden kaçınmaları, göçmen bireylerin sosyal uyum süreçlerini desteklemede kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, etik kodlar ve kültürel yetkinlik standartları bir bütün olarak ele alınarak, göçmenlerin hem bireysel kimliklerini koruyabildikleri hem de ev sahibi toplumla karşılıklı etkileşim kurabildikleri kapsayıcı bir uyum süreci teşvik edilmektedir.

2.6.6. Kùltürler Arası İletişim

Kùltürlerarası iletişim; farklı kültürel geçmişlere sahip bireyler arasında gerçekleşen etkileşim süreçlerini, anlam aktarımını, ötekinin algılanma ve yorumlanma biçimlerini ile kültürel farklılıkların dikkate alınmasını ele alan disiplinler arası bir alandır (Kartarı, 2006: 23). Kùltürlerarasılık ve kùltürlerarası iletişim, özellikle çokkùltürlü toplumlarda sosyal uyumun sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Etkin kùltürlerarası iletişim, yalnızca bireysel becerilere indirgenemeyecek bir süreç olup, önyargısız ve empatik bir yaklaşımın yaşam biçimi hâline gelmesini gerektirir. Bu nedenle, hem bireysel hem de kurumsal düzeyde kùltürlerarası iletişim yeterliliklerinin geliştirilmesi günümüz toplumlarının öncelikli ihtiyaçları arasında yer almaktadır (İlbuğa, 2010: 179). Aynı kültürel yapıya ait bireyler benzer bir gerçeklik algısına sahipken, farklı kùltürlerden gelen kişilerde bu algı biçimleri ve anlamlandırma kodları değişiklik göstermektedir. Bu durum, iletişim

tarzlarında da farklılıklara yol açmakta ve kültürlerarası düşünme biçimleri ile kültürlerarası iletişimi önemli bir konu haline getirmektedir (Ekiyor, 2021: 822). Kültürlerarası iletişim, farklılıkların tanınması ve kabul edilmesi, ötekini anlama, uyum süreçlerinin desteklenmesi ile toplumsal barış ve refahın güçlendirilmesi açısından temel bir kavram olarak öne çıkmaktadır (Şaşmaz ve Arslan, 2023: 72).

Kültürlerarası iletişim, göç süreciyle birlikte ortaya çıkan çok boyutlu uyum ihtiyaçlarının karşılanmasında temel bir araç olarak işlev görmektedir. Göçmen bireylerin yeni topluma entegrasyonunda yalnızca ekonomik ya da hukuki uyum değil, kültürel etkileşim ve karşılıklı anlayış da belirleyici unsurlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda kültürlerarası iletişim, hem yerel halkın göçmenlere yönelik tutumlarını dönüştürme hem de göçmenlerin kendilerini ifade edebilecekleri güvenli sosyal alanlar yaratma açısından kritik bir rol üstlenir. İletişim süreçlerinin etkileşime açık, saygılı ve kapsayıcı biçimde yürütülmesi, göçmenlerin sosyal yaşama aktif biçimde katılımını kolaylaştırırken, toplumsal aidiyet duygusunu da pekiştirir. Bu yönüyle kültürlerarası iletişim, göç ve sosyal uyum arasındaki ilişkiyi güçlendiren ve toplumsal bütünleşmeye zemin hazırlayan dinamik bir süreçtir.

2.6.7. Çokkültürcü Uygulama

Çokkültürlü kavramı, farklı kültürlerin bir arada bulunmasını ifade ederken; çokkültürcü kavramı, bu gerçekliğe yönelik bireysel, grupsal ve toplumsal tutumları tanımlamaktadır. Sosyal hizmet mesleğinin, bireylerin ve toplumların kültürel çeşitliliğini dikkate alan bir anlayışla yeniden yapılandırılması gerektiği savunulmaktadır. Bu doğrultuda, farklılıkları yalnızca kabul etmekle kalmayıp, sosyal hizmet uygulamalarında aktif bir şekilde değerlendirmek önem kazanmaktadır. Çokkültürcü sosyal hizmet yaklaşımı, mesleğin tektipleştirici eğilimlerini aşarak daha çoğulcu ve kapsayıcı bir yapının oluşmasına katkı sunmaktadır. Bu yaklaşım, sosyal hizmetin öznenliği merkeze alan, daha insani ve anlam temelli bir perspektifle yeniden inşasını gerekli kılmaktadır (Özgür, 2010: 90).

Sosyal uyum bağlamında çokkültürcü sosyal hizmet yaklaşımı, bireylerin ve grupların kültürel farklılıklarını gözeterek uyum süreçlerini desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, uyumun yalnızca bireyin sorumluluğunda olmadığı, toplumsal yapıların da bu sürece etkin biçimde katılması gerektiği anlayışına dayanmaktadır. Çokkültürcü sosyal hizmet, bireylerin kendi kimliklerini koruyarak

yeni toplumsal yapıya katılımlarını teşvik ederken, hizmet sunumunda kapsayıcı ve çoğulcu yöntemlerin geliştirilmesini öncelikli hale getirmektedir. Böylelikle uyum süreçlerinin bireyler için daha sağlıklı, toplumlar için ise daha sürdürülebilir bir zeminde ilerlemesi hedeflenmektedir. Bu doğrultuda sosyal hizmet hem bireysel hem de toplumsal düzeyde sosyal uyumu güçlendirmeye yönelik kritik bir role sahiptir (Keleşoğlu ve Yıldız, 2021: 195). İnsan çeşitliliği ve kültürel unsurların bilincinde olan bir sosyal çalışmacının, her birey ve kültür hakkında tüm bilgilere sahip olamayacağını kabul etmesi gerekir. Ancak, önyargısız ve saygılı bir mesleki tutumla sürekli öğrenmeye açık olması önem taşımaktadır. Bir durumu ya da vakayı değerlendirirken, sosyal çalışmacı aceleci yargılardan kaçınarak mümkün olduğunca kapsamlı bilgi toplamaya özen göstermelidir. Mesleğin temel değerlerinden biri olan empati, özellikle kültürel farkındalık ve çeşitlilik bağlamında daha da belirleyici bir rol üstlenmektedir. Bu kapsamda, sosyal çalışmacı kendi varsayımlarını ve olası önyargılarını düzenli olarak gözden geçirmeli, gerektiğinde meslektaşlarının geri bildirimlerinden yararlanmalıdır. Ayrıca, insan çeşitliliğini bir tehdit unsuru değil, toplumsal ve bireysel düzeyde önemli bir zenginlik kaynağı olarak görmeli; müracaatçılardan edinilecek deneyim ve bilgilerin, aktarılacak bilgiler kadar değerli olduğunu unutmamalıdır (NASW, 2001 akt. Özdemir ve Duyan, 2019: 274).

Göçmenlere yönelik sosyal hizmet müdahalelerinde ise çokkültürcü yaklaşımın temel bileşenlerinden biri olan sosyal adaletin sağlanması ve sosyal dışlanmanın önlenmesi önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal adaletin tesis edilmesi, yalnızca bireysel refahı değil, aynı zamanda toplumsal bütünleşmeyi de güçlendirmektedir. Göç ve zorunlu yer değiştirme süreçleri, bireylerde hem kişisel hem de sosyal düzeyde ciddi örselenmelere yol açmakta; özellikle güven ilişkilerinin yeniden inşası ihtiyacını doğurmaktadır. Bu bağlamda, müracaatçı ile güven temelli bir mesleki ilişki kurmak, müdahale hizmetlerinin etkinliği ve sürdürülebilirliği açısından kritik bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Sosyal çalışmacı profesyonel desteği, güven ilişkilerinin onarılmasına katkı sağlamakta ve böylece bireyin topluma uyumunu desteklerken, toplumun genelinde sosyal bütünleşmeyi güçlendirmektedir (Keleşoğlu, 2019: 30). Kısaca, çokkültürcü sosyal hizmet yaklaşımı, göçmen bireylerin karşılaştıkları yapısal engelleri aşmalarına destek olurken, toplumsal kapsayıcılığın da güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Böyle bir yaklaşım, sosyal

hizmetin yalnızca bireysel destek sunan bir alan değil, aynı zamanda toplumsal dönüşümü hedefleyen bir müdahale pratiği olduğunu da ortaya koymaktadır.

2.6.8. Hak Temelli Yaklaşım

Hak temelli yaklaşım, bireylerin eşit haklar ve kanun güvencesi altında yaşaması gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşım, sorunların yüzeysel çözümlerle değil, kalıcı ve yapısal çözümlerle ele alınmasını öngörmektedir. Sosyal hizmet mesleği, her bireyin insan olmanın gereği olarak eşit haklara sahip olduğunu kabul eden, hakları savunan bir disiplindir. Hak temelli yaklaşım, hak sahipleri ve görev sahipleri arasında bir köprü işlevi görerek, insan haklarının evrensel olarak uygulanmasını ve korunmasını teşvik etmektedir (Zengin ve Altındağ, 2012: 12).

Hak temelli yaklaşımın bu anlayışı, göçmenlerin ve sığınmacıların yaşadıkları hak ihlallerine karşı sosyal çalışmacıların aktif bir şekilde müdahale etmesini gerekli kılmakta; böylece göçmenlerin sosyal hizmet sistemleri aracılığıyla haklarına erişimleri ve bulundukları toplumlarda tam ve eşit bir biçimde uyum sağlamaları hedeflenmektedir.

2.7. Tıbbi Sosyal Hizmet

1948 yılında yayımlanan Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ, 1948) Tüzüğü'nde sağlık, yalnızca hastalık ya da sakatlık hâlinin yokluğu değil; fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hâli olarak tanımlanmıştır. Bu tanım, sağlığı yalnızca biyomedikal bir durum olarak değil, bireyin yaşamının tüm yönlerini kapsayan çok boyutlu bir kavram olarak ele almaktadır. Sağlık, bu bağlamda soyut bir durumdan ziyade, işlevsel bir kavram olarak; bireylerin sosyal, ekonomik ve kişisel açıdan üretken ve tatmin edici bir yaşam sürdürebilmesine olanak sağlayan bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla sağlık, yaşamın nihai amacı değil, günlük yaşamda bireyin sahip olduğu sosyal ve kişisel kaynaklar ile fiziksel kapasitesini etkin biçimde kullanabilmesini mümkün kılan, pozitif içerikli bir yaşam aracıdır. Tanımda geçen 'sosyal yönden iyi olma hali' bireyin yalnızca fiziksel sağlığıyla değil, çevresiyle kurduğu ilişkiler, sosyal destek sistemleri ve yaşam koşullarıyla da doğrudan ilişkilidir. Sosyal hizmet disiplini bireye bütüncül bir müdahale ile yaklaşarak, iyi olma halini korumasına ve sürdürmesine destek olur. Sağlık alanında gerçekleştirilen sosyal hizmet müdahaleleri, tıbbi sosyal hizmet uygulamaları kapsamında değerlendirilmektedir.

Tıbbi Sosyal Hizmet Uygulaması Yönergesine (2011) göre tıbbi sosyal hizmet ayakta ya da yatarak tedavi gören bireylerin tıbbi tedaviden etkin bir biçimde yararlanabilmeleri, sosyal sağlıklarının korunması ve geliştirilmesi, tedavi sürecinde aileleri ve sosyal çevreleriyle olan ilişkilerinin düzenlenmesi; aynı zamanda bu süreci olumsuz etkileyen psiko-sosyal ve sosyo-ekonomik sorunların zamanında belirlenerek çözülmesi ve bireyin sosyal işlevselliğini yeniden kazanması amacıyla yürütülen uygulamalar olarak tanımlanmaktadır.

Hastane ortamında görev yapan sosyal çalışmacılar, hastaların tedavi sürecinde ve sonrasında, çeşitli toplumsal kaynaklardan (sosyal yardım hizmetleri, toplum merkezleri, aile danışma merkezleri, okullar, sivil toplum kuruluşları vb.) yararlanmalarını sağlamak amacıyla çeşitli mesleki roller üstlenmektedir. Bu süreçte, uzmanların temel amacı, hastaların tedaviye psiko-sosyal açıdan olumlu katkılar sağlayacak destek kaynaklarından etkin bir şekilde yararlanmasını sağlamak ve koruyucu, önleyici, destekleyici müdahale planlarıyla toplumsal kaynakları hastaların yararına yönlendirmektir. Ayrıca, hastaların ekonomik zorluklarla başa çıkabilmeleri için çeşitli müdahalelerde bulunarak, tedavi giderlerini karşılamada karşılaşılan engellerin aşılmasına yardımcı olurlar. İş kaybı, sağlık sigortasından yoksun olma gibi durumlar, tedavi sürecini zorlarken, hasta ve ailesinin yaşam standartlarını da olumsuz etkileyebilir. Sosyal çalışmacılar, bu ekonomik engellerin çözülmesi için gerekli adımları atarak, hastanın yaşam kalitesini iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte, hastanın hastanede terk edilmesi veya bakım sorumluluğunu üstlenecek bir aile üyesinin bulunmaması gibi durumlarla karşılaşıldığında, sosyal çalışmacılar, hastayı güvenli bir bakım sistemine dâhil etmek için gerekli müdahaleleri yapmaktadırlar (Özbesler, 2013: 10). Göçmenlerin toplumsal uyum sürecinde yaşadıkları olumsuz duygular, hem ruhsal hem de fiziksel sağlıklarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Sağlıklı bireylerden oluşan bir toplum idealinden hareketle, göçmenlerin sağlığının ev sahibi toplumun genel sağlık durumu açısından da kritik bir öneme sahip olduğu unutulmamalıdır (Öner, 2022: 247).

Karaca'ya (2019: 77) göre sosyal çalışmacıların, göçmenlerin sağlık sorunlarının çözümünde diğer sağlık profesyonelleri ile iş birliği içinde yürütmesi gereken görev ve sorumluluklar şu şekilde sıralanabilir:

- Sağlık hizmeti talebinde bulunan sığınmacı ve göçmen bireylere ve yakınlarına, sağlık kuruluşunun yapısı, amacı ve işleyişi hakkında bilgilendirme yapmak.
- Sığınmacı ve göçmen hastalara bireysel danışmanlık sunmak, grup çalışmaları yürütmek ve psiko-sosyal becerilerin geliştirilmesine yönelik eğitimler planlamak.
- Göçmen ve sığınmacı hastalar ile aile bireylerine yönelik psiko-eğitim faaliyetleri gerçekleştirmek.
- Hastaların yaşam alanlarında değerlendirme yapmak amacıyla ev ziyaretleri düzenlemek.
- Sosyo-demografik veri formlarının doldurulması, takip görüşmelerinde izleme araçlarının kullanılması gibi değerlendirme süreçlerini yürütmek.
- Sığınmacı ve göçmen bireyler hakkında elde edilen verilerin istatistiksel olarak analiz edilmesi ve değerlendirilmesinde görev almak.
- Süreklilik sağlayamayan hastalarla yeniden iletişim kurmak amacıyla, hasta ve yakınlarıyla temas kurarak sağlık kuruluşuyla hasta arasındaki bağın güçlenmesine katkı sağlamak.
- Toplumda göçmen ve sığınmacılara yönelik ön yargıların azaltılması amacıyla bilgilendirici çalışmalar yapmak ve damgalamaya karşı farkındalık geliştirmeyi hedefleyen girişimlerde bulunmak.

Tüm bu bilgiler ışığında, tıbbi sosyal hizmet, hastaların tedavi süreçlerinin sadece fiziksel boyutuyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının da gözetilerek, hastaların tüm yönleriyle desteklenmesi açısından önemlidir. Sosyal çalışmacılar, hastaların tedaviye uyumlarını artırmak, yaşam kalitelerini iyileştirmek ve tedavi süreçlerinde karşılaştıkları ekonomik ve sosyal zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olmak suretiyle, hastaların iyileşme sürecine bütüncül bir katkı sağlamaktadır. Böylece, tıbbi sosyal hizmet, sağlık hizmetlerinin etkinliğini artırarak, bireylerin fiziksel iyileşmenin ötesinde, sosyal uyumlarını ve yaşam standartlarını da iyileştirmeyi amaçlayan kritik bir mesleki alan haline gelmektedir.

2.8.Göçmen Sağlığı Merkezi

Sağlık, bireylerin yaş, cinsiyet, ırk ya da sosyoekonomik düzeylerinden bağımsız olarak en temel ve vazgeçilmez değerlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bireyin sağlık durumunun bozulması, hem kişisel sorumluluklarını yerine getirmesini hem de toplumsal yaşama etkin biçimde katılımını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Genellikle bireyin “iyi olma hâli” ifadesi, fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan sağlıklı bir durumda olmayı da kapsamaktadır (OHCHR & WHO, 2008: 1). Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 1948) de sağlığı yalnızca hastalık ya da sakatlığın olmayışı değil, kişinin bedensel, ruhsal ve toplumsal yönden tam bir iyilik hâli olarak tanımlamaktadır. Sağlık hakkı ile diğer temel insan hakları arasında güçlü bir karşılıklı ilişki bulunmaktadır. Sağlık hakkının ihlal edilmesi, çoğu zaman eğitim ve çalışma gibi diğer temel hakların da kullanılmasını engelleyebilmektedir. Aynı şekilde, sağlık hakkının tam olarak sağlanabilmesi; yeterli beslenme, temiz suya erişim, uygun yaşam koşulları, güvenli konut, ayrımcılıktan uzak olma, özel hayatın korunması, bilgiye ulaşım ve bilimsel gelişmelerden yararlanma gibi pek çok başka hakkın varlığına da bağlıdır (OHCHR & WHO, 2008: 6).

Göçmenler, sağlık hizmetlerine erişimde dezavantajlı gruplar arasında yer almakta ve bu hizmetlere sınırlı düzeyde ulaşabilmektedir. Fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları yaşamalarına rağmen, birçok göçmen yabancı düşmanlığı, ayrımcılık ve olumsuz yaşam, çalışma ile barınma koşulları gibi ek zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle COVID-19 pandemisi sürecinde enfeksiyon ve ölüm riski artarken, seyahat yasakları ve karantina uygulamaları göçmenlerin ekonomik açıdan daha da kırılgan hale gelmesine neden olmuştur. Bu gelişmeler, sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan eşitsizlikleri daha görünür kılmıştır. Göçmenlerin sağlığının korunması, yalnızca kendi topluluklarının değil, aynı zamanda ev sahibi toplumun genel sağlık düzeyi açısından da önem taşımaktadır. Bu nedenle, ev sahibi ülkelerin göçmenlere yönelik kültürel açıdan duyarlı ve kapsayıcı sağlık hizmetleri sunma sorumluluğu bulunmaktadır (World Health Organization, 2024).

Yoğun göçmen nüfusuna ev sahipliği yapan ülkelerden biri olan Türkiye'de, göçmenlere yönelik sağlık hizmetlerinin sunumuna ilişkin birçok proje planlanmış ve hayata geçirilmiştir. Bu projeler arasında en kapsamlı ve uzun soluklu olanı, Aralık 2016 tarihinde T.C. Sağlık Bakanlığı ile Avrupa Birliği (AB) iş birliğinde başlatılan

“Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sağlık Statüsünün ve Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Sunulan İlgili Hizmetlerin Geliştirilmesi (SIHHAT)” projesidir. Proje, Türkiye’deki mültecilere yönelik Avrupa Birliği Mali Yardım Programı (FRIT) kapsamında finanse edilmektedir. SIHHAT projesinin ilk fazı 15 Aralık 2020 tarihinde tamamlanmış olup, devam niteliğindeki ikinci fazı “SIHHAT 2” adıyla 15 Aralık 2020 tarihinde başlamış ve 15 Aralık 2023 tarihine kadar uygulanmıştır. Hâlihazırda devam eden bu proje ile geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik birinci ve ikinci basamak sağlık hizmetlerinin sunumu ve niteliğinin geliştirilmesi hedeflenmektedir (Güner ve ark., 2021: 322).

Türkiye’de geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyeli bireylerin koruyucu sağlık hizmetleri ile birinci basamak temel sağlık hizmetlerinden etkin biçimde yararlanabilmelerini sağlamak amacıyla SIHHAT Projesi kapsamında Göçmen Sağlığı Merkezleri (GSM) kurulmuştur. Bu merkezler, göçmen nüfusunun yoğun olarak yaşadığı bölgelerde yapılandırılmış ve göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişiminde karşılaştıkları dil ve kültürel farklılıklardan kaynaklı engellerin azaltılmasına katkı sunmuştur. Bu sayede, hem sağlık hizmetlerine erişim kolaylaşmış hem de hastanelerin üzerindeki yük hafifletilmiştir. GSM’ler, Türkiye’de uygulanmakta olan aile hekimliği modeline benzer bir yapıda hizmet sunmakta olup, birinci basamak sağlık hizmetlerinin yanı sıra psikososyal destek hizmetleri de sağlamaktadır. Bununla birlikte, güçlendirilmiş Göçmen Sağlığı Merkezlerinde dahiliye, çocuk sağlığı, kadın hastalıkları ve doğum ile ağız ve diş sağlığı gibi branşlarda da sağlık hizmeti sunulmaktadır (Göçmen Sağlığı Merkezi, erişim: 05.12.2024).

Güner, Hatipoğlu ve arkadaşlarının (2022: 327–328) İstanbul’daki Göçmen Sağlığı Merkezlerinden hizmet alan 1586 kişiyle gerçekleştirdiği araştırmada, göçmenlerin sunulan sağlık hizmetlerinden genel olarak memnun oldukları görülmüştür. Bu memnuniyetin temel nedenleri arasında hizmetlerin ücretsiz sunulması ve göçmenlerin kendi ana dillerinde iletişim kurabilme imkânına sahip olmaları yer almaktadır. Araştırma ayrıca, göçmenlerin yalnızca fiziksel sağlık hizmetlerine değil, aynı zamanda psikososyal destek hizmetlerine de yoğun şekilde başvurduklarını ortaya koymuştur. Bu durum, göç sürecinin getirdiği zorluklar, sosyal uyum sürecindeki sıkıntılar ve yaşanan travmatik deneyimlerin, göçmenlerin psikolojik desteğe duyduğu ihtiyacı artırdığını göstermektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu başlık altında araştırmanın deseni, geçerlik ve güvenilirlik düzeyleri, çalışma grubunun özellikleri, veri toplama yöntemleri ve veri analiz süreciyle ilgili detaylı bilgiler sunulmaktadır.

3.1.Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden "fenomenolojik desen" tercih edilmiştir. Fenomenolojik desen, bireylerin belirli bir olay veya deneyimle ilgili yaşadıkları duygusal ve zihinsel süreçleri, bu olaylara yükledikleri anlamları derinlemesine incelemeyi amaçlar. Bu desenin seçilmesinin temel nedeni, tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacıların göç ve sosyal uyumla ilgili görüş ve deneyimlerini derinlemesine incelemektir. Fenomenolojik yaklaşım sosyal uyum sürecinin farklı boyutlarını bütüncül bir şekilde ele almaya, sosyal çalışmacıların tecrübelerine odaklanmaya ve bu tecrübelerin altında yatan ortak temaları bulmaya olanak sağlamaktadır (Martinkova & Parry, 2012). Bu desen tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacıların göç ve sosyal uyum konusundaki subjektif deneyimlerini derinlemesine analiz etmeye imkan vererek, bu alandaki teorik bilgileri zenginleştirme potansiyeli taşımaktadır. Bu bağlamda fenomenolojik desen tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacıların perspektifinden göç ve sosyal uyum sürecini kapsamlı bir şekilde anlamak ve sosyal uyum sürecinin girift yapısının özünü kavramak için en uygun araştırma deseni olarak değerlendirilmiştir.

3.2. Araştırmanın Özgün Değeri

Literatürde, göç ve sosyal uyum konularının sağlık alanıyla çok fazla ilişkilendirilmediği görülmektedir. Sağlık, uyum ve sosyal hizmet disiplinleriyle ilişkilendirilen çalışmalar da oldukça sınırlıdır. Göçmenlerin, ev sahibi toplumda çeşitli hizmetlerden yararlanmak zorunda kaldıkları düşünüldüğünde, sağlık hizmetleri önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda, tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacıların, sosyal uyum konusundaki deneyimlerinin, önemli bir veri kaynağı oluşturabileceği söylenebilir. Bu çalışmada, yarı yapılandırılmış mülakatlar kullanılarak tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacıların özgün ifadelerine yer verilmiş, sosyal çalışmacıların göç ve sosyal uyum sürecine dair tecrübeleri, sosyal çalışmacıların perspektifinden derinlemesine incelenmiştir.

Bu araştırma, göçmenlerin sosyal uyum sürecinin tıbbi sosyal hizmet sahasında nasıl tecrübe edildiğine, süreç içerisinde yaşanan sorunların çok boyutlu bir şekilde incelenmesine olanak sağlamaktadır. Süreç içerisindeki aksaklıkları göçmenlerin algıları, ev sahibi toplumun bakış açısı, kurum işleyişleri, politika ve göçmenlere yönelik hizmetler bazında ele alan araştırmada sosyal uyum sürecinin zorlukları, ihtiyaçları ve çözüm önerilerini anlamaya yönelik yeni bir bakış açısı sunarak, teorik ve pratik anlamda değerli bulgular ortaya koymaktadır.

3.3. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliği

Bu çalışmada, araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini sağlamak için çeşitli stratejiler uygulanmıştır. İlk olarak, araştırma soruları kapsamlı bir literatür taramasına dayandırılarak oluşturulmuş ve böylece içerik geçerliği güçlendirilmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakat soruları, bağımsız bir uzmanın görüşüne sunularak yapı geçerliği artırılmıştır.

Veri toplama sürecinde, mülakatlarda ses kaydı kullanılmıştır. Katılımcılara ses kaydı hakkında bilgi verilmiş ve onam alınmıştır. Ses kayıtları titizlikle deşifre edilmiştir. Bu uygulama, verilerin doğruluğunu ve bütünlüğünü sağlamayı amaçlamıştır (Golafshani, 2003).

3.4.Çalışma Grubu

Çalışmanın evreni, tıbbi sosyal hizmet alanında en az 2 yıldır çalışmakta olan sosyal çalışmacılardır. Katılımcıların veri gizliliğini koruyabilmek adına sosyal çalışmacıların çalışmakta oldukları kurum ismi ve iller gizli tutulmuştur. Araştırmacının tıbbi sosyal hizmet alanında göçmenlerle çalışma deneyiminin bulunması katılımcılara ulaşma ve veri toplama sürecini kolaylaştıran bir unsurdur. Erişim kolaylığı, araştırmanın verimli bir şekilde gerçekleştirilmesine katkı sağlayan önemli bir faktör olarak değerlendirilmiştir.

Nitel araştırmalarda evren ve örneklem seçimi, nicel araştırmalardan farklı olarak geniş bir popülasyonu temsil etmeyi değil, belirli bir olgu hakkında derinlemesine bilgi elde etmeyi hedefler. Bu sebeple nitel çalışmalarda örneklem, belirli bir deneyime sahip bireylerden seçilir ve genellikle "amaçlı örnekleme" gibi yöntemler kullanılır (Patton, 2002). Bu yaklaşım, araştırma sorularına en uygun yanıtları verebilecek kişilerin seçilmesini sağlayarak, derinlemesine anlam ve bağlam bilgisi elde edilmesine olanak tanır. Bu kapsamda yapılan çalışmada, araştırmanın

amacına uygun olarak en az 2 yıldır tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan 20 sosyal çalışmacı amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir.

Nitel araştırmalarda, veri toplama süreci, araştırma sorularına yeterli yanıtlar elde edildiği zaman sonlandırılabilir. Yani, veri doyumuna ulaşılması durumunda, katılımcılardan alınan bilgiler tekrar etmeye başlar ve araştırmacı, yeni bir anlayış veya farklı bir perspektif sunmadığını fark eder. Veri doyumu, özellikle fenomenolojik gibi derinlemesine analiz gerektiren çalışmalarda, güvenilirliği artırmak ve araştırma bulgularının tutarlılığını sağlamak için kritik bir rol oynar (Guest, Bunce, & Johnson, 2006). Bu kapsamda çalışmada 20 katılımcıda veri doyumuna ulaşıldığı düşünüldüğü için veri toplama süreci sonlandırılmıştır. Katılımcıların seçiminde tıbbi sosyal hizmet alanında göçmenlerle çalışma deneyimine sahip olmaları, bu tecrübeyi derinlemesine aktarabilecek bilgi ve farkındalık düzeyine sahip olmaları dikkate alınmıştır. Ayrıca tıbbi sosyal hizmet alanında farklı kurumlarda çalışan sosyal çalışmacılar ile görüşme yapılmıştır. Bu sayede sağlık kurumları arasındaki sosyal çalışmacıların göçmenlerle çalışma deneyimleri de çeşitlilik gösterecek ve çalışma grubunun kapsayıcılığı artacaktır.

Tablo 3.1 Katılımcıların demografik bilgileri

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Kurum	Eğitim Seviyesi	Çalışma Süresi
K1	31	Kadın	GSM	Lisans	8 Yıl
K2	27	Kadın	GSM	Lisans	4 Yıl
K3	27	Kadın	Hastane	Lisans	2.5 Yıl
K4	26	Kadın	GSM	Lisans	2.5 Yıl
K5	29	Kadın	GSM	Lisans	5 Yıl
K6	31	Erkek	Hastane	Lisans	7 Yıl
K7	31	Kadın	GSM	Lisans	2 Yıl
K8	29	Erkek	Hastane	Lisans	5 Yıl
K9	27	Erkek	Hastane	Lisans	2 Yıl
K10	30	Kadın	Hastane	Lisans	3 Yıl
K11	30	Kadın	GSM	Lisansüstü	5 Yıl
K12	27	Kadın	GSM	Lisansüstü	4 Yıl
K13	40	Erkek	Hastane	Lisans	12 Yıl
K14	31	Erkek	İlçe Sağlık	Lisans	8 Yıl
K15	34	Erkek	Hastane	Lisans	12 Yıl
K16	30	Kadın	Hastane	Lisans	5 Yıl
K17	28	Erkek	GSM	Lisansüstü	5 Yıl
K18	28	Kadın	GSM	Lisansüstü	4 Yıl
K19	32	Kadın	İlçe Sağlık	Lisans	11 Yıl
K20	30	Erkek	GSM	Lisans	6 Yıl

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacılar ile sınırlı sayıda katılımcı ile gerçekleştirildiğinden, sonuçların her göçmen gruba veya geniş bir bölgeye genellenmesi güçtür. Ayrıca araştırmada göçmenlerin sosyal uyumu sosyal çalışmacıların perspektifinden ele alınması, göçmenlerle çalışan diğer meslek gruplarının deneyimlerini içermemektedir. Araştırmada nitel verilerin kullanılması katılımcıların deneyimlerine derinlemesine bir bakış açısı sağlamış olsa da bulguların geniş kitlelerde doğrulanmasını kısıtlamaktadır. Görüşme gerçekleştirerek veri toplama süreci, katılımcıların kendilerini ifade etme gücüne dayandığı için bazı katılımcılar duygu ve düşüncelerini tam anlamıyla aktaramamış olabilir. Ayrıca araştırmanın belirli bir döneme özgü yapılmış olması, göçmenlerin sosyal uyum sürecinin zamana göre değişen boyutlarını kapsamamış olabilir. Katılımcı profilinin çeşitliliğinin sınırlı olması da bulguların güvenilirliğini sınırlamaktadır. Ayrıca araştırmada göçmen olarak değerlendirilen grup genel olarak Suriyeli Geçici koruma altındaki göçmenler olarak ele alınsa da kimi katılımcılar daha farklı (Afgan, Afrikalı) göçmen gruplarla da çalışmaktadır. Son olarak araştırmacının veri toplama ve analiz sürecine dahil olması, yorumları etkileyebilecek bir faktördür.

3.6. Veri Toplama Süreci

Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi farklı nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, katılımcıların bakış açılarının, olayların ve algıların gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ele alındığı araştırmalardır (Yıldırım & Şimşek, 2016: 41). Fenomenolojik çalışmalarda genellikle derinlemesine ve çoklu görüşmeler ile veri toplanmaktadır. Ayrıca katılımcı gözlemi, eylem araştırması, odak gruplar ve kişisel metin analizi gibi çeşitli yöntemler de kullanılabilir. Veri toplama sürecinde iyi bir ilişki ve empati düzeyinin oluşturulması, katılımcıların kişisel deneyimlerini araştırırken derin bilgiye ulaşabilmek için önem arz etmektedir (Giorgi, 1997: 245; Lester, 1999: 2). Bu araştırmada, tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacıların perspektifinden göçmenlerin sosyal uyumunu incelemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu ile görüşme tekniği tercih edilmiştir. Katılımcılara 11 adet soru sorulmuştur. Sorular hazırlanırken Aykut ve Kahraman Güloğlu'nun (2023) "Göçmenlerin Sosyal Uyumlarının Ayrımcılığa Dönüşmesine Karşı Çokkültürcü Sosyal Hizmet", Erdoğan (2020) 'Suriyeliler Barometresi' ve

Karaca (2019) ‘Sığınmacı Ve Göçmenlerle Sağlık Alanında Sosyal Hizmet’ araştırmaları ve literatürden destek alınmıştır. Bu sorular;

1. Göçmenlerin, kurumunuza başvurmadan önce yaşadıkları deneyimler hakkında bize bilgi verebilir misiniz? Genellikle ne tür sorunlar ile başvuru yapıyorlar?
2. Bir sosyal çalışmacı olarak sosyal uyumun tanımını ve önemini nasıl açıklarsınız?
3. Sosyal uyum kavramını göçmenlerin bakış açısından nasıl tanımladınız? Onların bu kavrama yönelik algıları ve deneyimleri nelerdir?
4. Göçmenlerle yaptığınız çalışmalarda, sosyal uyumun ne anlama geldiğini anlamalarını sağlamak için hangi yöntemleri kullanıyorsunuz? Bu yöntemlerin etkinliği hakkında neler düşünüyorsunuz?
5. Danışanlarınızla yaptığınız çalışmalarda, sosyal uyum sürecinin tamamlanıp tamamlanmadığına dair nasıl bir değerlendirme yaparsınız? Bu değerlendirmede hangi kriterleri göz önünde bulundurursunuz?
6. Danışanlarınızla yapılan görüşmelerde, sosyal uyum sürecinde karşılaştıkları güçlükleri veya engelleri nasıl ifade ettiklerini gözlemliyorsunuz? Bu güçlüklerin ve engellerin altında yatan temel nedenler neler olabilir?
7. Sosyal uyumla ilgili müdahalelerinizde, danışanlarınızın yaşadığı kültürel farklılıkları ve bireysel deneyimleri nasıl dikkate alıyorsunuz? Bu faktörler müdahalenizin etkinliğini nasıl etkiliyor?
8. Sosyal hizmet birimine başvuran danışanların içinde, kronik hastalıkları veya engelleri olanların sosyal uyum sürecinde karşılaştıkları özel zorluklar hakkında neler düşünüyorsunuz? Bu zorluklar, müdahalelerinizi nasıl şekillendiriyor?
9. Sosyal uyumun sağlanması ve sürdürülmesi için, kurumunuz veya genel olarak sosyal hizmet alanında hangi değişikliklerin yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz? Bu değişikliklerin başarılı olması için neler gereklidir?
10. Bir sosyal uyum çalışması yürütecek olsaydınız, hangi alanda odaklanmayı tercih ederdingiz ve neden? Bu çalışma için nasıl bir çalışma planı oluştururdunuz?
11. Kurumunuzda çalışan sağlık profesyonellerinin, sosyal uyum ve kültürel farklılık konusundaki farkındalık düzeylerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu farkındalığın,

göçmen danışanlarınızın hizmetten memnuniyetine nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

Görüşmeler en az 2 yıldır tıbbi sosyal hizmet alanında çalışma yapan sosyal çalışmacılarla gerçekleştirilmiştir. Veri toplama süreci Temmuz 2024 – Ocak 2025 tarihleri arasında tamamlanmıştır.

Araştırma etiği ve katılımcı haklarına özen gösterilmiş olup katılımcılara görüşme öncesinde araştırmanın amacı ve konusu hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcılar soruları görüşme esnasında öğrenmiştir. Katılımcılara istedikleri zaman görüşmeyi sonlandırma ve araştırmadan çekilme haklarının olduğu belirtilmiştir. Bu sayede katılımcıların görüşme sürecine gönüllü katılımları sağlanmıştır.

Veri kaybının önlenmesi ve derinlemesine analizin doğru bir şekilde yapılabilmesi amacıyla görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Görüşme esnasında yapılan ses kaydı için katılımcıların onayı alınmıştır. Katılımcıların gizliliğinin sağlanabilmesi adına görüşmede çalıştıkları kurum veya ilden bahsetmeleri durumunda, bu verinin araştırmada kullanılmayacağı, ses kayıtlarının gizli tutulacağı ve yalnızca araştırma için kullanılacağı güvencesi verilmiştir. Katılımcıların çalıştıkları il ve kurumların gizli tutulması katılımcıların kendilerini daha özgür ve rahat ifade etmesine olanak sağlamıştır.

Araştırmanın Etik Kurul İzin Onayı Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu 2024-6 toplantı numarası ve 13/06/2024 tarihli yazısı ile alınmıştır.

3.7. Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen verilerin analizi, fenomenolojik araştırma yaklaşımına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Analiz süreci, katılımcıların göçmenlerin sosyal uyumuna dair deneyimlerini anlamayı ve göçmenlerin sosyal uyumunu sosyal çalışmacıların perspektifinden yeniden ele almayı amaçlamaktadır.

Verilerin analiz sürecinin ilk etabında ses kayıtları dinlenerek yazıya dökülmüştür. Araştırmacı bu metinleri birçok kez okuyarak deşifrelere aşına olmuş ve genel bir izlenim kazanmıştır. Bu süreçte araştırmacı kendi varsayım ve önyargılarını dahil etmeyerek katılımcıların deneyimlerini olduğu gibi anlamaya gayret göstermiştir.

Daha sonrasında fenomenolojik indirgeme yapılarak, metinlerdeki önemli ifadeler ve anlamlar belirlenmiştir. Bu ifadeler, sosyal uyum sürecinin ele alınabilmesi adına kodlar halinde gruplandırılmıştır. Ardından bu kodlar arasındaki ilişkiler incelenerek daha geniş temalar oluşturulmuştur (Kleiman, 2004).

Temaların oluşturulması sürecinde, imgesel çeşitleme tekniği kullanılarak, deneyimlerin farklı açılardan yorumlanması sağlanmıştır. Bu, fenomenin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasına yardımcı olmuştur. Oluşturulan temalar, katılımcıların göçmenlerle çalışırken göçmenlerin sosyal uyum süreci, sosyal çalışmacıların müdahale farklılıklarını yansıtacak şekilde düzenlenmiştir (Giorgi,1997).

Son etapta ise belirlene tema ve kodlar bir araya getirilerek, tıbbi sosyal hizmet alanında göçmenlerin sosyal uyumu olgusunun bütüncül bir betimlemesi oluşturulmuştur. Bu betimleme katılımcıların deneyimlerinin özünü yansıtan bir sentez niteliğindedir (Williams ve Moser,2019).

Analiz sürecinin güvenilirliğini artırmak için, oluşturulan kodlar ve temalar bir başka araştırmacı tarafından gözden geçirilmiş ve uzlaşma sağlanmıştır (Golafshani, 2003).

Bu sistematik ve titiz analiz süreci, tıbbi sosyal hizmet alanında göçmenlerin sosyal uyum sürecini derinlemesine anlaşılmasını ve sosyal uyum sürecinin engellerinin de ortaya çıkarılmasını sağlamıştır. Elde edilen bulgular, araştırma sorularına cevap verecek ve sosyal uyum sürecinin özünü yansıtacak şekilde düzenlenmiştir. Analiz sürecinde MAXQDA 2020 nitel analiz programından faydalanılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Yapılan fenomenolojik analiz ve tematik analiz sonucunda, on ana tema belirlenmiştir. Bu temalar ve temalara bağlı alt kodlar Tablo 2’de gösterilmiştir. Ortaya çıkan temalar ve alt kodlar göçmenlerin sosyal uyum sürecini ve bu süreçlerde yaşanan zorlukları hem göçmenlerin açısından hem de sosyal çalışmacıların perspektifinden ele alınmasını ve konunun derinlemesine anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Tablo 4.1. Tema ve alt kod frekans tablosu

Tema	Alt Kod	Frekans	Katılımcılar
Sosyal Uyum Tanımı	Kültürel çeşitlilik	4	K1 K2 K4 K20
	Entegrasyon	16	K1 K3 K5 K6 K7 K8 K9 K10 K12 K13 K14 K15 K16 K17 K18 K19
Sosyal Uyum Önemi	Aidiyet hissi	5	K10 K11 K17 K18 K19
	Ayrımcılığın Önlenmesi	5	K3 K5 K12 K14 K19
	Toplumsal çatışmaların önlenmesi	9	K1 K2 K4 K5 K6 K9 K12 K15 K18
Sosyal Uyum Algıları	Gruplaşma	4	K11 K14 K17 K20
	Sosyal uyumu farkında değil	4	K11 K12 K14 K18
	Hayatta kalma	3	K9 K12 K13
Sosyal Uyum Müdahaleleri	Bireysel müdahaleler	12	K3 K4 K6 K8 K10 K11 K12 K13 K15 K18 K19 K20
	Kültüre duyarlı müdahale	13	K1 K2 K3 K5 K6 K9 K10 K14 K16 K17 K18 K19 K20
	Eğitim	8	K1 K2 K4 K5 K7 K12 K13 K20
	Yönlendirme	11	K1 K2 K3 K4 K9 K10 K12 K14 K15 K17 K20
	Okullaşma	4	K5 K6 K18 K20
Sosyal Uyum Başarı Kriteri	Sosyal hayata katılım	4	K1 K13 K15 K16
	Resmi kurumların işleyişini bilmek	3	K1 K5 K9
	Dil becerisi	14	K1 K2 K3 K4 K5 K9 K10 K12 K14 K15 K16 K17 K19 K20
Müdahale Süreci Zorlukları	İletişim sorunları	3	K6 K10 K18
	Yanlış göç politikaları	6	K4 K5 K16 K20
	İdare ile ilgili politikalar	6	K2 K8 K11 K16 K18
	Gebelik	9	K3 K5 K8 K9 K13 K14 K15 K16 K18
Göçmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar	Bilgi eksiklikleri	6	K5 K6 K7 K9 K10 K18
	Dışlanma	5	K2 K10 K12 K18
	Maddi yoksunluk	9	K2 K4 K6 K8 K11 K12 K15 K16 K18
	Dil bariyeri	8	K1 K3 K11 K13 K15 K17 K18 K20
	Kayıt problemleri	12	K1 K3 K5 K7 K9 K11 K12 K14 K16 K17 K20
Sosyal Uyum Süreci Zorlukları	Sosyal ayrışma	3	K8 K18 K20
	Toplumsal cinsiyet eşitsizliği	3	K5 K12 K18
	Temel ihtiyaçlarını karşılama çabası	3	K1 K10 K18
	Dil bariyeri	6	K1 K4 K7 K12 K15 K18
	Kültürel farklılıklara	11	K1 K5 K6 K8 K10 K12 K14 K16 K18 K19
Engelli Zorlukları	Asimile olma korkusu	7	K1 K2 K5 K17 K18
	Hizmetlere ulaşım güçlüğü	6	K6 K7 K12 K15 K18 K19
	Hizmetlerin maliyeti	3	K4 K5 K16
	Yetersiz hizmetler	7	K2 K4 K5 K11 K12 K15 K20
	Çift yönlü dezavantaj	8	K1 K4 K5 K10 K12 K17 K18 K20
Sosyal Uyum Önerileri	Planlı göçmen girişi	3	K4 K13 K15
	Bilinçlendirme kampanyaları	6	K3 K9 K17 K18 K19
	Kurumlar arası iş birliği	4	K8 K16 K19 K20
	Aile odaklı uyum	4	K6 K9 K14 K20
	Göçmenlerin geleceği	3	K5 K9 K18
	Kadınların bilgilendirilmesi	3	K5 K11 K12
	Okullaşma	6	K2 K5 K10 K14 K16 K20
	Politikaların güçlendirilmesi	4	K1 K2 K9 K18
	Kursların artırılması	14	K1 K2 K4 K7 K8 K12 K16 K17 K18 K1 K4 K8 K9

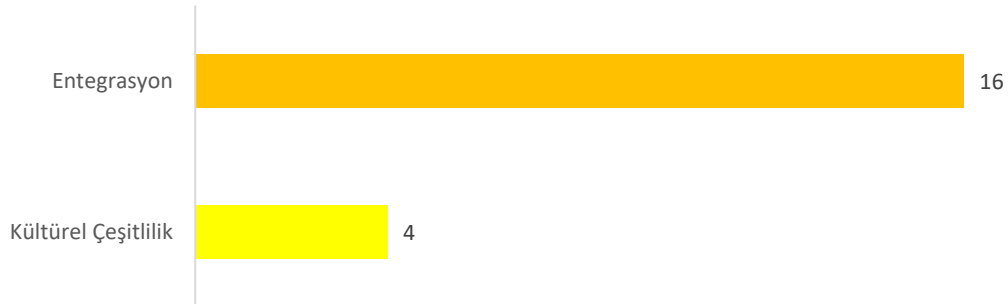
NOT: Bazı katılımcılar birden fazla koda uygun yanıtlar vermiş olabilir, bu nedenle frekansların toplamı katılımcı sayısından fazla olabilir.

Bu tema ve alt kodlar tıbbi sosyal hizmet alanında göçmenlerin sosyal uyumu konusunda sosyal çalışmacıların çeşitli perspektiflerini ve sosyal uyum sürecini etkileyen faktörlerin çeşitliliğini ortaya koymaktadır. Oluşturulan temalar sosyal uyumu ve uyum sürecini derinlemesine anlamaya yöneliktir. Bu temalar tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacıların perspektifinden ve deneyimlerinden yola çıkılarak hazırlansa da makro düzeyde ülkemizdeki göçmenlerin sosyal uyumuna ilişkin bireysel ve toplumsal düzeyde sosyal uyum süreci zorluklarının girift yapısının anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Tablodan anlaşılacağı üzere göçmenlerin sosyal uyum sürecinde hem yerel toplum hem de göçmen toplum için çalışmaların yapılması gerektiği, bu çalışmaların göçmen dostu politikalara dönüştürülmesinin ve göçmenlerin dil eğitimi konusuna ağırlık verilmesinin gerekliliği anlaşılmaktadır.

4.1. Sosyal Uyum Tanımı Teması

Araştırmanın ilk teması sosyal uyumun tanımıdır. Bu tema sosyal çalışmacıların perspektifinden sosyal uyumun ne anlama geldiğini ifade etmektedir. Sosyal uyumun tanımlanmasında 20 katılımcı iki alt kod üzerinde yoğunlaşmıştır.

Şekil 4.0.1. Sosyal uyumun tanımı teması alt kod frekansları

Şekil 4.1.'de yer aldığı üzere tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacıların sosyal uyum tanımlarında bir uzlaşma olduğu görülmektedir. Sosyal uyumu 16 katılımcı entegrasyon olarak tanımlarken 4 katılımcı da kültürel çeşitlilik olarak tanımlamıştır.

Kültürel çeşitlilik alt kodu sosyal uyumu bir asimilasyon değil, göçmen ve ev sahibi toplumun kültürler arası kimliklerini koruyarak bir arada yaşamasını anlatmaktadır. Asimilasyonu değil, kültürel etkileşimi çokkültürlülüğü ve kültürler

arası karşılıklı anlayışı vurgulamaktadır. Bu tanım sosyal hizmet disiplindeki çokkültürcü yaklaşım ile örtüşmektedir.

Çokkültürcü yaklaşımı anlayabilmek için öncelikle çokkültürlülük kavramını ele almak gerekmektedir. Çokkültürlülük yaklaşımı, toplumların birbirinden farklı olması nedeniyle göçmen grupların uyum süreçlerinin değişebileceğini ve bu nedenle yerel toplumla aidiyet kazanma yöntemlerinin de farklılık göstermesi gerektiğini savunur. Farklı yöntemlerin kabul edilmesiyle göç eden toplumun yerel halkla bütünleşme sürecinin daha kolaylaşacaktır. Bu sayede göç eden grup çokkültürlü toplum yapısında kalıcı olabilmeyi başaracaktır (Aykut ve Kahraman Güllüoğlu, 2023: 405). Günümüzde neredeyse her toplum birden fazla kültürden meydana gelmektedir. Fakat bu çokkültürlü toplumların çokkültürcü anlayışa sahip olduğu söylenemez. Çokkültürcü anlayışa sahip toplumlar, ev sahibi oldukları kültürün insanlarına karşı eşitlikçi, demokratik, adaletli ve hoşgörülü bir şekilde yaklaşmaktadır. Göçmenlerin adaptasyon sürecinin sağlıklı bir şekilde yönetilebilmesi açısından çokkültürcü sosyal hizmet yaklaşımı önem kazanmaktadır (Kan ve Köroğlu, 2022: 45). Çokkültürcü sosyal hizmet, farklı kültürel gruplara özgü hizmetlerin geliştirilmesini teşvik eden, çoğulculuğu ve demokratik değerleri temel alan etkili bir yaklaşımdır. Bu bakış açısı, kültürel toplulukların izole olup kendi sınırlarını oluşturduğu ve iletişim imkanlarının kısıtlandığı bir yapıyı değil; aksine, kültürler arası etkileşimin, karşılıklı öğrenmenin ve ortak değerlerin güvenli ve destekleyici bir ortamda paylaşılmasını esas alır (Özgür, 2014: 116).

Katılımcıların **kültürel çeşitlilik** alt koduna göre bazı ifadeler şu şekildedir:

K20: *Asimilasyon tamamen bir halkı kültüründen, dilinden, dininden her şeyinden uzaklaştırmak ve yeni bir oluşum onlara empoze etmek ama buradaki amaç şu onların tamamen buradaki yerel halkla, yerel düzenle, sistemle uyumlu hale gelmeleri. Benim aklımdan da geçen bu yani.*

K2: *Bana göre sosyal uyum, kişilerin birbirleriyle kültürel açıdan anlaşabilmeleri ve birbirlerine saygı duyabilmeleri. Yani sosyal uyum tamamen saygıdan ibaret bana kalırsa. Saygı olmadığı zaman hiçbir yerde hiçbir şekilde bir uyum söz konusu değil.*

Katılımcıların geneli sosyal uyumu **entegrasyon** olarak tanımlamıştır. **Entegrasyon** alt kodu göçmenlerin yerel toplumun sosyal ekonomik ve kültürel yapısına uyum sağlamasını ifade etmektedir. Bu alt kod göçmenlerin ev sahibi

toplumda yer alan sosyal ve ekonomik hayata katılımını, eğitim olanaklarından faydalanmasını içerir.

TDK, entegrasyonu uyum ve bütünleşme olarak tanımlamıştır (<https://sozluk.gov.tr>, erişim: 13.03.2025).

Entegrasyon alt koduna yönelik tanımlardan bazıları şu şekildedir:

K5: Kişilerin genel olarak o kamudaki, yerel bölgedeki halka, topluma, kültüre, yaşam pratiklerine uyum sağlaması demek. Onları öğrenmesi, onları doğru kabul etmesi, kurallara uyum sağlaması diyebilirim.

K9: Şimdi sosyal çalışmacı olarak sosyal uyumun tanımı... sosyal uyumdan şu şekilde bahsedebilirim, sosyal uyum, bireylerin birbirleriyle kültürel anlamda, ekonomik anlamda, sosyal çevre anlamında uyum gösterebilmesi koordineli hareket edebilmesi. Aynı inanç sistemlerine aynı ekonomik sistemlere ve aynı hukuksal kurallara uygun hareket edebilmelerine gösterir. Zaten inanç sistemleri, hukuk sistemi ve ekonomik sistemler gibi şeylere kabul edildiği takdirde genel anlamda zaten sosyal uyumun büyük bir kısmı gerçekleşir.

Genel olarak, katılımcılar sosyal uyumu, asimilasyondan ziyade entegrasyon ve kültürel çeşitlilik çerçevesinde ele almakta ve bu sürecin karşılıklı etkileşim ve anlayışla yürütülmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Bu durum, sosyal hizmet uygulamalarında hem bireysel danışmanlık hem de toplum bazlı müdahalelerin önemini ortaya koymaktadır.

4.2. Sosyal Uyum Önemi Teması

Araştırmanın bir sonraki teması sosyal uyumun önemi temasıdır. Bu temada katılımcıların perspektifinden göçmenlerin sosyal uyumunun neden önemli olduğu ifade edilmektedir. Bu temada 3 alt kod öne çıkmaktadır.

Şekil 4.0.2. Sosyal uyum önemi teması alt kod frekansları

Şekil 4.2.'de yer aldığı üzere sosyal uyumun önemi teması yönelik kodların sıklığı incelendiğinde ayrımcılığın önlenmesi 5, toplumsal çatışmaların önlenmesi 9, aidiyet hissi 5 şeklindedir.

Ayrımcılığın önlenmesi alt kodu, göçmenlerin geldikleri toplumla farklılık gösteren kültürel, etnik ya da dini kimliklerinden ötürü, ev sahibi toplumun bireyleri tarafından çeşitli önyargılara, dışlayıcı yaklaşımlara ya da doğrudan ayrımcı tutumlara maruz kalabilme riskini ifade etmektedir. Bu kod, katılımcıların sosyal uyum sürecinde karşılaştıkları toplumsal kabul düzeyini ve ayrımcılığa karşı verdikleri tepkileri anlamlandırmak amacıyla belirlenmiştir. Özellikle göçmenlerin gündelik yaşamlarında yaşadıkları sosyal etkileşimlerde ortaya çıkan dışlanma, etiketleme ya da eşit hizmete erişememe gibi durumlar bu alt kod kapsamında ele alınmıştır.

Ayrımcılığın önlenmesi alt koduna göre bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K5: *Çünkü maruz kaldıkları o ayrımcılıktan da biraz uzaklaşmalarını kolaylaştırıyor.*

K12: (...) *Ya da o kişilerin toplum içerisinde zorbalık ya da ayrımcılığa maruz kalmasına sebep oluyor. Bu yüzden de aslında dediğim gibi hem daha fazla sorun çıkmasına ve sorunların çeşitlenmesine sebep oluyor.*

K14: *Yani hayatını idame etmede, hayatını kurabilmede sosyal uyum sağlayamazsa dışlanmışlık yaşar. Dışlandığı için de kendini tam olarak gerçekleştiremez.*

Ayrımcılığın önlenmesi, göçmenlerin toplum içinde eşit hak ve fırsatlara sahip olmasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda ev sahibi toplum ile göçmenler arasındaki ilişkileri güçlendirerek toplumsal barışa katkıda bulunur.

Aidiyet hissi alt kodunda, bireyin içinde yaşadığı topluma ya da belirli bir sosyal gruba kendini duygusal ve psikolojik olarak bağlı hissetmesini ifade eden çok katmanlı bir kavramdır. Bu his, bireyin kabul gördüğünü, değer verildiğini ve toplumun bir parçası olduğunu deneyimlemesiyle şekillenmektedir. Göçmen bireyler açısından değerlendirildiğinde, aidiyet duygusu; ev sahibi toplumla kurulan ilişkiler, sosyal destek sistemleri, kültürel yakınlıklar ve yaşam alanlarında karşılaştıkları tutumlarla doğrudan ilişkilidir. Bu alt kod, göçmenlerin yeni yaşam çevrelerine ne ölçüde uyum sağladıkları ve bu ortamlarda kendilerini ne kadar “evlerinde” hissettikleri üzerine yapılan değerlendirmeleri kapsamaktadır.

Aidiyet hissi alt koduna göre bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K17: *Önemi toplumun diğer bireylerinin kişiye ya da gruba yönelik tepkileri açısından önem arz etmektedir. Sosyal uyum toplumun ve topluma sonradan gelen bireyin refahı ve gelecek hakkında umudu için önemlidir diyorum.*

K18: *Hepimiz bir bireyiz ve bulunduğumuz topluma ait olmak isteriz. Temel ve sosyal ihtiyaçlarımızı karşılanması gerekmektedir. Bu her iki toplumun güvenliği ve huzuru açısından önemlidir.*

K19: *Bir kişinin, sonuçta toplumun bir parçası olarak gördüğümüz bir kişinin, rolleri farklıdır, her girdiği yerde, kültürde, birlikte yaşamayı planlanan kurallarla ilgili bir uyum gerektirir ki hani o toplumun bir parçası olabilsin, bir aidiyet hissedebilsin, toplum içerisinde hep birlikte bir rutinde yürüyebilelim diye.*

Göçmenler açısından aidiyet hissi, yaşadıkları toplumun bir parçası olduklarını hissetmeleri, kabul gördüklerini bilmeleri ve sosyal hayata aktif katılım gösterebilmeleri açısından gereklidir. Aidiyet duygusunun eksikliği, göçmenlerin toplumdan dışlanmış hissetmelerine, yalnızlaşmalarına ve hatta psikolojik uyum sorunları yaşamalarına neden olabilir. Bunun aksine, güçlü bir aidiyet duygusu, göçmenlerin sosyal, ekonomik ve kültürel alanlara daha aktif katılmasını teşvik eder. Bu his, göçmenlerin eğitim, istihdam ve sosyal hizmetlere erişimini artırarak, topluma katkı sunmalarına ve sürdürülebilir bir sosyal uyum süreci oluşturmalarına yardımcı olması anlaşılmaktadır.

Toplumsal çatışmaların önlenmesi alt kodu ev sahibi toplum ile göçmen topluluklar arasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların, gerilimlerin ya da çatışma

potansiyelinin, kültürel, sosyal ve ekonomik farklılıklar temelinde oluşabileceği varsayımına dayanmaktadır. Bu kod, farklı gruplar arasında toplumsal uyumun sağlanabilmesi adına önleyici yaklaşımların geliştirilmesi, karşılıklı anlayışın teşvik edilmesi ve birlikte yaşamı destekleyici politikaların önemine işaret etmektedir.

Toplumsal çatışmaların önlenmesi alt koduna göre bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K1: *Bir arada yaşayabilmenin daha sağlıklı hale gelebilmesi için sosyal uyum çok önemli.*

K5: *Neden önemli? Çünkü alt kültürün yaşam standartlarını yükselten bir şey. Çünkü alt kültürdeki kişiler eğer genel olarak toplumun kurallarına uyum gösterebilirse bu sefer toplumun sahip olduğu avantajlara da sahip olmaya başlar. O yüzden önce alt kültür için önemli. Çünkü maruz kaldıkları o ayrımcılıktan da biraz uzaklaşmalarını kolaylaştırıyor. Eğer ev sahibi toplum ya da baskın toplumsal kültür açısından değerlendirecek olursak baskın toplumsal kültür de hem dezavantajlı konumda gördüğü, onları rahatsız eden ya da işte kendilerini huzursuz eden güvende hissettirmeyen şeylerden de kurtulmalarını sağlıyor. O yüzden sosyal uyum tabii ki hele de söz konusu göçse en önemli şeylerden biri.*

K9: *Mesela etnik grup olarak farklılıkların olduğu bir yerde aynı etnik gruptakiler birbirlerini tutarken farklı etnik grupları dışlayabiliyorlar. Irkçılık gibi. Ama sosyal uyumun yani hepimizin aynı potada eritebilmemiz güçlendiriyor. Doğal olarak hepimizin aynı potada eriyip etnik kökenlerimizin ayrılmadan din, dil, inanç sistemlerinin farklı olmasına rağmen sosyal uyumu yakalamak ise hem ekonomik olarak güçlendiriyor ülkeyi aynı zamanda sosyal olarak güçlendiriyor ülkeyi aynı zamanda psikolojik olarak güçlendiriyor hem kültürel olarak güçlendiriyor kültürel çeşitlilik artıyor.*

K12: *Neden önemli? Aslında biz bunu özellik Suriyelilerde çok yaşıyoruz. Sosyal uyumun önemli olmasının sebebi aslında çıkabilecek sorunları önlemek. Çünkü uyum gerçekleşmediğinde çıkacak sorunlar hem çeşitleniyor hem de artıyor. Yani totalde baktığımızda, biz bazen hala kendi aramızda konuştuğumuz zaman, 2011 yılından beri gelen bir Suriyeli kitlesinin hala sosyal uyumunu tamamlamadığını görüyoruz. Yani hala dil bilmeyen hala Türkiye'deki kanunlara hakim olmayan hala Türkiye'nin kültürüne ayak uyduramayan insanlar var ve bu da farklı sorunlara sebep oluyor. Ya*

da o kişilerin toplum içerisinde zorbalık ya da ayrımcılığa maruz kalmasına sebep oluyor. Bu yüzden de aslında dediğim gibi hem daha fazla sorun çıkmasına ve sorunların çeşitlenmesine sebep oluyor.

Toplumsal çatışmaların önlenmesi alt koduna yönelik ifadeler incelendiğinde, sosyal uyumun göçmenlerin ve ev sahibi toplumun birlikte daha sağlıklı ve dengeli bir yaşam sürdürebilmesi için kritik bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. Sosyal uyumun gerçekleşmemesi uzun vadede farklı sorunların ortaya çıkmasına ve mevcut problemlerin çeşitlenerek artmasına neden olabilmektedir. Kısaca, bir arada yaşamanın sağlıklı ve sürdürülebilir olabilmesi için sosyal uyum hayati bir unsurdur.

4.3. Sosyal Uyum Algıları Teması

Sosyal uyum algıları teması, sosyal çalışmacıların deneyimlerine göre göçmenlerin sosyal uyumu nasıl tanımladığı ile ilgilidir.

Şekil 4.3. Sosyal uyum algıları teması alt kod frekansları

Şekil 4.3.'te yer aldığı üzere sosyal uyum algıları teması yönelik kodların sıklığı incelendiğinde sosyal uyum farkında değil 4, gruplaşma 4, hayatta kalma 3 şeklindedir.

Gruplaşma alt kodu, göçmenlerin sosyal uyum sürecinde sıklıkla kendi kültürel topluluklarına yönelerek gruplaşma eğilimi gösterdiğini ifade etmektedir.

Gruplaşma alt koduna yönelik bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K17: Yani göçmenlerde Suriyeliler özelinde yani daha çok onlarla çalıştığım için sosyal uyuma karşı çoğunluğunda bir tepki olduğunu düşünüyorum. Şöyle ki, sosyal uyumu kendi kültürleri, gelenekleri görenekleri açısından bence bir yozlaşma olarak görüyor bazıları. Bu iki farklı toplumun farklılıklarını özellik olarak görüyorlar diye

düşünüyorum. Bu farklılığımız, bu uyumsuzluğumuz, bizim özelliğimiz, diğer toplumun farklılığı da, bazı göçmenler için diğer toplumun farklılığı göçmen grubu için bir yozlaşma olarak görülüyor bence.

K17'nin ifadesine göre, bazı göçmenler sosyal uyumu kendi kültürel değerlerinin yozlaşması olarak algılamaktadır. Bu bakış açısı, göçmenlerin kendi kimliklerini ve geleneklerini koruma çabalarının bir sonucu olarak ortaya çıkabilir. Özellikle etnik ve kültürel aidiyetin güçlü olduğu topluluklarda, ev sahibi toplumun normlarına uyum sağlama süreci, kültürel bir erozyon riski olarak görülebilir. Bu nedenle, sosyal uyum sürecine karşı bir direnç gelişebilir ve göçmenler, kendilerini korumak adına kendi topluluklarına daha fazla kapanabilirler.

K20: Bir ülkeye göç ettiğimiz, gittiğimiz zaman zorunlu da olsa gönüllü de olsa tamamen kendimizi kapatırız o topluma. Kendi ülkemizin birikimini kaybetmemek adına. Aslında başta acaba bir asimilasyon mu var bir eritme mi var diye düşündüler. Kendi gözlemlerime göre. Daha sonrasında bu sosyal uyumun aslında onların yeni yaşama ayak uydurabilmeleri için sonuçta farklı bir ülkeye geldiler, farklı insanlar gördüler, buna ayak uydurmak için aslında bunların yapıldığını, sosyal uyumun yapıldığını fark ettiler. Ama bu yıllar aldı.

K20'nin ifadesi incelendiğinde sosyal uyumun ilk etapta korkulan bir şey olduğu daha sonrasında bu algının değiştiği ifade edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında sosyal uyum süreci ve göçmenlerin sosyal uyum algısının zaman içerisinde değişebildiği anlaşılmaktadır.

Hayatta kalma alt kodu, göçmenlerin göçmen bireylerin yaşamlarını sürdürebilmek adına öncelikli olarak temel ihtiyaçlarını karşılamaya odaklandıkları durumu ifade etmektedir. Barınma, istihdam, gıda temini ve sağlık hizmetlerine erişim gibi temel gereksinimlerin karşılanması için verdikleri yoğun çaba, onların sosyal uyum sürecine aktif ve bütüncül biçimde katılımlarını sınırlayabilmektedir. Bu alt kod, göçmenlerin yaşadıkları ekonomik zorlukların, gündelik yaşam kaygılarının ve yapısal yetersizliklerin, toplumsal ilişkiler kurma, kültürel etkileşimde bulunma ve aidiyet geliştirme gibi sosyal uyum bileşenlerine nasıl engel teşkil ettiğini anlamaya yönelik bir çerçeve sunmaktadır.

Hayatta kalma alt koduna yönelik bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K9: *Bu kişiler savaştan kaçıyorlar. Bunların bazıları belki isteyerek bile gelmiş olabilir. Ekonomik koşullardan dolayı gelmiş olabilir, ülkesinde gördüğü ağır siyasi baskıdan gelmiş olabilir, düşünce özgürlüğünden kaynaklı gelmiş olabilir, savaştan kaçmış olarak gelmiş olabilir. Ama bir sebeple geliyorlar ve bu sebebin asıl nedeni neyse bulmak istedikleri de bu. O yüzden birinci amaçları sosyal uyum diyemeyiz. (...) Sosyal uyum kendi amaçlarını yerine getirebilmek için var olan bir argüman aslında onlar için. Hani benim görüştüklerimde de ya da konuştuklarımda da sosyal uyumu yakalamak istiyorlar mı? Yakalamak istiyorlar. Ülkenin sağlık sistemine aynı şekilde adapte olmak istiyorlar mı? İstiyorlar. Eğitim sistemine entegre olmak istiyorlar mı? İstiyorlar. Neden? Hayatta kalmak. Savaştan kaçıp geldiysen tekrar savaş görmemek için veya hayatta kalma dediğimiz durumu gerçekleştirmek için sosyal uyumu yakalamak zorundasın.*

K12: *Yani topluma çok katılmamak, nasılsa döneceğiz, Türkçeye ihtiyacımız yok, Türk kanunlarını bilmemize ya da Türk toplumuna alışmamıza gerek yok gibi düşündüler diye düşünüyorum. Fakat artık biraz daha mecburiyetten uymak zorunda kalıyorlarmış gibi hissediyorum. Örneğin çocukları artık okula gitmeye başlamış bir annenin, bir eğitim sisteminin nasıl olduğunu, ödevleri nasıl olduğunu okul idarecileri ile öğretmenlerle nasıl irtibat kurması gerektiği gibi aslında o okul kısmındaki uyumda bir şeyleri mecburen yapmak zorunda kalıyor. Yani bir veli toplantısına davet ediliyor örneğin, oraya gitmeli ve çocuğuyla ilgili iş ve işlemleri yürütmeli. O yüzden ne oluyor hem Türkçe öğrenmek zorunda kalıyor, dil bariyeri var, hem o okula gidip iş ve işlemleri yapmış olması lazım temel düzeyinde. İster istemez bunları biraz mecbur kaldıkları içinde yürütme durumlarına maruz kaldıklarını düşünüyorum.*

K13: *Ya sosyal uyum kavramına göçmenlerin yaklaşımı, tabii ki yani topluma takıldıkları ilk etapta farklıdır. İlerleyen süreçlerde farklı olur. İlk etapta geldikleri yerde bunu belirler diye düşünüyorum. Mesela savaş ortamından gelen bir göçmenin ilk amacı can güvenliğini sağlamaktır. Temel ihtiyaçlarını karşılamaktır ama ilerleyen zamanlarda tabii ki bunu karşıladıktan sonra normal hayatın akışında insanların tabii ki ne kadar temel ihtiyaçlarının yanında da bunları karşıladıktan sonra sosyal kalitesini arttıracak bir takım diğer ihtiyaçları da karşılamak için de arayışlara girer.*

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göçmenlerin savaş nedeniyle zorunlu göç etmeleri bunun sonucunda da göç ettikleri ülkede temel ihtiyaçlarını karşılamaya

odaklandıkları ifade edilmektedir. Bu nedenle göçmenlerin göç ettikleri ülkeye uyum sağlama çabasının geri kaldığı önceliklerinin temel ihtiyaçlarını karşılamak ve bir hayat kurmak olduğu vurgulanmaktadır.

Sosyal uyumu farkında değil alt kodu göçmen bireylerin sosyal uyum kavramına dair bilinçli bir farkındalık geliştirmeden, günlük yaşamlarını sürdürdüklerini ifade etmektedir. Bu durum, göçmenlerin yaşadıkları toplumla ilişkilerinde uyum davranışlarını farkında olmadan sergileyebildiklerine ya da uyum sürecini doğal bir hayatta kalma ve alışma pratiği olarak deneyimlediklerine işaret etmektedir. Sosyal uyuma dair bilgi eksikliği, kavramsal bilinç düzeyinin düşüklüğü ya da yaşadıkları gündelik sorunlara öncelik vermeleri, bu farkındalığın gelişmesini engelleyebilmektedir.

Sosyal uyumu farkında değil alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K11: *Çok fazla sosyal uyumu... aslında fark etseler, gitseler ya da bir defa deneyimleseler çok farklı olduğunu farkına varacaklar.*

K12: *Ya bence bir farkındalıkları çoğunluğunun yok diyebilirim tamamı demesem de çoğunluğunun yok.*

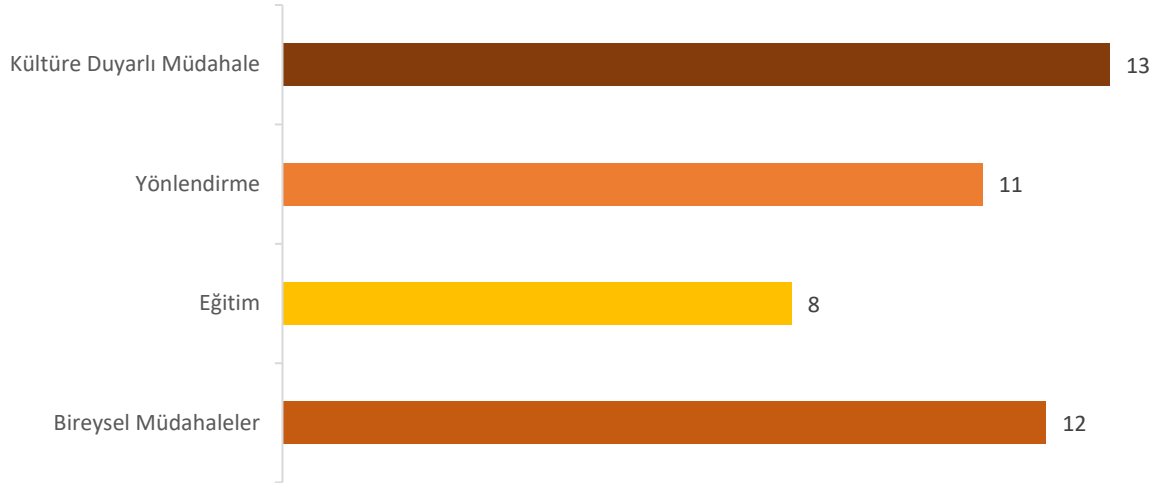
K18: *Açıkçası göçmenlerin birincil ihtiyaçları tam olarak sağlanamadığı için sosyal uyum gibi bir ihtiyaçları olduğunu farkında değiller.*

Katılımcıların ifadeleri, göçmenlerin büyük bir kısmının sosyal uyum kavramına bilinçli bir şekilde yaklaşmadığını ve bu süreci farkında olmadan yaşadığını göstermektedir. K18'in ifadesine göre sosyal uyum farkındalığının, göçmenlerin temel ihtiyaçlarını karşılama durumu ile bağlantılı olduğunu ifade etmektedir. Göçmenler için öncelikli olan barınma, beslenme ve güvenlik gibi hayati konular, sosyal uyum sürecine dair bilinç geliştirmelerinin önüne geçmektedir.

4.4. Sosyal Uyum Müdahaleleri Teması

Sosyal uyum müdahaleleri teması tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacıların göçmenlerin sosyal uyumlarına yönelik yaptığı müdahaleleri kapsamaktadır.

Şekil 4.4. Sosyal uyum müdahaleleri teması alt kod frekansları

Şekil 4.4.'te yer aldığı üzere sosyal uyum müdahaleleri temasına yönelik kodların sıklığı incelendiğinde kültüre duyarlı müdahale 13, bireysel müdahaleler 12, yönlendirme 11, eğitim 8 şeklindedir.

Kültüre duyarlı müdahale alt kodu sosyal hizmet uygulamalarının göçmen bireylerin sahip olduğu farklı kültürel geçmişler, değerler ve inanç sistemleri dikkate alınarak şekillendirilmesini ifade etmektedir. Bu yaklaşım, hizmet sunumunda tek tip ya da ev sahibi toplumun normlarına dayalı müdahaleler yerine, göçmenlerin kültürel özelliklerine saygı duyan, onları anlamaya çalışan ve bu doğrultuda özgün çözümler üreten bir hizmet anlayışını gerektirir. Göçmenlerin sosyal hizmet süreçlerine katılımını ve hizmetlerden yararlanma düzeyini artırmayı amaçlayan bu kod, kültürel farkındalık, empati ve etkileşim temelli profesyonel yaklaşımların önemini vurgulamaktadır.

Kültüre duyarlı müdahale alt koduna yönelik bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K2: Kültürel farklılıkları anlamaya ve ona göre bireysel görüşmeleri gerçekleştiriyorum. Müdahale konusunda bir standart olduğu için gerekli prosedürü, yapmam gerekeni yapıyorum. Fakat bu müdahale planını, yani danışana yönlendirme yaparken onların daha iyi anlayabileceği şekilde anlatmaya çalışıyorum. Görüşmeler esnasında bireysel deneyimleri fark etmek ve anlamak sorunun temelini anlamlandırmada ipucu veriyor.

K3: *Görüşmeler esnasında onları anlamaya çalışıyorum. Tane tane anlatıyorum. Kültürel farklılıkları fark etmeye çalışıyorum.*

K5: *Aslında müdahale ederken en iyi şey kültürel farklılığı anlamak. Anlayamıyorsak bilmek. Çünkü kültürel farklılığı görmezden gelerek sadece Türkiye'deki haklar bunlar, bunlar, bunlara uyum sağlamalısınız yoksa burada barınamazsınız bakış açısı bizi dışarıdaki birinden ayırmaz. O yüzden bir meslek elemanı olarak yani göç çalışan herkesin özellikle çalıştığı göçmen grubunun kültürüne hakim olması gerektiğini düşünüyorum. Hakim olmak biraz büyük bir kavram belki zor olabilir bir çalışan için çünkü birden fazla kültürle çalışıyor olabilir. O yüzden en azından orada tam olarak ne olduğu, göçün ne kadar yıldır devam ettiği, karşısına gelen danışan ne kadar zaman içerisinde buraya gelmiş? Türkiye'ye gelişi sebebinde bireysel bir farklılık var mı? Çünkü şu anda Türkiye'de çok fazla göçmen profili var. Biz sadece Suriyelilerle çalışmıyoruz. Afgan, Irak ve İran'dan da çok fazla göçmen alan bir ülkeyiz. Sayıları azımsanamayacak kadar çok ama Suriyeli göçmenler çok olduğu için bazen göz ardı edilebiliyor ya da karıştırılabilir. Aynı kültürden kabul edilebiliyor. Aslında hepsi birbirinden çok farklı kültürlerle sahip.*

K18: *Şöyle zaten göçmenlerle çalışırken kültürel farklılıkları gözeterek görüşmeler yapmaya çalışıyoruz. Bu farklılıkları dikkate almadığımızda sosyal hizmet müdahalesinin tam ve nitelikli olabileceğini düşünmüyorum açıkçası. Arapça bilmediğim için çevirmen desteğiyle görüşmelere giriyorum. Çevirmenlerimiz de göçmen grubun bir üyesi.*

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde sosyal hizmet müdahalelerinde kültürel duyarlılığın kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Bu ifadelerden yola çıkarak sosyal çalışmacıların müdahaleleri esnasında kültürel farklılıkları anlamaya çalışarak ve standart prosedürler uygulanırken göçmen danışanların anlayabileceği şekilde bir dil kullanmaya çalıştıkları, göçmenler aynı bölgeden gelmiş olsa dahi kendi içlerinde farklı kültürel değerlere sahip olabileceği anlaşılmaktadır.

K1: *Yani anlamaya çalışıyorum. Etkiliyor bir kere. Çünkü türk halkından birine sunacak olsam belki o şekilde sunmam. Çünkü geldikleri şartları, kendi kültürleri içinde değerlendirmemiz gerekiyor görüşme yaptığımız kişileri. Belki orada da daha kapalı bir yapı izledikleri için. Örneğin kadınlar zaten bu tür faaliyetlere katılmadığı için, erkekler bir araya gelmekten çekindikleri için örneğin eğitim faaliyetlerin*

cinsiyete ayırarak yapıyoruz. İşte üreme sağlığı eğitimi veriyorsak karma bir eğitim yapmıyoruz mesela. Ama işte belki biz bu eğitimi Nilüfer’de Türk halkına verecek olsaydık böyle bir kaygı gütmeydik. Kadın ve erkekleri bir araya getirebilirdik. O yüzden onların kendi kültürel yapısını da mutlaka yaptığımız faaliyetler de göz önünde bulunduruyoruz. Onların inançlarını, değerlerini, hani etik böyle olması gerekiyor. Ama bazen zorluyor mu zorluyor. Çünkü mesela diyelim ki bir görüşme yapacağız? Kadın tercüman istiyor. Ama bizim kurumumuzda kadın tercüman yok. Yani işte bu tarz şeylerde de zorlanıyor muyuz? Evet zorlanıyoruz.

K17: Yani şöyle ben danışanların kültürel farklılıklarını önemsemeye çalışıyorum. Mesela örneklendirmem gerekirse bir kadın danışan ben bir erkek olduğum için peçeli gelebiliyor. Hani kendini öyle rahat hissedebiliyor. Bazen işte kimlikteki kişinin o olup olmadığını bilmem gerekiyor. Böyle durumlarda mesela kadın tercüman gerekiyor. Böyle durumlarda mesela kadın tercümana yüzünü açtırıyorum. O mu değil mi diye. Onların bu şeyini bu farklılıklarını gözetmeye çalışıyorum. Görüşlerine saygı duymaya çalışıyorum. Onun dışında sağlık kurumu olarak baktığınızda mesela kadın ve erkek arasındaki fark, hizmet alma durumu onlarda farklı olabiliyor. Gerek kendi görüşmelerimde gerekse sağlık kurumundan alacakları hizmetlerde onların kültürüne uygun, onları rahatsız etmeyecek şekilde bir hizmet almalarını önemsiyorum. Özellikle kadın erkek farklılığında.

K20: (...) şeyle karşılaştım sadece bir defa o da şu şekilde Suriye’nin bazı bölgelerinde de tamamen çarşaf dediğimiz ya da burka mı diyorlar, tamamen kapalı, peçe ile kapalı. Bu süreçte ben bilmiyordum onların böyle bir kültürleri var. Bölgesel olarak varmış Suriye bölgesinde tamamen kapalı. Bu süreçte ben iletişim kuramıyordum ya da iletişim kurduğum kişinin doğruluğunu teyit edemiyordum. Yani güvende hissetmiyordum görüşmeleri. Bu sebepten dolayı görüşme alamıyordum. Bunu kendisine de söylüyordum zaten. Ses olarak evet ayırt edebiliyoruz ama bu benim için aslında biraz daha zorlayıcı bir nedendi. Bundan dolayı o kişinin de görüşüne saygı duyuyorum. Bunu yapmayabilir. Zaten o da bunu kabul etmediği zaman görüşmeyi sonlandırabiliyoruz biz de. Ama bunu etkileyen bir süreç oldu görüşmelerimde. Ya da şey olarak vefat eden kişilerin aslında hep psikolojisi ile ilgili görüşmek istediğimiz kişilerde de kültürel olarak onlarda bazı bölgelerde varmış. Yaklaşık olarak bir hafta bir ay gibi bir süreç varmış. Bu süreçlerde yabancı erkeklerle görüşmezmiş, konuşmazmış. Erkeklerin hiçbir şekilde sesinin duyulmasına izin verilmemiş.

Orada da mesela görüşme yapamamıştık. Mesela eşini kaybetmiş, çocuğunu kaybetmiş, görüşme yapmak istiyoruz ama o süre içerisinde görüşmeyi kabul etmiyordu. O şekilde bir kültürel şeyle karşılaştık. Tabii bunda da çözümü şöyle ürettik, erkek değil kadın sosyal çalışmacılarla ya da psikologlarla çözmeye çalıştık. Ya da dediğim gibi burka giyen için ben görüşmeyi sonlandırıyordum ama çözüm olarak kadın meslektaşlarımıza yönlendiriyorduk ki, kendini daha rahat ifade edebilsin, yüzünü açabilsin. Çözüm yöntemimiz oydu.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde kültürel hassasiyetin uygulama boyutuna odaklanmaktadır. Özellikle toplumsal cinsiyet temelli farklılıklara dikkat çekerek, kadın danışanların kendi kültürel sınırları içinde rahat hissetmelerine özen gösterdiğini belirtmektedir. Kadın danışanlarla iletişim kurarken kadın tercüman ihtiyacını karşılamak veya sağlık hizmetlerinde kültürel duyarlılığı gözetmek gibi uygulamalar, sosyal uyum sürecinde bireylerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlayabilir. Genel olarak, , sosyal hizmet müdahalelerinin başarılı olabilmesi için kültürel duyarlılığın gözetilmesi, bireysel farklılıkların dikkate alınması ve danışanların güven içinde hizmet alabilecekleri bir ortamın oluşturulmasının gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Bireysel müdahaleler alt kodu göçmen bireylerin özel ihtiyaçlarına yönelik olarak sunulan psikososyal destek, bilgilendirme ve danışmanlık hizmetlerini kapsamaktadır. Bu müdahaleler, bireyin yaşadığı sorunları anlamaya ve çözüm üretmeye yönelik profesyonel sosyal hizmet uygulamalarını içermektedir. Özellikle hak ve hizmetler konusunda bilgilendirme, yönlendirme, bireyin mevcut kaynaklara erişimini kolaylaştırma ve psikososyal iyilik hâlini destekleme gibi işlevler bu alt kod kapsamında değerlendirilmektedir.

Bireysel müdahaleler alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K4: Bireysel görüşmelerimiz de aslında sosyal uyumla ilgili müdahaleler kapsamına girer. İhtiyaçlarına yönelik olarak yönlendirmelerde bulunuyorum. Özellikle dil kursları hakkında bilgilendirme yapıyorum.

K6: Şöyle oluyor mesela kendi ülkesinde işleyiş farklı olabiliyor, konuşmak gerekiyor inanlarla derdini anlamak çözümü anlatmak gerekiyor. Veya sebebini neden böyle olduğunu izah etmek gerekiyor. Mesela bulunduğu ilde yaşayan bir göçmen yaşadığı

yerden çıkması yasak, farklı bir ilde işlem yapması gerekiyor, yasal bir işlem yapması gerekiyor farklı yerde olduğu için yapamıyor. Bunu bazen anlamıyor göçmen, bunu izah etmen gerekiyor

K15: Bireysel danışmanlık hizmeti ile bu uyumu sağlatmaya çalışıyorum.

K10: Hastanede çok sınırlı olduğu için elimizde bir kaynak da yok. Göçmen ya da herhangi biri fark etmeksizin yapabileceğimiz şeyler zaten bu noktada bireysel danışmanlık

K11: Genelde bireysel danışmanlık sağlıyorum. Evliliğe karşı bakış açıları, küçük yaşta evlilikle ilgili yanlış düşünceleri, dil ile ilgili konularda genelde bireysel danışmanlık sağlıyorum diyebilirim.

K19: Biz burada bireysel, kişinin iyilik halini yükseltmeye yönelik çalışmalar yapıyoruz. Belki danışmanlık olabilir ya da kurumlar hakkında bilgilendirme ve bir psikoeğitim olabilir ama onun dışında herhangi bir sosyal uyumunu arttıracak faaliyet en azından ilçe sağlık olarak yapmıyoruz.

Katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde, bireysel danışmanlık hizmetlerinin göçmenlerin yalnızca hukuki ve ekonomik sistemlere değil, aynı zamanda toplumsal normlara da uyum sağlamalarına yardımcı olduğu görülmektedir. Sosyal uyum sürecinin yalnızca fiziksel veya ekonomik koşullarla sınırlı olmadığı, bireysel farkındalık ve bilinçlendirme yoluyla kültürel ve sosyal entegrasyonun da sağlanması gerektiği anlaşılmaktadır.

Eğitim alt kodu “Eğitim” alt kodu, sosyal uyumun desteklenmesi amacıyla hem göçmenlere hem de yerel halka yönelik olarak düzenlenen bilgilendirici ve bilinçlendirici eğitim faaliyetlerini kapsamaktadır. Bu müdahaleler, göçmenlerin ev sahibi toplumun dilini, kültürel normlarını, toplumsal kurallarını öğrenmesini ve yerel halkın da göçmenlere yönelik farkındalık geliştirmesini amaçlamaktadır. Sosyal uyum sürecinde karşılıklı anlayışı ve etkileşimi artırmayı hedefleyen bu eğitimler; toplumsal çatışmaların önlenmesi, ayrımcılıkla mücadele, temel haklar ve hizmetlere erişim gibi çeşitli konuları içerebilmektedir. Böylece eğitim, uyum sürecinin hem bireysel hem toplumsal düzeyde desteklenmesinde önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Eğitim alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K1: *Eğitimlerde de yine aynı şekilde haklarından mutlaka bahsediyoruz. Hani sosyal uyum konulu bir eğitimimiz yok. Direkt konu bu değil. Ama işte atıyorum şiddetin tanımını yapıyoruz, şiddete uğradıkları takdirde hakları neler, nerelere başvurabilirler, kimlerden destek isteyebilirler ya da şiddete maruz kalmamak için nasıl bir eylem planı oluşturabilirler? gibi. Çerçeve çizerken bir yandan da o ülkemizdeki haklar kısmından bahsettiğimizde bence uyuma yönelik bir adım atmış oluyoruz. Böyle düşünüyorum. O şekilde eğitimlerde o yöntemi kullanıyoruz aslında.*

K4: *Kurum içerisinde ve dışında eğitimler düzenliyoruz.*

K5: *Yani sosyal uyumla ilgili çalışmalar arasına genellikle sağlık okuryazarlığı eğitimlerini ve etkinliklerini dahil edebiliriz. Çünkü bireysel görüşmeler bireysel sorunlarla ilgili oluyor. Biz göçmen sağlığı merkezinde bazen okullara giderek eğitimler veriyoruz. Bu verdiğimiz eğitimlerde atıyorum çocuklar Türk eğitim sistemine alışmak da zorluk çekiyorsa bununla ilgili eğitim başlıkları oluyor.*

K7: *Sağlık okuryazarlığı kapsamında eğitimler veriyorum. Konu başlıkları değişebiliyor.*

K12: *Onun haricinde de uyumu sağlamak adına grup eğitimleri veriyoruz. Bu bazen örneğin işte çocuklarla alakalı olabiliyor ya da işte Türkiye'deki kanunlarla alakalı olabiliyor ya da kişilerin karşılaştıkları sorunlarda nereye gidebilecekleriyle alakalı olabiliyor veya normal spesifik konularla alakalı olabiliyor.*

K20: *Bu konuda genel olarak bireysel danışmalık ve eğitimler üzerinden ilerliyoruz. Türkiye'deki kanunlar, göçmen hakları, eğitim sistemi gibi konularda eğitimler düzenliyoruz.*

Yönlendirme alt kodu sosyal çalışmacıların göçmen bireylerin kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarıyla etkili bir şekilde bağlantı kurmalarına destek olarak, temel hak ve hizmetlere erişimlerini kolaylaştırmaya yönelik gerçekleştirdikleri profesyonel müdahaleleri ifade etmektedir. Bu süreç, göçmenlerin ihtiyaç duydukları alanlarda doğru kaynaklara ulaşmalarını sağlamakla kalmaz; aynı zamanda hizmetlere erişimde yaşanabilecek bürokratik ya da yapısal engellerin aşılmasına da katkıda bulunur.

Yönlendirme alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K4: *İhtiyaçlarına yönelik olarak yönlendirmelerde bulunuyorum. Özellikle dil kursları hakkında bilgilendirme yapıyorum.*

K12: *Genelde yönlendirmeler üzerinden yani kişinin uyumu ilk hangi açıdan daha eksik? Yani dil sorunu mu becerimi mi yoksa işte kültür bilmemek mi? Yani genelde ona yöne doğru yönleniyoruz. Ya da bazen de şey oluyor kişinin bize gelme sebebine bağlı olarak bazen Türkiye'ye uyum sağlayabilmesi için Türkiye'deki kanunlardan Türkiye'deki işleyişlerden ya da Türk toplum yapısında bunu nasıl karşılandığını da bireysel danışmanlıkla anlatabiliyoruz. Bence bu da bir yöntem. Çünkü genelde bilmiyor oluyorlar ve anlattığımız zaman da aslında öğrenmiş oluyorlar. Bence bu da bir yöntem olabilir.*

K14: *Direkt bir çalışmam olmadı sağlık tedbirleriyle gelen çocuklar dışında. Onun haricinde muayene olmalarını sağlıyoruz. Bu konuda göçmen sağlığı merkezinden destek alıyoruz. Yani herhangi bir başvuruda göçmen sağlığı merkezine yönlendiriyoruz. Orada ihtiyaç duydukları hizmeti alıyorlar.*

K17: *Yani biz daha çok sosyal uyumun pozitif yönlerine değiniyoruz. Toplumla özdeşleşmenin, toplumla uyumun onların hayatını ve toplumdaki durumlarını, toplumdaki yaşayışlarını kolaylaştıracağını örneklerle açıklıyoruz. Bu yönde onları yönlendiriyoruz.*

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde genel olarak yönlendirme müdahalelerinin bireysel ihtiyaçlara göre şekillendiği ve göçmenlerin dil öğrenimi, istihdam, sağlık hizmetleri ve hukuki süreçler gibi temel alanlarda desteklenmesini sağladığı görülmektedir. Aynı zamanda, bu yönlendirmeler yalnızca hizmetlere erişimi kolaylaştırmakla kalmayıp, göçmenlerin toplumsal yapıyı anlamalarına ve sosyal hayata daha aktif katılım sağlamalarına da yardımcı olmaktadır.

K20: *Mobil ekiple haneleri ziyaret ederek ihtiyaç tespiti yapıyoruz ve gerekli yönlendirmeleri sağlıyoruz.*

K2: *Hanede yerinde inceleme yapıyoruz kişilere ve bu ihtiyaçlara yönelik kişileri kurumlarla buluşturuyoruz.*

K2 ve K20, haneye yönelik yerinde incelemeler yaparak bireylerin ihtiyaçlarını tespit ettiklerini ve onları uygun kurumlarla buluşturduklarını belirtmektedir. Bu,

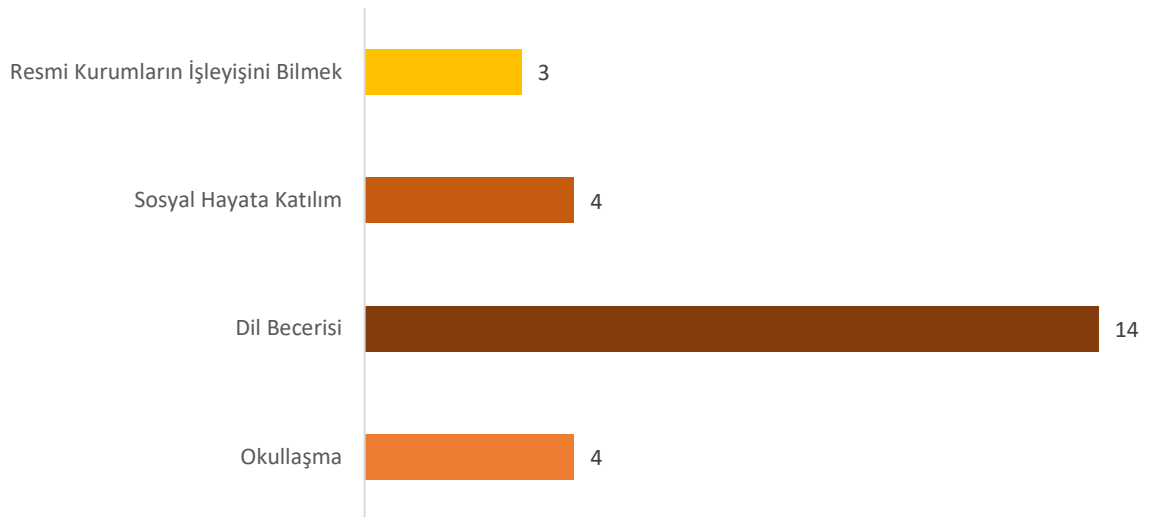
bireylerin kendi başlarına erişemeyecekleri hizmetlere ulaşmalarını sağlayarak sosyal uyum sürecini kolaylaştırmaktadır.

Genel olarak, sosyal uyum müdahaleleri bireysel ve yapısal düzeyde ele alınarak, göçmenlerin sosyal, ekonomik ve kültürel hayata katılımını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Bu müdahaleler, yalnızca göçmenlerin uyum sürecini değil, ev sahibi toplumun da göçmenleri daha iyi anlamasını ve kapsayıcı bir sosyal yapı oluşturmasını desteklemektedir.

4.5. Sosyal Uyum Başarı Kriteri Teması

Sosyal uyum başarı kriteri teması, tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacıların göçmenlerin sosyal uyumunun tamamlanıp tamamlanmadığına dair bir değerlendirme yaparken hangi kriterleri göz önüne aldığını ifade etmektedir.

Şekil 4.0.5. Sosyal uyum başarı kriteri teması alt kod frekansları

Şekil 4.5.'te yer aldığı üzere sosyal uyum başarı kriteri temasına yönelik kodların sıklığı incelendiğinde dil becerisi 14, resmî kurumların işleyişini bilmek 3, sosyal hayata katılım 4, okullaşma 4 şeklindedir.

Dil becerisi alt kodu göçmenlerin hizmetlere erişiminde dil bariyerinin kaldırılması, onların bağımsız hareket edebilmesini ve toplumsal hayata daha fazla katılım göstermelerini ifade etmektedir.

Dil becerisi alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K5: Şöyle sosyal uyumu tamamlanmış diyebileceğimiz böyle niceliksel bir şey olmadığı için genelde bireysel gözlemlerimizle bir sonuca varabiliyoruz. Ya da şeyi dikkate alıyoruz eğer sosyal uyum tamamlanmış, bu kişi artık bu topluma uyum sağlamış diyebilmemiz için en önem verdiğimiz şeylerden bir tanesi tabii ki de dil bariyerini aşmış olmasıdır. Yani buradaki toplumla iletişim kurabiliyor olması. Aslında başından beri hep unutmuşum bunu. En başta söylenmesi gereken şey. Eğer kişi Türkçe öğrenmişse sosyal uyum sürecinde artı bir tabii ki de öndedir. Bir aşamayı tamamlamıştır. Çünkü Türkçe öğrenmek bizim en önem verdiğimiz şeylerden biri. En azından yanında kendi dilini konuşan biri olmadan sokağa çıkabiliyor olması, toplumsal hayata katılabiliyor olması, markette pazarda bir alışveriş yapabiliyor olması bizim için önemli. Yani en büyük kriterlerden biri Türkçe biliyor olması.

K9: Öncelikle dil kriteri bizim için önemli. Yani dil kısmını özellikle çözebilmiş bir kişi ki Türkiye’de yaklaşık 10 yıldır yaşayan birçok Suriyeli var ve çoğu Türkçeyi çok rahat bir şekilde konuşabiliyor. En kötü şekilde derdini anlatabiliyor zaten. Bu benim için sosyal uyumun en büyük göstergesidir. Dili konuşabilmek. Kendi aralarında kendi dillerini ama bizimle Türkçeyi paylaşabilip kendini ifade edebiliyorlarsa bu bir sosyal uyumdur.

K10: Yani şimdi ilk olarak şunu düşünürüm ben mesela kendini rahat ifade edebiliyor mu?

K12: Dil bence dediğim gibi en önemli kısmı ve bu insanların artık bunu öğrenme konusunda zorunlu tutulmaları ya da bu İnsanların bu konuda ihtiyaç hissetmeleri yani buna mecbur bırakılmaları aslında belki de bunun sağlamlasına sebep olabilir.

K14: Ama bu konuda özellikle dil biliyorsa sosyal uyum sürecinin büyük bir kısmını tamamlamış olabilir diye düşünüyorum.

K17: Benim için birinci şey dil, dil bariyeri. Yani çalıştığım il özelinde baktığımızda hani bu bölgede kişilerin dil öğrenme ihtiyacı olmadığını söyleyebilirim. Şöyle ki, alışveriş yapılan market, sağlık hizmeti alınan kurum vs. gibi sosyal yaşama yönelik herhangi bir ihtiyaç duymadıkları için böyle bir gereklilik de görmüyorlar ve maalesef dil bariyeri hemen hemen her danışanımda yani yüzde 90’ında var ve bu onların uyum sürecini daha çok zorlaştırıyor. Sosyal uyumun gerçekleştiğine kendi adıma inanmıyorum diyebilirim.

K19: Aslında burada baktığım şey dili belki öğrenmiyor olabilir ama bir bununla ilgili bir becerisi uyum sağlama ile ilgili ya da uyumlanma ile ilgili bir becerisi var mı?

Katılımcıların ifadelerine göre dil becerisinin sosyal uyumun en önemli göstergelerinden biri olarak kabul edildiğini ve göçmenlerin dil öğrenme sürecinin sosyal hayata katılımlarını doğrudan etkilediğini göstermektedir. K5, K9, K10, K12 ve K14, göçmenlerin Türkçeyi öğrenmiş olmasını sosyal uyum sürecinde kritik bir aşama olarak görmektedir. K5 ve K9, özellikle gündelik hayatta dil kullanabilmenin (örneğin market alışverişi yapabilmek, resmî kurumlarda kendini ifade edebilmek) sosyal uyumun birincil göstergelerinden biri olduğunu vurgulamaktadır.

Okullaşma alt kodu göçmen çocukların ev sahibi ülkenin eğitim sistemine dâhil olmalarını ve örgün eğitime erişimlerini ifade etmektedir. Bu süreç, yalnızca çocukların okul ortamına fiziksel olarak katılımını değil, aynı zamanda eğitim süreçlerine aktif ve sürdürülebilir bir şekilde dahil olmalarını da kapsamaktadır. Okullaşma, göçmen çocukların hem akademik gelişimlerini destekleyen hem de sosyal uyumlarını kolaylaştıran önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Okullaşma alt koduna yönelik olarak katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K5: Onun dışında tabii ki yine çocuklar açısından okula devam edebiliyor olmaları ya da sadece Arapça konuştukları değil Türkçe de konuştukları arkadaşlarının olması.

K18: Çocuklar bu konuda daha avantajlı diyebilirim. Çünkü çoğu burada doğmuş ya da büyümüş, okula burada başlamışlar. Hem Arapçayı hem Türkçeyi iyi konuşabiliyorlar. Bu nedenle sosyal uyuma daha fazla elverişliler.

K20: Çünkü benim için birincisi eğitim. Eğitim hayatına katılması yani dilimizi kullanması ve o bölgenin dilini az da olsa konuşabiliyor olması. Bu yıllar içerisinde bahsediyorum.

Katılımcıların ifadeleri değerlendirildiğinde, çocukların eğitim yoluyla daha kolay sosyal uyum sağladığı, dil öğreniminin ve okula devamlılığın bu süreçte belirleyici olduğu görülmektedir. Göçmen çocukların eğitim sistemine entegrasyonunu destekleyen politikalar, uzun vadede sosyal uyum sürecinin daha başarılı olmasına destek olmaktadır.

Sosyal hayata katılım alt kodu göçmen bireylerin yalnızca temel yaşam ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda ev sahibi toplumun sosyal yaşamına aktif olarak katılım göstermelerini ifade etmektedir. Bu katılım, bireylerin sosyal ilişkiler kurmalarını, toplumsal etkinliklere ve kültürel faaliyetlere dahil olmalarını, toplum içinde görünür ve etkin bir rol oynamalarını kapsamaktadır. Sosyal hayata katılım, göçmenlerin sosyal uyum sürecinde hem bireysel psikososyal iyilik hallerini artırmalarına hem de toplumla entegrasyonlarını güçlendirmelerine olanak tanımaktadır.

Sosyal hayata katılım alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K1: Yani dediğim gibi aslında kendini gerçekleştirmeye geliyorsa, temel ihtiyaçlarını karşılayıp artık işte burada ekstra faaliyetlere katılabiliyorsa o zaman bunu kriter olarak söyleyebilirim.

K13: Ya şimdi önemli belirleyicilerden bir tanesi günümüzde ekonomi. Bu aslında ekonomik var olma şeyi de belirliyor, aslında birazcık uyumun ölçüsünü de belirler. Hani ekonomi alanında var olduktan sonra diğer unsurlar anca ne olabilir, dışarıdan müdahaleye açık kıskırtmalar olmadıkça sosyal uyumda çok fazla çok keskin net çizgiler yoksa mesela dediğim gibi kültür çok uzaksa, din çok farklıysa bunlarda sosyal uyum sağlaman çok farklı olur. Ortak nokta ne kadar fazlaysa bu şeydir, ama bunlar aynıysa mesela bizim ülkemizden örnek verelim ekonomi alanından ne kadar var oluyorlar bunların dışında ona bakılır yani. Onun üzerine yoğunlaşırım. İlk önce var olmalarını o taraftan gerçekleştirsem diğer türlü buradaki ortak noktaları, geri kalan ortak noktaları yakalayarak oradaki uyumu sağlama daha da kolaylaşır diye düşünüyorum. Bütün ihtiyaçlar sonuçta günümüzde ekonomik sisteme dayanır.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde **sosyal hayata katılım** alt kodu, göçmenlerin ekonomik bağımsızlık kazanmalarını, toplumsal etkinliklere dahil olmalarını ve gündelik yaşamın parçası haline gelmelerini içeren geniş bir süreci kapsamaktadır.

Resmî kurumların işleyişini bilmek alt kodu göçmen bireylerin Türkiye'deki okul, hastane, belediye gibi kamu kurum ve kuruluşlarının sunduğu hizmetleri, bu hizmetlere erişim süreçlerini ve mevcut yasal düzenlemeleri anlamalarını kapsamaktadır. Bu bilgi, göçmenlerin bulundukları toplumda etkili bir şekilde

yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan temel bir beceridir. Sosyal uyum sürecinde, göçmenlerin kamu hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırmak, haklarını savunabilmelerini sağlamak ve bürokratik engelleri aşabilmek için bu bilgilere sahip olmaları büyük önem taşır.

Resmî kurumların işleyişini bilmek alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K5: (...) sosyal uyumu farkında olup bu uyumu sağlamaya çalışan ya da sağlamayı başarmış bireyselde çok fazla kişi olduğunu düşünüyorum ben. Zaten onlarla biz genelde çok fazla karşılaşmıyoruz. Çünkü o uyumu sağlamayı başarmış işte Türkiye'deki eğitim sistemine dahil olmuş, Türkiye'deki kanunlara tabii olduğunu farkında, haklarını farkında, nerede çalışabilir, kayıtlı bir çalışma sistemi içerisindeyse eğer kişi sağlık gibi eğitim gibi temel hizmetlerden faydalanabiliyorsa zaten ben o kişiyle pek karşılaşmıyorum.

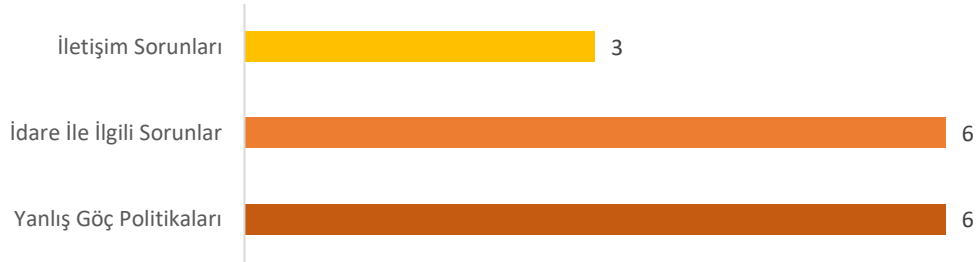
K9: İkinci önceliğim kurumların onlar için hazırladıkları bazı prosedürler var. Göçmen bakanlığının bunun için İlgöç idarelerinin prosedürleri var. Hastanelerin prosedürleri var. Hukuk sisteminin bir prosedürü var. Bu prosedürleri bilmek ve bu prosedürlerin içinde yaşayabilmek. Hani bu da doğal olarak sosyal uyumun bir göstergesi. Şunu demek 'ya ben bu ülkeye geldim. Bu ülkenin devletiyle, kurumlarıyla, çünkü ülkedeki sosyal düzeni devam ettiren kurumlardır. Kurumlarıyla ben anlaştım. Masaya oturdum, kurumların benim için çizdiği yola inandım ve o yola uyuyorum. Bu mesela sosyal uyumlardan bir tanesi.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde eğitim, sağlık ve çalışma gibi temel alanlarda haklarını bilen ve bu sistemlere entegre olmuş bireyler, sosyal uyum sürecinde önemli bir aşamayı tamamlamış olarak görülmektedir. Bu durum, resmî kurumların sunduğu hizmetleri etkin bir şekilde kullanabilmenin göçmenlerin bağımsız hareket edebilmesini sağladığını ve uyum süreçlerini hızlandırdığını göstermektedir. Resmi kurumların işleyişini bilmek, göçmenlerin hak ve yükümlülüklerini anlamalarını, kamu hizmetlerinden etkin bir şekilde yararlanmalarını ve sosyal düzen içinde yer edinmelerini sağlayan unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir.

4.6. Müdahale Süreci Zorlukları Teması

Müdahale süreci zorlukları teması tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacıların göçmenlerle çalışırken müdahale sürecinde karşılaştıkları sorunları kapsamaktadır.

Şekil 4.0.6. Müdahale süreci teması alt kod frekansları

Şekil 4.6.'da yer aldığı üzere müdahale süreci temasına yönelik kodların sıklığı incelendiğinde iletişim sorunları 3, idare ile ilgili sorunlar 6, yanlış göç politikaları 6 şeklindedir.

İletişim sorunları alt kodu göçmen bireylerin sosyal hizmetlere erişim sürecinde, dil bariyerleri ve tercüman eksikliklerinden kaynaklanan iletişim güçlüklerini ifade etmektedir. Bu durum, göçmenlerin ihtiyaçlarını doğru bir şekilde ifade etmelerini, hizmet sağlayıcılarla etkili bir şekilde iletişim kurmalarını ve gerekli desteği almalarını engelleyebilir. Dil engelleri, sadece günlük yaşamda değil, aynı zamanda hukuki, tıbbi ve sosyal hizmetlere başvurularda da ciddi zorluklara yol açabilmektedir.

İletişim sorunları alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K6: Karşılaştığımız sıkıntı tercüman sıkıntısı oluyor derdini anlatamayacak durumda oluyor, dil sorunu olduğu için.

K10: Tercüman var ama tercüman tam olarak anlatamıyor, ifade edemiyor ya da atıyorum kadın gitsin doktora kadınınkini ifade edebiliyor ama belki de doktorunkini ifade edemiyor. Yani orada iletişim çok sağlanamıyor sanki.

K18: Dil ve konuşma terapistine yönlendirmem gerekiyor. Fakat tercüman desteği olmadığı için çocukların sorunu çok zor çözülüyor belki de çözülmüyor.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde tercüman eksikliği veya mevcut tercümanların yetersiz olması, göçmenlerin sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere erişimini olumsuz etkilemektedir. İletişim eksikliği nedeniyle göçmenler haklarını tam olarak öğrenememekte, sağlık ve eğitim hizmetlerinden gerektiği gibi faydalanamamakta ve sosyal uyum süreçleri gecikebilmektedir. Bu nedenle, göçmenlere yönelik hizmetlerde daha nitelikli ve erişilebilir tercüman desteğinin sağlanması, özellikle hassas alanlarda (örneğin sağlık ve çocuk hizmetleri) uzmanlaşmış tercümanların görevlendirilmesi büyük bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

İdare ile ilgili sorunlar alt kodu göçmenlerin kamu kurum ve kuruluşlarına başvurduklarında karşılaştıkları bürokratik zorlukları, hizmet alımındaki engelleri ve idari prosedürlerle ilgili yaşadıkları güçlükleri kapsamaktadır.

İdare ile ilgili sorunlar alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K2: *Milli eğitim ile çok büyük problemler yaşadım işe başladığımdan beri. Onun haricinde mesela yeni doğum yapmış anneler çocuklarının doğum belgeleri olduğu zaman nüfusa başvurup kimlik alabileceklerine dair bir kağıt alıyorlar ya. Mesela nüfus müdürlüğü ile bu konuda çok sorun yaşıyorum çünkü hiçbir şekilde vermiyor bu kağıdı, bu evrağı bu kişilere. Doğum belgeleri dahi olsa kişiler alamıyorlar. İlgöç malumun zaten hepimizin kanayan yarası. Artık randevu bile alınmıyor ilgöçe. Ben işe başladığımda üç ay sonra randevu geliyordu insanlara şu anda o bile yok. Randevu bile gelmiyor. Bu kurumların takipsizliği çok fazla kaçak olması. Çok fazla farklı kimlikli insan olması. Yani bu üç kurumla inanılmaz derecede büyük bir uyumsuzluk var bence. Birbirleriyle de uyumları yok.*

K16: *Yani sosyal uyumla ilgili biz faydaları kendi aramızda kalkıp böyle 3 ya da 5 paydaya bölersek, bana göre sosyal uyum aidiyet hissetmekse, 5 paydaya bölersek eğitim, sağlık, barınma, yeme, içme bu ihtiyaçları karşılamakta 5 paydanın 5inde de problem var. Temel sebebi de sistem kaynaklı aksaklıklar. Yani bir algoritma oluşturulmaması, ilgöç idaresi, göçmen sağlığı ya da işte il sağlık müdürlüğü ya da aile müdürlüğü... bakanlıkların bir araya toplanıp bir algoritma olmaması sebebiyle. İl Göç İdaresi göçmen sağlığı ya da işte sağlık müdürlüğü ya da Aile Müdürlüğü Bu bakanlıkların bir araya toplanıp bir algoritma oluşturulmaması sebebiyle yani bu*

kişiler bu konuyla ilgili toplanıp bir görüşme sağlamıyorlar. Sorunlar üzerine konuşmuyorlar. Ben artık illerde bulunan ilköğ idarelerinin ve göçmen sağlığı merkezlerinin tamamen toplumda kaotik bir ortam olmaması, o çürümeyi tamamen kapatma. Yani şöyle biz aslında burada Suriyeliler için ya da mülteciler için Türkiye'nin polisi gibiyiz. Güvenlik gücü haline geldik. Başka da burada bir alternatif bir çalışma yürüttüğümüzü düşünmüyorum. Benim fikrim bu yönde...

K18: Göç alanında bir İlköğ idaresi var, ulaşmak çok zor. Ulaşılsa bile kalıcı çözümleri olduğuna inanmıyorum.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde resmi kurumların sosyal uyum sürecindeki yetersizliklerini, kurumsal koordinasyon eksikliklerini ve göçmenlere yönelik hizmetlerde karşılaşılan temel zorlukları ortaya koymaktadır. Ayrıca K16 ve K18 göçmenlere yönelik hizmet veren İlköğ idaresine randevu bulmanın zorluğuna dikkat çekmiştir.

K8: Sosyal uyumla ilgili yaptığımız mesleki çalışmalarda maalesef göçmenlere olan bakış açısından kaynaklı gerekli yardımı alamıyoruz bazen. Hani ben ülkemde göçmen istemiyorum anlayışı var bazı dernek, sivil toplum kuruluşlarında. Bunun üzerine kurulsun bile orada çalışanlarda olabiliyor.

K11: Kamu kurumuyla çok fazla bu kurumlara çok fazla destek alamadığımız için yaptığımız hizmet kamu statüsünde verdiğimiz hizmet kamu statüsünde ama kamudan sınırlı çok çok sınırlı destek aldığımız için kurum özelinde sınırlı kalmak durumunda oluyoruz. STKlar zaten kendi başlarına bu süreci yürüttükleri için bizden destek alabilecekleri, sosyal uyum düzeyinde bizden destek alabilecekleri çok fazla bir şey yok. Biz kişi özelinde onlardan daha çok destek almaya çalışıyoruz. Hani kamuda yerel yönetim gibi bu bizim kuruma yönelik eğer bir destek sağlasaydı belki evde takip süreci gibi bir şey olabilir. Daha böyle geniş alana yayılabilir. Sadece burada sağlık hizmeti verdiğimiz için sosyal uyum sürecine yönelik kurum içerisinde danışmanlık verebiliyoruz. Kurumda kalıyor süreç biraz.

Ayrıca K8 ve K11, göçmenlere yönelik olumsuz bakış açısının zaman zaman kurum çalışanlarında var olduğunu bu nedenle hizmetlere erişimde zorluklar yaşanabildiğini ve kaynakların sınırlı olduğuna dikkat çekmiştir.

Yanlış göç politikaları alt kodu göçmenler için uygulanan mevcut mevzuatın, bu mevzuatın uygulamadaki yanlışlıklarını ve göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamayan eksiklikleri kapsamaktadır. Bu alt kod, göçmenlerin toplumsal uyum süreçlerini engelleyen, eşitsiz haklar ve yetersiz destek hizmetleri sağlayan politika ve uygulamaları ele almaktadır. Bu alt kod, göçmenlere yönelik politika ve düzenlemelerdeki eksikliklerin tespit edilmesi ve bu eksikliklerin giderilmesi için yapılması gereken değişikliklere dikkat çekmektedir.

Yanlış göç politikaları alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K4: Bazı sistemsel şeyler de var. Yani politikalara takılıyorlar. Danışanlar politikalara takılıyor ve orada bir şey yapamıyoruz.

K16: Son gelen bir tane hastam var. Hastamın kaydı ... İlgöç İdaresinde kaydı var çocuğu daha önce 4. Kattan düşmüş. ...'de tedavisi olmadığı için çocuğunu buraya getiriyor. Ama yol izin belgesi asla verilmiyor. Her seferinde kaçak yollarla geliyor. Biliyorsunuz yol izin belgesi olmadığı sürece hasta kaçaktır. Şimdi hasta bu şekilde geliyor. Hastanemizin 4. Katında çocuğu yatıyor. Başında hiç kimse yok. Babası yol izin belgesi alamadığı için deport ediliyor. Çocuk hasta 4. Sınıf öğrencisi yani en fazla 11 yaşında bu çocuk orada yalnız bırakılıyor. Bu kişi deport ediliyor. Suriye'ye gittiğinde oradan akrabalarına, ailenin geri kalan üyelerine haber verip çocuğun orada yalnız olduğunu söylüyor. Bu şekilde hastanın yakınları geliyor.

K16'nın anlattığı vaka, göç yönetimindeki uygulamaların ve insani boyutun göz ardı edilmesinin yarattığı trajik sonuçları gözler önüne sermektedir. Yol izin belgesi gibi bürokratik prosedürlerin esnetilmemesi, ağır sağlık sorunları olan göçmenlerin bile resmi yollarla hareket edememesine yol açmaktadır. Hastanede tedavi gören 11 yaşındaki bir çocuğun ailesinden koparılması, göç politikalarının katı uygulamalarının aile bütünlüğü üzerindeki yıkıcı etkisini göstermektedir.

K20: Sosyal uyumdaki en büyük sorun şu an, yine birbiriyle bağlantılı olarak gidiyorum. Çünkü bunu şöyle düşünüyorum, bir tespih olarak düşünüyorum. Bir halkasından bir tanesini açarsak bunların hepsi dökülüp gidecektir. Çünkü bunların hepsi tamamlayıcı şeyler. Biz birinci halkayı kopardığımız için ikinci halkayı bağlamak istiyoruz ama bağlamak istediğimizde bir boncuk tanesi tekrar düşüyor. Bunun önüne geçmeye çalışıyoruz. Birincisi bu. İkincisi, karşılaştığımız problemlerde

şöyle bir şey vardı, dedim ya yığın olarak geldiler. Kontrollü bir göç politikası uygulayamadık ne yazık ki ama bundan sonraki süreçte ilk girişlerde tamamen şöyle bir sistem oluşturuldu.

K20'nin benzetmesi, sosyal uyum sürecinin birbirine bağlı dinamiklerden oluştuğunu ve bu dinamiklerden biri zayıfladığında tüm sistemin zarar gördüğünü anlatmaktadır. Kontrollü bir göç politikasının uygulanamaması, hem göçmenlerin entegrasyonunu zorlaştırmakta hem de ev sahibi toplumun göçmenlere yönelik olumsuz algılar geliştirmesine neden olmaktadır. Geçmişte plansız ve yoğun göç akınlarının yönetilememesi, günümüzde sosyal uyumun önündeki en büyük engellerden biri haline gelmiştir.

K5: (...) kişi uyum sağlamak istiyorsa artık uzun yıllar Türkiye'de ise ikinci karşılaştıkları engelde tabii ki sosyal politikalar. Normal politikada tartışılan siyasi söylemler çünkü göçmen konusu Türkiye'de bütün ülkelerde olduğu gibi çok politik ve dinamik bir konu. Bir yıl tartışılan şey öbür yıl bambaşka bir yerde oluyor. Özellikle sosyal medyada yanlış bilgilerin Türkiye'deki o göç akınından sonra sürekli kendini yenilemesi de insanların karşılaştıkları ilk bariyer oluyor aslında. Çünkü toplumsal halk aslında politik göç yönetimini siyasal anlamda göç yönetimini eleştirmekle bir göçmeni eleştirmeyi birbirine karıştırıyor. O yüzden bence sosyal uyumdaki kişinin kendi bariyerleri dışında ilk çarptığı yer orası.

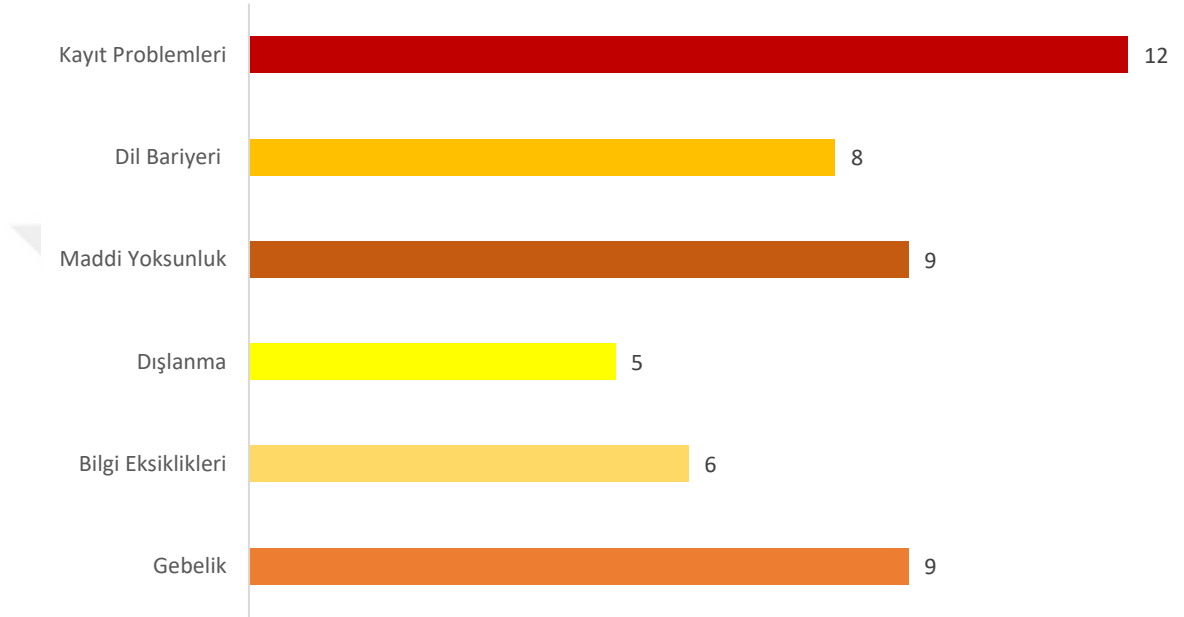
Ayrıca K5'in, sosyal uyum sürecinin yalnızca göçmenlerin uyum çabalarına değil, ev sahibi toplumun göç politikalarına dair algısına da bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Sosyal medyada yayılan yanlış bilgiler, göçmenler hakkında olumsuz algılar oluşturmakta ve halkın, göçmenler ile devletin göç politikalarını birbirinden ayırt edememesine neden olmaktadır. Bu durum, göçmenlerin karşılaştıkları sosyal bariyerleri daha da artırmakta ve entegrasyon süreçlerini zorlaştırmaktadır.

Genel olarak katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göç sistemindeki uygulama ve politikaların hem göçmen toplumu hem de ev sahibi toplumun göçmenlere bakışını etkilediği anlaşılmaktadır. Uygulamadaki aksaklıkların diğer hizmetleri de etkilediği

4.7. Göçmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar Teması

Göçmenlerin karşılaştıkları sorunlar teması genel olarak göçmenlerin Türkiye’de karşılaştıkları sorunları, tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacılara ne gibi sorunlarla başvuruda bulunduklarını incelemektedir.

Şekil 4.0.7. Göçmenlerin karşılaştıkları sorunlar teması alt kod frekansları

Şekil 4.7.’de yer aldığı üzere göçmenlerin karşılaştıkları sorunlar temasına yönelik kodların sıklığı incelendiğinde dışlanma 5, bilgi eksiklikleri 6, dil bariyeri 8, gebelik 9, maddi yoksunluk 9, kayıt problemleri 12 şeklindedir.

Kayıt problemleri alt kodu göçmenlerin kimlik tespiti, kayıt işlemleri ve resmi belgelerle ilgili yaşadıkları zorlukları ifade etmektedir. Bu problemler, göçmenlerin yasal statülerinin tanınmaması, resmi belgelerinin eksikliği veya kayıtsızlık gibi durumlarla ortaya çıkabilmektedir.

Kayıt problemleri alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K1: Yani mesela kimlik problemi olan bir kişi zaten kapıdan dışarı bile çıkarmıyor kafasını. Nasıl bir komşuluk ilişkisi yürütebilir ki? Hastaneye bile gidemiyorlar korkudan. Bu yüzden bütün bunları böyle bir arada değerlendirmek gerekiyor.

K5: *Şöyle senin de bildiğin gibi aslında genel olarak göçmenlerle en büyük sorunlarımızdan biri kimlik problemleri, kayıt sorunları, kaçak giriş yapmış ve Türkiye’de kayıt altına alınmamış insanların yaşadığı sorunlar. En büyük başvuru sebeplerinden biri bu.*

K7: *Genellikle kimlik sorunları ile en çok başvuru yapıyor. Kimliği pasifleşmiş, Türk kimliği çıkarmak isteyen, adres değişikliği vs. durumlar.*

K11: *(...) onun dışında kimlikle alakalı sorun yaşayanlar oluyor. Yani kimliği farklı ilde işte bir akrabası ya da evlilik gerçekleştiriyor. İmam nikahlı evlilik gerçekleştiriyor. İstanbul’da kalamama durumu onlara yani ikametle ilgili sorunlar daha çok oluyor.*

K12: *(...) özellikle şu dönemde sınır dışı edilme kararları, işte kimliksizlik, kimlik illerinin farklılığı gibi aslında bu kayıt sorunlarıyla genelde geliyorlar.*

K16: *Bir bu hasta bu kişi kaçak. Bir kimlik sahibi değil. Bu kişi Türkiye’de yok. Bir x kişisi, yasal bir kişilik yok. Yasal bir kişiliğin yasal olmayan çocukları. Bu yasal kişilikler hiçbir şekilde eğitim hakkından faydalanamıyor. Yasal olmayan kişilikler yine aynı şekilde sağlık sisteminden faydalanamıyor yani sosyal uyumun faydalarına gelirse eğer bir kişinin temel ihtiyaçlarının karşılanması ve sonucunda kendini aidiyet hissetmesi Biz başlangıçta daha bu kişilerin temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamıyoruz.*

K17: *(...) kimliksizlik ve kimlikle ilgili sorunlarla başvuru yapıyorlar.*

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göçmenlerin kayıt problemleri, sadece bireysel kimlik süreçleriyle sınırlı kalmayıp daha geniş bir sosyal uyum sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Kimliksiz veya kayıt sorunları yaşayan bireyler, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerden mahrum kaldıklarında toplumla bütünleşmeleri zorlaşmaktadır. Ayrıca, kimlik güncelleme süreçlerindeki karmaşıklık ve geçmişte yapılan beyanların doğurduğu sorunlar, göçmenlerin uzun vadeli entegrasyonunu olumsuz etkileyen faktörler arasında yer almaktadır.

K20: *Kontrollü bir göç politikası uygulayamadık ne yazık ki ama bundan sonraki süreçte ilk girişlerde tamamen şöyle bir sistem oluşturuldu. Gelen kişiler beyan esaslı giriş yaptı. Beyan esaslı giriş yapan bir kişinin belki 3 – 5 yıl sonra kendisinden*

güncelleme için diğer resmi işlerde, prosedürlerde kendisinden aile cüzdanı gibi bir şeyin ya da aile cüzdanına benzer bir şeyin istenebileceğini düşünmeden geldi. Ki düşünse dahi bir insan eğer bir savaş mahalinden kaçıyorsa düşüneceği en son şey aile cüzdanıdır. Nitekim bunu deprem bölgesinde yaşadık. Depremde evden çıkarken ya aile cüzdanım nerede şunu bir alayım demedim. Bunlar da muhtemelen o şekilde çıktılar. Şimdi bunu 2 yıl- 4 yıl sonra isteyerek bence çok absürt bir şey yapıyorlar. Bu onlar için büyük bir neden çünkü güncelleme yapamıyor. Güncelleme yapamadığı için bu kişi bizim nüfus sistemimizde eğer anne üzerinden soy bağı kurulduğu için güncelleme yapamazsa aile cüzdanı da çıkaramıyor. Bunda da bir hata payı veriyorum. Kişi yanlış beyanda da bulunmuş olabilir ama çoğunluk azınlığa hükmeder her zaman. Çoğunluk bu şekildeyse bir yerde bir kopukluk, bir problem var burada. Şimdi bu evli yazılmış, eşi bekar yazılmış. Burada çocukla ilgili bir problem çıkıyor. Kimliklendirme problemi. Belki bizim bu bölgemizde görülen bir şey değildir. Çoğu ilde görülen bir şeydir. Soy anneden devam ettiği için. Şimdi burada şunu düşünüyorum. Eğer bu çocuğun bir kimliği yoksa aşısı anne üzerinden gidecek ya da vatansız olarak kaydedilecek. İkincisi aşıları devam ettiği sürece sağlık hizmetinden faydalanamayacak, okul süreci aksayacak, okul süreci aksadığı için okula devam edemeyecek. Bu kişi gerçek hayatta var ama yasal olarak yok. Olmadığı için bu kişiyi sizin uyuma sokmanız zor oluyor. Yani bir uyum adı altında bir şeyler yapmak isterseniz bu anne baba olarak, kardeş olarak bir tepkiye neden oluyor.

Mülteci Hakları Merkezi'nin hazırladığı Suriye'den Gelen Sığınmacılar İçin Türkiye'de Geçici Koruma Sorular ve Yanıtlar (2021) isimli kitapçığın 2 sayfasında, geçici koruma kaydının nasıl yapıldığına cevap olarak 'Kayıt sırasında yetkili personel size çeşitli sorular sorarak isim, soy isim, doğum tarihi ve doğum yeri gibi temel bilgilerinizi alacaktır. Yanınızda kimliğinize dair bir belge bulunuyorsa bunu yetkili makamlara sunmanız önemlidir. Ancak böyle bir belgenin olmaması halinde de kayıt yaptırabilmeniz mümkündür. Kimliğinize dair belgelerin yokluğunda beyan edeceğiniz bilgiler esas alınacaktır.' ifadesi yer almaktadır. Ayrıca Hayata Destek Derneği resmi sitesinde geçici koruma kaydı ile ilgili olarak 'Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında bulunan yabancıların kaydı İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından yapılır. Kimliğine ilişkin belge sunamayan yabancıların, aksi ispat edilinceye kadar beyanı esas alınır.' bilgisi yer almaktadır (Geçici Koruma Kaydı, Erişim:

12.03.2025). Kaynaklar incelendiğinde K20'nin ifade ettiği gibi resmi evrakların yetersiz olma durumunda beyan esaslı girişin gerçekleştiği görülmektedir.

Dil bariyeri alt kodu göçmenlerin Türkçe dilini yeterince bilmemeleri nedeniyle, kamu hizmetlerine erişim süreçlerinde yaşadıkları zorlukları ifade etmektedir.

Dil bariyeri alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K1: *Ama rnek vereyim dil ile alakalı, bana geldikleri her problemin sonucu dil bilmemelerine çıkıyor.*

K3: *Göçmenler genelde iletişim, yani bizim kuruma geldiklerinde iletişim kurmakta güçlük çekiyorlar. Çünkü çoğu bizim dilimizi bilmiyorlar. Eğitimsiz, yani zaten başvuran göçmenlerin çoğu da eğitimsiz. Yani biz iletişim kurmak konusunda zorlanıyoruz.*

K11: *Bir de kadınlarda dil problemi var. Dilin bir problem olduğunun bilincinde değiller. Hani dille bağlantılı sorunlarla geliyorlar. Mesela 'hastaneye gidiyoruz ama hastanede işte yardımcı olacak kimse yok.' 11 yıldır Türkiye'desin dil niye ğrenmiyorsuna dönüyor diyalog. Kadınlarda dile yönelik bir direnç var.*

K15: *Başvuru sorunları genelde iletişim.*

K17: *Ne tür sorunlar ile başvuruda bulunuyorlar? Sağlık hizmetlerine erişim konusunda sorun yaşıyorlar. Dil bariyeri sebebiyle, kimliksizlik ve kimlikle ilgili sorunlarla başvuru yapıyorlar.*

K18: *ncelikle dil bariyeri sebebiyle bilgi eksikliği yaşayan kişiler geliyor.*

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göçmenlerin yaşadığı temel sorunlardan biri dil bariyeri olarak öne çıkmaktadır. İnce ve arkadaşlarının (2021) alışmasında da, sosyal uyumun önündeki en büyük engellerden biri olarak dil bariyerine dikkat çekilmiştir ve bu dil engelinin kimi zaman tek başına belirleyici bir etken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar, başvuruların büyük bir kısmının aslında dil bilmemekten kaynaklanan sorunlarla ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişim, resmi işlemleri yürütme ve günlük hayatta iletişim kurma

gibi konularda zorlandıkları belirtilmektedir. Özellikle kadınların dil öğrenme konusunda direnç gösterdiği ve dilin bir engel olduğunu fark etmedikleri ifade edilmektedir. Dil bariyeri sadece bireysel bir sorun olmanın ötesinde, göçmenlerin bilgi eksikliği yaşamasına, kamu hizmetlerine erişimlerinin kısıtlanmasına ve sosyal uyum süreçlerinin aksamasına yol açmaktadır. Bu durum, göçmenlerin topluma entegrasyonunu zorlaştırırken, aynı zamanda kamu kurumlarında çalışanlar için de iletişim problemleri yaratmaktadır.

Maddi yoksunluk alt kodu göçmenlerin temel ihtiyaçlarını karşılamak adına yaşadıkları ekonomik zorlukları ifade etmektedir. Bu durum, göçmenlerin barınma, beslenme, sağlık hizmetlerine erişim, eğitim ve ulaşım gibi temel yaşam gereksinimlerini karşılamada yaşadıkları finansal engelleri kapsamaktadır. Bu ekonomik zorluklar, aynı zamanda göçmenlerin iş gücü piyasasında yer alabilmelerini, toplumla etkileşimlerini ve kendi toplumsal entegrasyonlarını gerçekleştirmelerini de kısıtlayabilir.

Maddi yoksunluk alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K2: Genel olarak konular ekonomik yoksulluk, istihdam, yardım başvuruları oluyor genelde. Genel olarak maddi yardım üzerine başvuruda bulunuyorlar.

K4: Genellikle bizi sosyal yardımlar için buluyorlar. Kulaktan kulağa yayılıyor. Ya da doktorlar medikal malzeme, ilaç gibi talepler için durumu olmayan ve ekonomik desteğe ihtiyaç duyan danışanları bize yönlendirebiliyorlar. Genellikle yardım veren kişiler olarak bilindiğimiz için insanlar ekonomik destek için başvuruda bulunuyor.

K6: Maddi sıkıntılarından dolayı sorunlar oluyor bunun için tarafımıza başvuru yapıyorlar.

K8: Genelde sağlık güvencesi olmaması sebebiyle ücretli muayene olmaları sebebiyle başvuruda bulunuyorlar ya da sosyal yardım talebiyle.

K12: Yani aslında bizim profilde genelde çoğunlukla ekonomik yoksunluk sebebiyle başvurular alıyoruz biz.

K16: *Maddi problemler baş gösteriyor. Çalıştıkları kurumlarda sigortasız çalışıyorlar.*

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göçmenlerin yaşadığı en büyük sorunlardan biri maddi yoksunluktur ve bu durum, temel ihtiyaçlarını karşılamalarını zorlaştırmaktadır. Katılımcılar, göçmenlerin ekonomik destek talepleriyle sıkça başvuruda bulunduğunu ve özellikle sosyal yardımlar, istihdam sorunları ve sağlık hizmetlerine erişim gibi konularda destek aradıklarını belirtmektedir. Göçmenler, sağlık güvenceleri olmadığı için ücretli muayene olmak zorunda kalmakta veya ilaç ve medikal malzeme gibi temel sağlık ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Ayrıca, sigortasız ve güvencesiz çalışma koşulları, maddi sıkıntılarını derinleştirmekte ve bu durum onları yardım arayışına yönlendirmektedir. Sosyal yardımlara olan bu yüksek bağımlılık, göçmenlerin ekonomik olarak kırılgan bir durumda olduğunu ve sürdürülebilir çözümler geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Akran zorbalığı alt kodu göçmen çocukların eğitim hayatında karşılaştıkları dışlanma, ayrımcılık ve zorbalık deneyimlerini ifade etmektedir. Bu tür zorbalık, göçmen çocukların dil, kültür veya etnik köken gibi farklılıkları nedeniyle okul ortamında maruz kaldıkları psikolojik, sosyal veya fiziksel şiddeti içerebilir.

Akran zorbalığı alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K2: *Bana okul sorunu ile başvuran çocukların zaten %90'ı akran zorbalığına maruz kaldıkları için geliyorlar.*

K10: *Eğitim konusunda bir sıkıntı yaşıyorlar gözlemlediğim kadarıyla. Çünkü eğitimde özellikle şimdi mesela çocuk tek kalıyorsa Suriyeli üzerinden konuşursam. Çocuk tek kalıyorsa sınıfta ya da çok azınlıkta kalıyorsa bu anlamda bir dışlanma kesinlikle yaşıyorlar.*

K12: *Ama onu dışında muhtemelen okul çağı çocukları en büyük problemi yaşıyordur. Çünkü çocuk uyum sağlamadan yani dil öğrenmeden okula başlarsa akademik başarı düşüyor veya zorbalığa maruz kalıyor gibi ama çocuğun uyumu önceden sağlanmış olsa, aile bu uyumu önceden sağlamış olsa çocuk okula hazır bir şekilde gittiğinde bu kadar zorbalığa maruz kalmayacak ve akademik başarısı bu kadar düşmeyecek.*

K18: *Çocuklar akran zorbalığına maruz kalabiliyorlar. Çocukların uyumları daha da zorlaşıyor.*

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göçmen çocukların eğitim hayatında en büyük zorluklardan biri akran zorbalığı ve dışlanmadır. Katılımcılar, göçmen çocukların özellikle sınıfta tek başlarına kaldıklarında veya azınlıkta olduklarında dışlanma yaşadıklarını ve bu durumun uyum süreçlerini olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Dil bilmemeleri, kültürel farklılıklar ve akademik başarısızlık, çocukların okulda zorbalığa maruz kalmasına neden olan başlıca faktörlerdir. Ailelerin çocukları okula göndermeden önce uyum sürecini desteklemesi, dil öğrenmelerini teşvik etmesi ve eğitim sistemine hazırlamaları, bu zorbalık ve dışlanma oranını azaltabilir. Ancak uyum süreci sağlanmadan okula başlayan göçmen çocuklar, hem sosyal hem de akademik anlamda ciddi zorluklarla karşılaşmakta ve bu durum onların eğitimde geri kalmalarına neden olmaktadır.

Özkoçak Solmaz'ın 2025 yılında Sivas ilinde yaptığı araştırmanın sonuçları katılımcıların ifadeleri ile benzerlik göstermektedir. Araştırma bulguları, erken yaşta göç eden çocukların dil öğrenme sürecinde daha başarılı olduklarını ve okullarda daha az ayrımcılığa uğradıklarını ortaya koymaktadır. Ancak, etnik kimliklerinden dolayı ayrımcılık yaşayan çocukların da bulunduğu gözlemlenmiştir. Katılımcıların, çocuklarının etnik kökenleri nedeniyle ayrımcılığa uğradıklarını belirten ifadeleri, özellikle Suriyeli ve Afgan çocuklarının psikolojik sağlıklarını olumsuz yönde etkileyerek özgüven kaybı ve sosyal izolasyon gibi sonuçlar doğurduğunu göstermektedir (Özkoçak Solmaz, 2025: 182).

Bilgi eksiklikleri alt kodu göçmenlerin yasal hakları, kamu hizmetleri ve mevcut destek mekanizmaları hakkında sahip oldukları eksik bilgiye işaret etmektedir. Bu durum, göçmenlerin toplumda eşit haklardan faydalanmalarını engelleyebilir ve toplumsal uyum süreçlerinde ciddi zorluklara yol açabilir.

Bilgi eksiklikleri alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K5: *Türkiye'deki hak ve hizmetlerini bilmemek. Yani geçici koruma kimlik belgesi bana hangi hakları verir, Türkiye'de ne kadar yaşayabilirim, vatandaşlık başvurusu olan bir şey midir ya da üçüncü bir ülkeye yerleşme durumum var mıdır, bunlar hangi*

kanallarla olur, göç idaresi ne iş yapar, nasıl bir kurumdur ya da derneklerin bu konudaki rolü nedir?

K6: Valiliklerdeki göç idare merkezinin yerini bilmiyorlar.

K18: Türkiye'deki yasaları, toplumsal normları bilemiyorlar. Bu da sosyal uyumu geciktiriyor. Bir de bilgi eksikliği de birçok sorunun başında geliyor

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göçmenlerin yaşadığı en büyük sorunlardan biri, Türkiye'deki hak ve hizmetler hakkında yeterli bilgiye sahip olmamalarıdır. Katılımcılar, göçmenlerin geçici koruma kimlik belgesinin sunduğu haklardan, vatandaşlık ve üçüncü ülkeye yerleşme gibi süreçlerden habersiz olduklarını ve göç idaresinin işleyişini tam olarak bilmediklerini belirtmektedir. Ayrıca, resmi kurumların yerini bilememeleri, kamu hizmetlerine erişimlerini zorlaştırmakta ve temel haklarını kullanmalarını engellemektedir. Türkiye'deki yasalar ve toplumsal normlara dair bilgi eksikliği ise sosyal uyum sürecini geciktiren önemli bir faktördür. Bu durum, göçmenlerin hem hukuki güvencelerden hem de toplumsal hayata katılımdan mahrum kalmasına neden olmakta ve uyum sürecini daha da zorlaştırmaktadır.

Gebelik alt kodu göçmenlerin aile planlaması konusunda yaşadıkları bilgi eksikliklerini, kontrolsüz doğumları ve adölesan gebelikleri ifade etmektedir. Göçmen bireylerin, sağlık hizmetlerine erişim zorlukları ve kültürel engeller nedeniyle, aile planlaması yöntemleri ve cinsel sağlık konusunda yetersiz bilgiye sahip olmaları, istenmeyen gebeliklerin artmasına neden olabilir. Bu durum, özellikle genç yaşta gebeliklerin (adölesan gebelik) daha yaygın hale gelmesine yol açabilir, bu da hem annelerin hem de çocukların sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. Gebelikle ilgili bilgi eksiklikleri, göçmenlerin sağlık hizmetlerinden doğru şekilde faydalanmalarını engelleyerek, sağlık alanında daha büyük eşitsizliklere yol açabilir.

Gebelik alt koduna yönelik olarak katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir.

K3: Bize başvurular genelde 18 yaş altı gebe.

K5: Dördüncü başlık olarak 18 yaş altı evlilikler. En büyük yaşadığımız çocuk ihmal, istismar problemlerinden biri. İhmal istismar başlığı altında değerlendirebiliriz. Erken yaşta evlilikler genelde en çok karşılaştığımız 16-17 yaş grubu evlilik. Nadiren

15 ya da 15 yaş altıyla da karşılaşılıyor ama genelde en çok 16 – 17 yaşta. Resmi ve resmi olmayan evlilikle çok karşılaşılıyor. Neden biz göçmen sağlığında çok daha fazla karşılaşılıyor? Çünkü gebe polikliniğimiz var. Gebe polikliniği de göçmenlerin böyle bir devlet hastanesine göre daha kolay geldiği bir yer.

K8: Özellikle adölesan gebelerde onlarda evlilik serbestse mesela bizde 18 yaş altı yasak. Bu konuda en çok karşılaştığımız durumlardan biri bu diyebilirim.

K9: Biz hastanede çalışan uzmanlar olarak göçmenlerin genelde bize başvuru sebepleri arasında doğum var. Birinci önceliğimiz doğum.

K16: Mesela bu kişilerin evlilik kültürü işte bu kişilerin, tercüman şöyle söylüyor 16 yaşında çocuk hastam var, ikinci çocuğu dünyaya geliyor. Ben bu kişiyi Türkiye'nin yasalarına göre adölesan gebe olarak değerlendiriyorum. Fakat kendi kültüründe 13 yaşında evlenmemesi evde kalmış, yani biz 18 yaş altına çocuk derken onların çocuk algısı çok farklı.

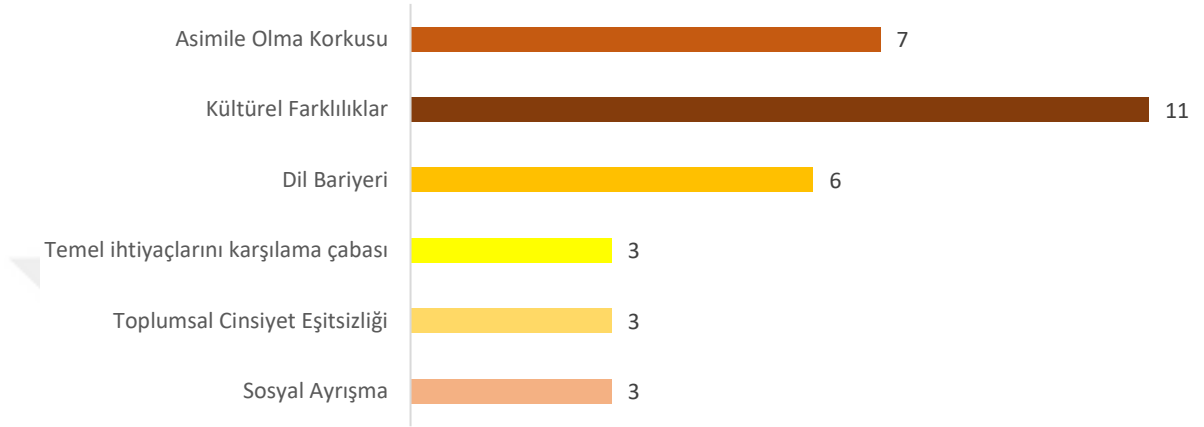
K18: Çocuk işçiliği, erken yaşta evlilik gibi risklere de açıklar. Bunlar hep sosyal uyumun önündeki engeller. Kadınlar üzerinde değerlendirecek olursam da aile planlaması konusunda kadınlar bu konuda Türklerden daha farklı bir kültürel yapıları var. Mesela aile planlaması konusunda eksik bilgiye sahip olduklarını düşünüyorum. Örneğin 2000 doğumlu bir kadın geldiğinde yanında iki çocuk ve karnında bir çocukla geldiğini görüyorum.

Katılımcıların ifadelerine göre göçmenler arasında erken yaşta evlilikler ve adölesan gebelikler yaygın bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Katılımcılar, özellikle 16-17 yaş grubunda olmak üzere, resmi ve resmi olmayan evliliklerle sıkça karşılaştıklarını belirtmektedir. Göçmen sağlığı merkezleri ve gebe polikliniklerine başvuruların fazla olması, bu durumu daha görünür hale getirmektedir. Erken yaşta evlilikler, çocuk ihmal ve istismarı bağlamında değerlendirilmekte olup, göçmenlerin kültürel normları ile Türkiye'deki yasal çerçeve arasındaki farklar, bu konunun yönetilmesini zorlaştırmaktadır. Bazı göçmen topluluklarında erken evliliğin normal karşılanması, kız çocuklarının küçük yaşta anne olmasına yol açarken, aile planlaması konusundaki bilgi eksikliği de doğurganlık oranlarının yüksek olmasına neden olmaktadır. Bu durum, çocuk işçiliği ve kadınların sosyal hayata katılımının kısıtlanması gibi sorunlarla birleşerek, sosyal uyum sürecini olumsuz etkilemektedir.

4.8. Sosyal Uyum Süreci Zorlukları Teması

Sosyal uyum süreci zorlukları teması göçmenlerin sosyal uyum sürecinde karşılaştıkları engelleri kapsamaktadır.

Şekil 4.0.8. Sosyal uyum süreci zorlukları teması alt kod frekansları

Şekil 4.8.'de yer aldığı üzere sosyal uyum süreci zorlukları temasına yönelik kodların sıklığı incelendiğinde sosyal ayrışma 3, temel ihtiyaçlarını karşılama çabası 3, toplumsal cinsiyet eşitsizliği 3, dil bariyeri 6, asimile olma korkusu 7, kültürel farklılıklar 11 şeklindedir.

Sosyal ayrışma alt kodu göçmenlerin ekonomik olarak sınıf farklılıkları, gelir eşitsizliği ve iş gücü piyasasındaki dezavantajlı konumları nedeniyle toplumda yaşadıkları ayrışmayı ifade etmektedir. Bu durum, göçmenlerin ekonomik ve sosyal açıdan yerel topluma entegrasyonlarını zorlaştırabilir, onların sosyal dışlanma ve izolasyon yaşamalarına yol açabilir.

Sosyal ayrışma alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K8: Mesleki deneyimlerimi göz önüne aldığımda danışanların en çok toplumsal sınıf farklılıklarına uyum sağlamakta zorlanıyor. Şimdi maddi olarak göçmenlerin maalesef başka bir ülkeden göç ettikleri için ekonomik ve eğitim seviyeleri düşük oluyor. Yani gittikleri okullarda dil problemi yaşıyorlar. Üstüne gelip burada sağlık hizmeti alırken maddi olarak yetersizlikleri sebebiyle poliklinik hizmetinden ücretli faydalanıyorlar.

Ücretli faydalandıkları nedeniyle uzman doktor desteğinden faydalanamıyorlar. Yani bu konuda kaynak sağlamakta da bazen zorlanıyoruz biz.

K20: Bu kişilerin uyum sağlayabilmesi için aslında başta da bu kişilerin meslek olarak ayırmamız gerekiyordu ya da meslek sahibi etmemiz gerekiyordu. Yani bunu bir kazanç olarak düşündüğümüzde o kişinin kazancı düşündüğümüzde. Ama biz bunu da yapmadık. Onlar artık kendi kendine öğrenmeye bir şeyler yapmaya başladılar. Bu da toplumsal olarak bir uyumsuzluğa sebep olmuş olabilir. Çünkü bir kısmı artık şöyle çöp toplayarak ya da hurda toplayarak geçimini sağlamaya çalışıyor. Halktan gelen tepkiden dolayı yöneticilerin çoğu buna engel olmaya başladı. Bundan dolayı bu kişide tepki olarak uyum göstermiyor. Ben buna uyum göstermek istemiyorum diyor. Büyük bir problem bu

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göçmenlerin ekonomik ve mesleki durumları, toplumsal sınıf farklılıklarına uyum sağlamalarını zorlaştırmakta ve sosyal ayrılmaya neden olmaktadır. Ekonomik yetersizlikler nedeniyle eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde güçlük yaşayan göçmenler, düşük gelir seviyeleri nedeniyle sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamamakta ve mesleki gelişim olanaklarından mahrum kalmaktadır. Göç sürecinde mesleki becerilerin dikkate alınmaması ve göçmenlerin iş gücü piyasasına yeterince entegre edilememesi, onların kayıt dışı sektörlerde çalışmaya yönelmelerine sebep olmuştur. Özellikle çöp ve hurda toplama gibi düşük gelirli ve toplum tarafından dışlanan işlerde çalışan göçmenler, yerel halkın tepkisiyle karşılaşmakta ve bu durum, karşılıklı uyum sürecini olumsuz etkilemektedir. Sonuç olarak, göçmenlerin ekonomik ve mesleki konumları ile toplumsal uyum süreçleri arasında doğrudan bir ilişki bulunmakta ve bu ayrışma, sosyal bütünleşmenin önünde önemli bir engel oluşturmaktadır.

Temel ihtiyaçlarını karşılama çabası alt kodu göçmenlerin ekonomik zorluklar ve yoksulluk nedeniyle günlük yaşamda temel gereksinimlerini (barınma, gıda, sağlık, ulaşım gibi) karşılamakta güçlük çekerken, sosyal hayata katılım göstermeye yönelik zaman ve maddi imkân bulamamalarını ifade etmektedir.

Temel ihtiyaçlarını karşılama çabası alt koduna yönelik olarak katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K1: Öncelikle temel ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştıkları için yani uyum bence geri planda kalıyor onlar için. Çok insanı bir yerden. Mesela erkekler için söyleyelim çalışmaları lazım. Başka bir alternatifleri yok. Çalışan birinin bir dil kursuna gitmesi mümkün değil. Bir sosyal faaliyete katılması mümkün değil. Eve geldikten sonra bizim gibi aslında yemek yiyip dinleniyor, çocuklarının bakımıyla ilgileniyorlar ya da ekstra ikinci bir işi oluyor. Komşuluk ilişkisi yürütmüyor, bir dernekteki uyum etkinliğine katılması mümkün değil.

K10: Zaten maddi konular biliyorsunuz çok sıkıntılı. Yani Türkiye'deki her vatandaş gibi göçmenlerin de bu konuda sıkıntısı var. Kalacak yer sıkıntıları var. İşte en basitinden kiracı olarak bile bir yere başvurdıklarında zaten hani çoğu insan istemiyor. Suriyeliye vermem diyor. Ya da barındırsa bile normal bir insandan alacağı miktarın çok daha fazlasını istiyor. Yani aslında bu krizden yararlanmaya çalışıyorlar insanların yaşadığı krizden.

K18: Açıkçası göçmenlerin birincil ihtiyaçları tam olarak sağlanamadığı için sosyal uyum gibi bir ihtiyaçları olduğunu farkında değiller. Sıra henüz ona gelmedi. Biliyorsunuz, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi var ve ilk basamakta temel ihtiyaçlar yer alırken en üst basamakta kendini gerçekleştirme yer alıyor. Göçmenler, henüz ilk basamakla mücadele etmeye çalışıyor. Bu konuda ayrımcı politik söylemler de sosyal uyuma bir adım daha geride durmalarına neden oluyor.

Katılımcıların ifadelerine göre özellikle ekonomik sıkıntılar, barınma ve iş bulma zorlukları, göçmenlerin sosyal hayata katılımını kısıtlamaktadır. Çalışmak zorunda olan bireyler, dil öğrenmek veya sosyal faaliyetlere katılmak için zaman ve enerji bulamazken, kiralık ev bulma sürecinde ayrımcılığa maruz kalmaları da yaşamlarını daha da zorlaştırmaktadır. Bireylerin öncelikle temel ihtiyaçlarını karşılaması gerektiği göz önüne alındığında, göçmenler henüz bu seviyede mücadele etmekte ve sosyal uyum sürecine dahil olamamaktadır. Ayrıca, toplumdaki ayrımcı söylemler ve politik yaklaşımlar, onların sosyal hayata katılımını ve uyum sürecini daha da geciktirmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği alt kodu göçmenlerin özellikle göçmen kadınların, toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan eşitsizlikler nedeniyle sosyal uyum süreçlerinde karşılaştıkları dezavantajları ifade etmektedir. Bu durum, göçmen kadınların iş gücü piyasasına katılımlarını sınırlandırabilir, eğitim fırsatlarına erişimlerini

zorlaştırabilir ve sosyal ilişkilerde dışlanmalarına yol açabilir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, göçmen kadınların aile içi sorumluluklar, kültürel normlar ve cinsiyete dayalı şiddet gibi konularda yaşadıkları zorlukları da içerir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K5: *Suriyeli göçmenler için şunu söyleyebilirim. Özellikle kadının toplumsal hayata katılımı çok sınırlı olduğu için sosyal uyumda ciddi anlamda olumsuz etkileniyor. Kadının çalışmadığı, sokağa tek başına çıkamadığı, hastaneye tek başına izinsiz gelemediği bir aile yapısında doğal olarak göçmen toplumun yarısı diyebileceğimiz kadınlar topluma uyum sağlayamadığından dolayı sosyal uyum bu anlamda zarar görüyor.*

K12: *Özellikle kadınlarda evden çıkmamanın, erkekler yine bir sosyal hayata katılıyor ya da işe gidiyor ve bu yüzden de Türkçeyi biraz daha kolay öğrenebiliyor ya da çocuklar okula gittiklerinde öğrenebiliyorlar. Ama kadınlar bu konuda bence en dezavantajlı kesim.*

K18: *Kadınlar açıkçası sürekli çocuklarla ilgili, özellikle gsm'lerle ilgili düşünecek olursam, aşıdır, gebe izlemdir, muayene sürekli kadınlar üzerinden ilerliyor. Bu nedenle yaşlılara göre daha iyi diye düşünüyorum. Ama yine de kılık kıyafet, dil bariyeri gibi nedenlerle kadınların da sosyal uyuma çok iyi bir şekilde dahil olabildiklerini düşünmüyorum. Özellikle Suriye toplumunun kadın - erkek rolleri yapısı da kadını biraz daha ev içerisinde tutabiliyor. Dil öğrenmeleri, sosyalleşmeleri daha da zor hale geliyor.*

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde özellikle Suriyeli göçmen kadınlarının sosyal hayata katılımının oldukça sınırlı olduğu vurgulanıyor. Bu durum, geleneksel aile yapılarındaki cinsiyet rollerinden kaynaklanıyor; erkeklerin daha fazla dışarıda sosyalleşip dil öğrenme veya iş hayatına katılma fırsatları bulurken, kadınlar genellikle evde kalmaya ve çocuk bakımı gibi görevlerle meşgul olmaya yönlendiriliyor. Bu da onların dil öğrenme, eğitim alma ve genel anlamda toplumsal yaşama uyum sağlama süreçlerini zorlaştırıyor. Kadınların toplumsal hayata katılımındaki bu engeller, yalnızca onların sosyal uyumlarını değil, aynı zamanda göçmen toplumu genelinde uyum sürecini de olumsuz etkiliyor. Bu durum, göçmen kadınların karşılaştığı

toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliğin sosyal entegrasyonlarını engelleyen önemli bir faktör olduğunu gösteriyor.

Dil bariyeri alt kodu göçmenlerin, ev sahibi toplumun dilini yeterince bilmemeleri nedeniyle sosyal hayata etkin bir şekilde katılamadıklarını ifade etmektedir.

Dil bariyeri alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K1: Komşuluk ilişkisi yürütmüyor, bir dernekteki uyum etkinliğine katılması mümkün değil. Kadınlar için de yani çocukların bakımı, ya da mesela komşusuna gidecek belki ama dil problemi var.

K7: En önemli güçlükleri dil bilmemelerinden olur genellikle. Sosyal hayatta hastane, okul, iş, alışveriş vs. birçok konuda güçlüklerle karşılaşmış oluyorlar.

K12: Aslında biraz tekrar ediyor gibi olacağız ama genel itibariyle biraz dil problemleri yine. Genelde bu sosyal uyumun kendileriyle alakalı olduğunu çok düşünmüyorlar.

K18: Dil bariyeri. Özellikle tüm sorunların temelinde Türkçe bilmemek yer alıyor. Çocuklar özelinde değerlendirecek olursam da çoğu Türkçeyi konuşabilse de çok iyi bilmiyorlar. Çünkü ev içerisinde Türkçe konuşulmuyor. Bu çocuklar belki Suriye’de okusa güzel meslekleri, akademik kariyerleri olabilecekken, burada dil nedeniyle akademik başarıları düşük olabiliyor, okul terki ve akran zorbalığına maruz kalabiliyorlar. Bu da çocukların sosyal uyumunun sağlanmasında büyük bir engel.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde dil bariyeri, göçmenlerin sosyal uyum süreçlerinde karşılaştıkları en büyük engellerden biri olarak öne çıkmaktadır. Katılımcı ifadelerinde, dil bilmemek nedeniyle göçmenlerin günlük yaşamda birçok zorluk yaşadıkları belirtiliyor. Özellikle kadınlar, dil problemi nedeniyle komşuluk ilişkileri kurmak, derneklere katılmak veya basit günlük işler gibi sosyal etkinliklere katılamıyorlar. Çocuklar açısından da dil bariyeri, okulda düşük akademik başarı, okul terkleri ve akran zorbalığı gibi sorunlara yol açabiliyor. Bu durum, hem bireylerin kişisel gelişimini hem de toplumla entegrasyonlarını zorlaştırıyor. Dil bilmemek, sosyal etkileşimleri kısıtlayarak, göçmenlerin hem ekonomik hem de sosyal

fırsatlardan tam olarak yararlanmalarını engelliyor ve uyum sürecini ciddi şekilde sekteye uğrattıyor.

Asimile olma korkusu alt kodu göçmenlerin, ev sahibi toplumla uyum sağlama sürecinde kendi kültürel kimliklerini kaybetme endişesi nedeniyle sosyal uyuma karşı gösterdikleri dirençleri ifade etmektedir. Göçmenler, kendi geleneksel değerlerini, inançlarını ve yaşam tarzlarını koruma arzusu taşırken, bu süreçte asimilasyonun bir tehdit olarak algılanması, onları toplumsal entegrasyona karşı daha temkinli hale getirebilir. Asimile olma korkusu, göçmenlerin hem kendi kimliklerini hem de ailelerini koruma isteğinden kaynaklanır ve bu durum, kültürel uyum yerine izolasyon ve dışlanma eğilimlerini artırabilir.

Asimile olma korkusu alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K1: Kendi kültürlerini kaybetmekten de korkuyor olabilirler. Dil öğrenmemelerini ben bir noktada buna da bağlıyorum. Hani çok ciddi bir direnç var çünkü dil öğrenme konusunda. Kendi varlıklarını kaybetmek istemiyorlar. Şey yapıyorlar. Okul öncesi dönemde çocuklara böyle evlerde Arapça hem dini eğitimin verilmesi diye bir sıbyan okulu tarzı ama bunu bir öğretmen evde kendi evinde yapıyor. Mesela bunu bence çocukları kendi kültürlerini kaybetmesin işte burada varlıklarını devam ettirebilsinler diye de yapıyorlar. O yüzden hani hem asimile olma korkusu, hem anlaşılma ama en temelde işte dediğim gibi temel ihtiyaçları karşılamaktan buna fırsat bulamama gibi söyleyebilirim

K2: Sosyal uyum onlar için şu anda önemli bir şey değil. Zaten eğer ki Suriyelilerden bahsedecek olursak onlar geleli 13 seneyi geçti. Hani bir sosyal uyum yapmak isteyen için çok fazla bir süre 13 sene. Bir şekilde kendilerini korumak istiyorlar. Sosyal uyumla ilgili yürüttüğüm müdahalelerde direnç ile karşılaşıyorum. (...) Genelleme yapmam gerekirse ben asimile korkusu derim. Tüm süreçlerinde bir korku var bu kişilerin. Yani bize gelen kişilerin. Ne bileyim kendi kültürlerini kaybetmekten korkuyorlar belki bizi bir batı olarak görüyorlar ve bizim toplumumuzu kendilerine göre çok daha rahat görüyorlar. Geç yaşta evlenmeler olsun, kadınların daha özgür olmaları olsun, daha aktif çalışıyor olmaları olsun, onun dışında mesela kendi kültürlerinde çok fazla mesela açık giyinen ya da başı açık olan kadın yok ama bizim ülkemizde çok fazla var. Bu onlara çok ters geliyor.

K5: *Onların karşılaştıkları sorun şu eğer kişi istiyorsa kendine bir engeli yoksa çünkü sosyal uyumun başındaki en önemli etken bence kişinin uyum sağlamak istememesi.*

K17: *Daha çok toplumun onlara uymasını bekliyorlar diye düşünüyorum. Toplumda onlara uymayınca toplumun bir direnç gösterdiğini düşünüyorlar kendi açılarından. Yani işte örneğin benim Arapça bilmiyor olmam bir eksiklikmiş gibi geliyor karşıdaki danışana. Tercüman beklerken üfleyen, püfleyen çok danışanım oluyor. Hani niye Arapça bilmiyorsun? Konuşup benim anlamamı bekliyorlar. Oysaki onun konuşmaya çalışıp benim anlamaya çalışmam gerekiyor. Böyle bir şey var yani sosyal uyum sağlanmaması tarafından güçlükleri kendi tarafından bir eksiklik olarak görmüyorlar bence. Karşı tarafın onlara uyum sağlamasını bekledikleri için. Bu güçlüklerin toplumdan kaynaklandığını düşünen danışanların olduğunu düşünüyorum.*

K18: *Bazen de asimile olmaktan korktukları kendi kültürlerini korumak için dil öğrenmek istemiyorlar.*

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde asimile olma korkusu, göçmenlerin sosyal uyum süreçlerinde karşılaştıkları önemli bir direnç kaynağıdır. Katılımcıların ifadelerinde, göçmenlerin kendi kültürlerini kaybetmekten korktukları ve bu korkunun dil öğrenme gibi uyum sağlayıcı faaliyetlere karşı bir engel oluşturduğu vurgulanmaktadır. Bu korku, göçmenlerin kendi kimliklerini koruma çabalarını, yeni toplumun kültürel normlarına uyum sağlamak yerine, mevcut kültürlerini sürdürme arzularıyla şekillendiriyor. Özellikle, kadınların toplumda daha özgür olmaları, giyim tarzları gibi kültürel farklılıklar, göçmenlerde bir yabancılaşma duygusu yaratabiliyor. Bu durum, göçmenlerin topluma entegre olma isteksizliklerine neden olurken, karşılaştıkları zorlukları da toplumun kendilerine uyum sağlamaması olarak değerlendirmelerine yol açabiliyor. Bu bağlamda, göçmenlerin sosyal uyum konusunda gösterdikleri direnç, aslında kültürel kimliklerini kaybetme korkularının bir yansımasıdır.

Kültürel farklılıklar alt kodu göçmen toplumu ile ev sahibi toplum arasındaki kültürel farklılıkların, her iki tarafın da birbirine yönelik önyargılı tutumlarını ifade etmektedir. Göçmenlerin, farklı dil, değerler, gelenekler ve yaşam biçimleri ile ev sahibi toplumun normlarından sapmaları, toplumda kültürel çatışmalara ve negatif stereotiplere yol açabilir. Ev sahibi toplumun, göçmenlerin kültürel farklılıklarını hoş karşılamaması veya anlamaması, sosyal dışlanma ve ayrımcılığı artırabilir. Bu durum,

göçmenlerin toplumsal uyum süreçlerini engellerken, aynı zamanda kültürel çeşitliliği kucaklayan bir toplumun inşasını zorlaştırabilir. Bu alt kod, kültürel farkındalığın artırılması, hoşgörü ve karşılıklı anlayışın teşvik edilmesinin sosyal uyum için kritik olduğunu vurgulamaktadır.

Kültürel farklılıklar alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K1: *Mesela diğeri katılmak istiyor. (Sosyal hayata) Okula gidip diğer velilerle görüşmek istiyor ama dil yok. Ama mesela bunları yaparken Türk halkının da çok sevecen bir tavır sergilediğini maalesef söyleyemeyeceğim. Yani o yüzden çekiniyor da olabilirler.*

K5: *Çünkü Suriyeli artık çok politik bir söylem. Ev sahibi toplum Suriyelilerin Suriye'ye geri dönmesini istediği için hükümete yapması gereken ya da devlet sistemine, göç sistemine yapması gereken eleştirileri yan komşusuna yaptığından dolayı tabii ki bu kişilerin ilk karşılaştıkları bariyer bu.*

K6: *Şöyle oluyor bazen illaki istenmeyen olaylar toplumda yaşanıyor. Yabancı düşmanlığı gibi olaylar oluyor.*

K10: *Genelde bizim halkımızda böyle bir algı var yani bizim yanımızda kim olduğuna bakmaksızın şey diye geliyorlar özellikle hasta hakları kapsamında söyleyeyim, yani işte 'Biz muayene olamıyoruz ama işte elin Suriyelisi muayene oluyor. Onlar gitsinler'. Böyle şeyler illaki, eminim onların kulağına da gidiyordur. Zaten işte hastanede koridora çıktığında bunu konuştuğunda az çok Türkçesi gelişen biri zaten üstüne alınır bunu. Anlayabilir yani tam olarak her sözcüğü anlayamasa da. Yani bu anlamda bunları duyunca tam olarak bunu hissedemeyebilir.*

K12: *Ama genel itibarıyla bence bu şeyin yani sosyal uyumun yapılmaya çalışıyor olması biraz hem yerel yönetimlerin bakış açısı eğer ki olumluysa bu anlamda onları sosyal uyuma yani sosyal uyumun sağlanması için belki kurslar düzenleyerek, topluluklar düzenleyerek, bazen birlikte şey şeklinde yapıyorlar işte Türkler ve Suriyeliler çocuklar işte etkinlikler falan yapıyorlar. Hani bu tarz şeylerle yapılabilir ama artık inanılmaz bir göçmen karşıtlığı olduğu için bunlar da yok olmaya başladı. Yani gitgide aslında sosyal uyum göz ardı yani yapılmıyormuş gibi*

gözüküp göz ardı edilmeye çalışılıyormuş gibi hissediyorum. Çünkü bu ciddi bir göçmen karşıtlığı oldu. Bir de şey var insanlarda yani biz niye yapıyoruz, onlar uyum sağlamalı, yani onlar yapmalı evet onlar yapmalı ama biz bu kadar karşıt olursak bizim içimize karışıp topluma adapte olamazlar.

K14: Toplumsal olarak da ekonominin kötü gitmesini de göçmenlere yüklüyorlar. Sanki onlar bu sorunu ortaya çıkarıyormuş gibi. O yüzden de bir dışlanmışlık yaşıyorlar toplumsal anlamda da. Bence bir de toplu yaşadıkları içinde uyum sağlamakta güçlük çekiyorlar.

K16: Şöyle ben bunu aslında deneyimlediğim, örnek gördüğüm olaylar üzerinden gideyim. 2011 yılından beri Türkiye'ye göçmen akımı var değil mi? İşte haliyle 2011 yılından beri onların buraya geldiğini düşünürsek eğer burada doğan çocuklar şu an genç, genç bir yaşta. Genç çocuk hastalarımda gözlemlediğim kadarıyla onlar Artık burada bir sosyal uyumun olmadığıнын farkındalar. Onların gözünden söylersek eğer kavram olarak Bunu bilmeseler dahi nitelik ve anlamında bunun gerçekleşmediğini farkındalar. Şöyle bir vakayla örneklendireyim. Hatta bu bir neslin Suriyelilerde bir neslin psikolojik sorunlar yaşamasına sebep oluyor. Yani bana gelen 16 yaş bir çocuk hastamı söyleyeyim. Burada doğmamış ama burada büyümüş. Kız çocuğu, 'bizi sevmediğinizi biliyorum, bizden nefret ettiğinizi biliyorum, bizim ölmemizi istediğinizi biliyorum. Boşuna benimle konuşmayın. Bu konuşmanın hiçbir faydası yok.' Yani onların sosyal uyumdan, sadece başlangıçta yapılan projeler kapsamında anladığı tek şey onlar burada para desteği sadece bir para desteği gördüler ve ciddi bir savaştan çıkıp geldiler sadece yaşamak istediler.

K18: Devlet hastanelerinde Suriyeli sayısı çok fazla. Bu noktada da tepki görebiliyorlar. Suriyeliler muayene olabiliyor, ama biz olamıyoruz diye.

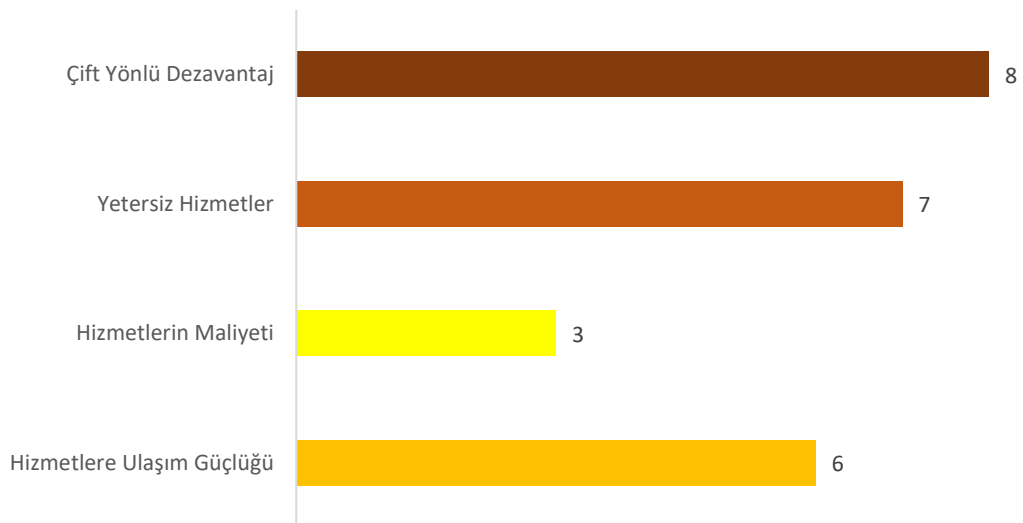
K19: Kişilerin aslında bazı Devlet politikalarını bireysele indirgemek damgalamanın kaynağı. Bir empati yoksunluğu da bence bu olabilir. Karşı tarafın neden gelmiş olma ihtimalini çok düşünmemek. Biraz daha evet kültür fanatizmi belki. Bunlar damgalamaya iten sebepler. Yani şuna baktığımızda belki de suç oranları onların daha az sınır dışı edilme korkusundan dolayı ama biz onların küçük yapabileceği bir suçu bile elbette ki çok büyütüyoruz yani. Burada bizim ötekinin evinden gelen kişi oluyor daha çok. Bence bu sebepten dolayı. Biraz da empati yoksunluğu.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göçmenlerin karşılaştığı önyargılı tutumlar ve yabancı düşmanlığı, sosyal uyum süreçlerini olumsuz etkileyen başlıca faktörlerden biridir. Göçmenler, dil engelleri ve kültürel farklılıklar nedeniyle toplumla etkileşime girmekte zorlanırken, ev sahibi toplumun da onları dışlayıcı tutumlar sergileyebildiği gözlemlenmektedir. Özellikle Suriyeli göçmenler, hem ekonomik kriz gibi toplumsal zorluklarla ilişkilendirilen önyargılarla karşılaşmakta hem de sağlık hizmetleri gibi temel alanlarda ayrımcılığa uğrayabilmektedir. Bu durum, toplumsal huzursuzluğu arttırmakta ve göçmenlerin kendilerini dışlanmış hissetmelerine yol açmaktadır. Ayrıca, toplumun bir kısmının göçmenleri "öteki" olarak görmesi, onların uyum sağlamasını daha da zorlaştırmaktadır. Göçmen karşıtlığı ve empati eksikliği, kültürel farklılıkların yarattığı gerilimleri derinleştirirken, sosyal uyumun sağlanmasında ciddi bir engel oluşturuyor. Özkaçak, Solmaz'ın (2025: 172) yaptığı araştırmada Suriyeli ve Afgan katılımcılarından 20'si kültürel farklılık konusunda sorun yaşadığını ifade ederken 12'si sorun yaşamadığını ifade etmiştir. Bu bağlamda sonuçlar araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Kültürel farklılıkların sağlık hizmetlerine erişim ve sosyal uyumda önemli bir engel teşkil ettiğini düşünmektedir.

4.9. Engelli Zorlukları Teması

Engelli zorlukları teması göçmen olup bir engeli veya kronik hastalığı olan göçmenlerin sosyal uyum sürecinde yaşadıkları zorlukları kapsamaktadır.

Şekil 4.0.9. Engelli zorlukları teması alt kod frekansları

Şekil 4.9.'da yer aldığı üzere engelli zorlukları temasına yönelik kodların sıklığı incelendiğinde hizmetlerin maliyeti 3, hizmetlere ulaşım güçlüğü 6, yetersiz hizmetler 7, çift yönlü dezavantaj 8 şeklindedir.

Türkiye'deki engelli göçmenlerle ilgili olarak literatür incelendiğinde yapılan araştırma Taşkın, 2018 (2018: 47) yılında yaptığı "Sığınmacılar ve Geçici Koruma Altındaki Engelli Suriyeliler ile Engelli Iraklılar: Türkiye'de Sağlık ve Rehabilitasyon Hizmetlerine Erişimlerdeki Sorunları ve Çözüm Önerileri" adlı çalışmasında 268 engelli sığınmacının %86,6'sının savaş sırasında engelli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Göçmen olmanın getirdiği dezavantajlara ek olarak engellilikten kaynaklanan sorunlarla da karşı karşıya kalan engelli göçmenler, sosyal hizmetin önemli hedef gruplarından birini oluşturmaktadır. BM Sosyal Politikalar ve Kalkınma Bölümü ve UNCHR 2010 yılında engelli göçmenlere yönelik bir rapor yayınlamıştır. Bu raporda ülkelerin engelli göçmenlere yönelik düzenlemeler önermiştir. Bu rapora göre;

- Göçmenleri ve diğer engelli kişiler her türlü ayrımcılığa karşı korunmalıdır. İhtiyaçlarına yönelik olarak uygun ve sürdürülebilir destekler sağlanmalıdır.
- Göçmenlerin ve diğer engelli kişilerin ihtiyaç ve hakları konusunda eğitimler verilerek engellilik sorunları hakkında farkındalık oluşturulmalıdır.
- Göçmenlerin ve diğer engelli kişilerin hızlı ve sistemli bir şekilde tespit edilmeli ve kayıt altına alınmalıdır.
- Göçmenler ve diğer engelli kişileri, ilgili politika ve programlara dahil etmeli ve göçmenlerin hizmetlere erişimi sağlanmalıdır.
- Göçmenlerin kararlara katılımları teşvik edilmelidir.
- Göçmenlerle ilgili gelişmelerin, hakların, hizmetlerin anlaşılır ve ulaşılabilir olması sağlanmalıdır.
- Göçmenlerin, özellikle engelli kız çocuklar ve engelli kadınlar, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve diğer sömürü türlerinden korunmalıdır.
- Engelli göçmenler kalıcı çözümler için fırsat eşitliğine sahip olmalıdır.

- Acil durumlar başta olmak üzere tüm hizmetler engelli bireyler için de ulaşılabilir olmalıdır.
- Eğitim müfredatına engellilik farkındalığına ilişkin dersler dahil edilmelidir (UNCHR,2010 akt. Nazlıer-Keser, 2021: 328).

Birleşmiş Milletler ve UNHCR tarafından önerilen politika önerileri, engelli göçmenlerin ayrımcılıktan korunması, ihtiyaçlarının tespiti ve hizmetlere erişiminin sağlanması gibi çok yönlü yaklaşımları içermektedir. Ayrıca, bu bireylerin karar alma süreçlerine katılımı teşvik edilmeli, özellikle kadınlar ve çocuklar için koruyucu önlemler güçlendirilmelidir. Tüm bu öneriler, engelli göçmenlerin hak temelli bir yaklaşımla desteklenmesini ve sosyal uyuma katılımlarının artırılmasını amaçlamaktadır.

Hizmetlerin maliyeti alt kodu bazı engelli hizmetlerinin ücretli olmasını ifade etmektedir. Bu durum, engelli göçmenlerin gerekli sağlık, eğitim, psikososyal destek gibi hizmetlere erişimini kısıtlayabilir ve onların sosyal uyum süreçlerini olumsuz etkileyebilir. Ücretli hizmetlerin, göçmenlerin düşük gelirli olmaları nedeniyle erişilebilirliği daha da zorlaşabilir, bu da onların yaşam kalitesini ve toplumsal entegrasyonlarını daha da zorlaştırabilir.

Hizmetlerin maliyeti alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K4: Bu engellilikten bahsettiğimiz zaman işin içine çok fazla faktör giriyor. İşte özel eğitim, fizik tedavi, medikal malzeme masrafı ve bu yüzden rehberlik araştırmayla ilgili özel eğitimle ilgili sıkıntılar yaşıyabiliyoruz.

K5: Engelli haklarına erişim konusunda yani genel olarak göç sürecinden bu yana en çok karşılaşılan sorun çocuk yaşta olan engellilerin rehabilitasyon hizmetlerini ücretli alıyor olmaları. Özel eğitim okullarına ücretsiz gidebiliyorlar. Kaynaştırma öğrencisi olarak ücretsiz gidebiliyorlar ama uyumda en zorluk çektiğimiz rehabilitasyonu ücretli alabiliyorlar. Bu da her aile için mümkün olmadığından dolayı rehabilitasyon süreçleri biraz sekteye uğruyor. Böyle bir problem var genelde engellilerle ilgili.

K16: Kısa dönem içerisinde başvuran bir hastadan bahsedeyim. Hasta Kilisli ya Kilisli dediğim girişi Kilis'ten yapılmış, kimliği Kilisten verilmiş. Fakat hasta Kalp rahatsızlığı geçirmiş. Şu an ciddi bir kalp rahatsızlıkları var. Hasta 55 yaşında oğlu

kimlik işlemleri ile uğraşıyor şu an. Kimliği olmadığı için yani Türkiye'de kabul gören 99 TC gibi bir kimlik numarası olmadığı için, kronik bir rahatsızlığı var. Hastanede sürekli tedavi görüyor ama sürekli bir ücret çıkıyor. O ücret çıkması da şöyle ben ciddi boyut ücretlerden bahsediyorum. Kimliği olmayan hastalardan normalde işte sigortasız bir hastada 100 lira ücret çıkacaksa, turistin sağlığı olarak bir kayıt açıldığında çarpı 3. Hasta yattığı her gün için ya da yoğun bakımda tedavi gördüğü her gün için Sağlık Sigortası olmayan bir hastaya göre çarpı 3 şeklinde bir ücretlendirme ile karşılaşılıyor. Şöyle, bizim İstanbul'da il göç idaresinden öğrendiğimiz ve bildiğimiz. ilgöç idaresine ben daha önce bu hastalarla ilgili sürekli olarak yapabileceğim bir şey bunların kimliklendirme ilgili evraklarını eke ekleyerek bu kişilerin kimliklendirme çalışmalarının taraflarınca yapılmasının söylüyorum. Onlar da bana işte bir şekilde başvurmalarını söylüyor. İşte varsa anne kimliği, baba kimliği epikrizle. Zaten bunlar bu şekilde sıkıntılar yaşadığı için anne baba kimliği olmadığı için ya da Türkiye'de herhangi bir yol izin belgesi talep ediyor, hastanın yol izin belgesi yok. Yani bana geri dönüşleri hiçbir zaman hani zaten sıkıntılı. Hani Zaten bunlar olmadığı için hasta sıkıntı çekiyor. Bir dönem üst yazı yazıyordum, yani yardımcı olmaya çalışıyordum. Fakat hiçbir faydasını görmedim. Sonra hastaları bireysel olarak yönlendirmeye başladım. Yani bu evraklarla gidin hastanın hastanemizde yatıp tedavi gördüğüne dair durumuyla ilgili bir durum bildiri raporu bunu da yani doktor ile işbirliği içerisinde bir epikriz, durum bildirir raporuyla hastaları yönlendirdim. Son gelen hastam şu şekilde bir şey söyledi 'Ben il göçe defalarca gittim gittim ama sizin tarafınızdan yazılmış bir resmi yazı istiyor.' dedi. Öyle mi dedim ben daha önce de böyle bir yazı yazdım Ama buna dönüt almadım. Yani o kadar çaresiz kalıyoruz ki bu hastalarla ilgili sosyal hizmet müdahalesini gerçekleştirirken bazen onlarla birlikte bir yol alıyoruz. Yani ben bu hastaya mesela bunu belki de meslek etiği olarak yapmamam gerekiyor. Çünkü bu artık benim meslek olarak müdahale olarak denediğim bir müdahale şekliydi. Fakat cevap bulmadığım bir müdahale şekliydi. Bu hastada tekrar yazdım ve bu yazının barkodunu verdim. Bak, dedim, Sen bana resmi yazı dedin Ben sana resmi yazı da yazdım. Hızlı yazma bakmadı bu şekilde imzadan çıktı. Madem senden resmi yazı talep ettiler bununla git bir daha. Bu şekilde yani yolların tamamı tıkalı şu an. Önümüze verilmiş bir Algoritma yok. İstanbul il göç idaresinin söylediği şey artık İstanbul'da yeni kimlik yani yeni göçmen kabul edilmiyor. Bu yüzden de kimliklendirme yapılmıyor. Söylenen şey bu bildiğimiz şey de bu konuyla ilgili.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde engelli bireylerin sağlık ve rehabilitasyon hizmetlerine erişimde karşılaştıkları zorlukları ve sistemdeki eksiklikleri ortaya koymaktadır. K4 ve K5, engelli bireylerin rehabilitasyon hizmetlerini ücretli almak zorunda kalmalarının, aileler için büyük bir ekonomik yük oluşturduğunu ve bu durumun rehabilitasyon süreçlerini aksattığını vurgulamaktadır. Özellikle çocuk yaşta engelli bireylerin rehabilitasyon hizmetlerinin ücretli olmasının, ailelerin bu hizmetlere ulaşmasını güçleştirdiği belirtilmektedir. Bu konuyla ilgili olarak Mülteciler Derneği Saha Gözlem Raporun (2025: 20) katılımcıların ifadelerini desteklemektedir. Bu rapora göre özel gereksinimli çocukların özel eğitim ihtiyaçları, Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) tarafından uygulanan testler aracılığıyla belirlenmekte ve eğitsel tanılamaları yapılmaktadır. Tanılamaları tamamlanan çocuklar, devlet okullarında bulunan özel eğitim sınıflarına yerleştirilmekte ve bu kapsamda sunulan özel eğitim hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanabilmektedir. Ancak, bu okullarda eğitim alması mümkün olmayan ve rehabilitasyon merkezlerinden hizmet alması gereken çocuklar, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliği uyarınca T.C. Kimlik Numarası ibraz edemedikleri takdirde, diğer belgeleri eksiksiz olsa dahi kamuya bağlı rehabilitasyon merkezlerinden ücretsiz hizmet alamamaktadır. Bu çocuklar yalnızca ücretli özel eğitim kurumlarından faydalanabilmektedir. Bu durum, özel gereksinimli ve dezavantajlı çocukların eğitsel süreçlerin dışında kalmasına; dolayısıyla sosyal hayata katılamamalarına, beceri geliştirememelerine ve bakım yükünün tamamının ebeveynler üzerinde yoğunlaşmasına neden olmaktadır. Yine bu konuyla ilgili olarak Şanlıurfa Belediyesi Göç ve Uyum Daire başkanı ‘Özel eğitim rehabilitasyon merkezlerinde Aile Bakanlığı’ndan belli bir ödenek geliyor. T.C. vatandaşı olmayan bireylere ödeme yapılmıyor. Bundan dolayı kabul edilmiyorlar. Geçici koruma adı altında verilen kimlikler geçerli değil. Bir kanun değişikliğine ihtiyaç var. Bu açığı kapatmak için Şanlıurfa Belediyesi olarak engelsiz yaşam merkezinde rehabilitasyon ve mesleki eğitim destekleyici kurslar gibi vererek uğraşıyoruz. Ana merkezimiz şehir merkezinde. İki özel eğitim merkezimiz ise Akçakale ve Siverek’te. Bu iki merkez yüzölçümü büyük olan Urfa için yeterli gelmiyor. Göçmenler dezavantajlı, bu tür grup daha da dezavantajlı. Bunun vicdani ve insanı boyutunu da düşünerek önlerindeki engellerin kaldırılması gerekliliğine inanıyorum’ açıklaması bulunmaktadır (Türkiye’deki Engelli Mülteciler, erişim: 24.03.2025). Bu açıklama da katılımcıların ifadesini doğrular niteliktedir.

K16 ise, kimliksizlik ve belgesizlik gibi bürokratik engellerin, sağlık hizmetlerine erişimdeki sorunları derinleştirdiğini ortaya koyuyor. Kimliği olmayan hastaların, sağlık hizmetleri için daha yüksek ücretler ödemek zorunda kaldıkları ve devletin bu kişilere yönelik kimliklendirme süreçlerinde yetersiz kaldığı ifade edilmektedir. Bu durum, engelli bireylerin ve genel olarak göçmen hastaların sağlık ve sosyal hizmetlere erişimini daha da zorlaştırmakta ve ciddi bir bürokratik tıkanıklığa yol açmaktadır.

Mülteciler derneği 2025 yılı Saha Gözlem Raporuna göre, 2024 yılının Eylül ayı itibarıyla, geçici koruma statüsüne sahip Suriyeli bireylerin engelli sağlık kurulu raporu başvuru süreçlerinde önemli değişiklikler yapılmıştır. Daha önce ücretsiz olarak sunulan bu hizmet artık ücretli hâle gelmiş, ayrıca başvuru için kurumlar tarafından talep edilen resmi bir yazının ibrazı zorunlu tutulmuştur. Güncelleme başvurusunda bulunacak bireylerin de İl Göç İdaresi'nden resmi yazı temin etmeleri gerekmektedir. Rapor ücretleri sabit olmayıp hastaneye göre değişkenlik göstermekte; örneğin, Sultanbeyli Devlet Hastanesi'nde 1.200 TL, Ümraniye Devlet Hastanesi'nde ise 1.900 TL olarak uygulanmaktadır (2025: 32).

Hizmetlere ulaşım güçlüğü alt kodu kronik hastalıkları bulunan göçmeler ve engelli göçmenlerin sağlık hizmetlerine, tedaviye ve medikal malzemelere erişim konusunda yaşadıkları zorlukları ifade etmektedir. Bu engeller, dil bariyerleri, ekonomik sınırlamalar, sağlık sigortası eksiklikleri ve sağlık sistemine entegrasyon sorunları gibi faktörlerden kaynaklanabilir. Bu durum, engelli ve kronik hastalığı bulunan göçmenlerin sağlık ihtiyaçlarını karşılamada gecikmelere ve tedavi süreçlerinde aksamalara yol açarak, onların genel sağlık durumlarını olumsuz etkileyebilir.

Hizmetlere ulaşım güçlüğü alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K6: Normal sağlıklı vatandaş bile sıkıntı yaşarken, yatalak hasta ve ağır engelli durumu olan insanlar onların karşılaştıkları sorunlar daha sıkıntı. Tedavi olma ve sağlık hizmeti almada sorun yaşıyorlar.

K7: Toplumun en dezavantajlı olanları oldukları için tabii ki birçok zorluklarla karşılaşılabiliniyor. Rapor alma ve yenilemede sıkıntılar, ilaç, ortez, protez, tekerlekli sandalye, işitme cihazı vb konular sıkıntı oluyor.

K12: Yani engelli danışanlarımız da var kronik hastalığı olan danışanlarımız da var. Bu danışanların sosyal uyumları diğerlerine oranla tabii ki daha düşük. Bunun sebebi aslında biraz şey de yerel yönetimlerin aslında hem göçmen olup yani hem Suriyeli olup hem de engelli olanlara verdiği hizmetle alakalı. Yani mesela ... iline baktığımız zaman öncesinde biz engelli Suriyeliler için yardım hizmetlerine erişebiliyorduk ve buna bağlı olarak da bu kişilerin biraz da olsa sosyal uyumlarını sağlayabiliyorduk. Fakat şu an yerel yönetimlerin değişmesiyle kaynaklı ... Belediyesi'nin özellikle bu tarz yardımlar da kısa bir süredir şey durumu var yani bekletme durumu var henüz net değil vermeyeceğiz de değil vereceğiz de değil bekletme durumu var. Şimdi bu tarz yerel yönetimlerin tutumları yani ya da Türk hükümetinin ya da vatandaşların tutumlara özellikle dezavantajlı kesimin içindeki dezavantajlı kesimi yani engellileri ya da işte kronik hastalıkları olan insanları daha fazla uyumsuzluğa itiyor. Daha fazla eve tikiyor daha fazla toplumun dışına itiyor.

K15: Tedavi sırasında ilk olarak maddi konularda sorun yaşıyorlar. İş bulmakta daha da dezavantajlılar.

K18: Biz zaten kırılğan gruplarla çalışıyoruz. Engelli ve kronik hastalığı olanlar iki kat daha fazla kırılğan olabiliyor. En basit bir şekilde engelliliğin tanımlanması için bir engelli raporuna ihtiyaçları var. Bu rapora erişemiyorlar, dil bilmedikleri için 182 üzerinden randevu alamıyorlar. MHRS sistemini kullanmakta zorlanıyorlar. Randevular dolu olabiliyor. Bazı art niyetli kişiler bu randevular üzerinden gelir elde edebiliyorlar. Yani hastaya bir randevu alma karşılığında ücret talep ediyorlar. Zaten ekonomik açıdan yetersizler. Bir de randevuya erişebilmek için de bir zorluk yaşıyorlar. Onun dışında raporlarda bağımlı, yarı bağımlı ve tam bağımlı diye ibare söz konusu. Danışan raporu alırsa direkt kıızılaykarttan engelli desteğini alabileceğini sanıyor. Bu hizmetten yararlanabilmeniz için düzeyin tam bağımlı olarak uzmanlar tarafından tespit edilmesi gerektiğini ifade ediyorum. Bu konuda da hayal kırıklıkları yaşıyorlar. Hatta bazen rapor olup bir destek alamadıklarında raporlarını güncelleme konusunda da ciddi bir direnç gösteriyorlar. Ben zaten bu raporla para almıyorum, neden güncelliyorum vs gibi tepkilerle karşılaşabiliyoruz. Engellilere bakım veren

kişilerin de bu konular hakkında farkındalık düzeyleri oldukça düşük. Hastanelerde dil bilmedikleri için tercümana ihtiyaç duyuyorlar. Hastanede tercüman olsa da hasta sayısının çokluğundan dolayı tercüman yetemeyebiliyor. Bu noktada yine bu durumdan faydalanan kişiler ortaya çıkıyor. Yüksek miktarlar ödeyerek tercüman buluyorlar. Yasal değil tabii ki. Şikayetçi de olamıyorlar.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göçmen kronik hasta ve engelliler, sağlık hizmetlerine ve medikal malzemelere erişimde ciddi zorluklarla karşılaşmaktadır. Zaten sağlık hizmetlerine erişimde güçlük çeken bireyler için engellilik durumu bu süreci daha da zorlaştırmaktadır. Engelli raporu almak, randevu oluşturmak, tercüman ihtiyacı gibi temel süreçler bile dil bariyeri ve ekonomik yetersizlikler nedeniyle aşılması güç engellere dönüşmektedir. Ayrıca, yerel yönetimlerin sosyal yardımlardaki belirsiz tutumları, bu kişilerin destek hizmetlerine ulaşmasını geciktirerek sosyal uyumlarını daha da zorlaştırmaktadır. Engelli göçmenler, iş bulma konusunda da büyük dezavantajlar yaşamakta, hem göçmen hem de engelli olmaları sebebiyle topluma dahil olmakta daha fazla zorluk çekmektedirler. Bu durum, onların eve kapanmalarına ve sosyal hayattan kopmalarına neden olmaktadır. Dahası, randevu alma ve sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan aksaklıklar, bazı art niyetli kişilerin bu süreci kazanç kapısına çevirmesine yol açmakta ve göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimini daha da zor hale getirmektedir. Bu nedenle, göçmen engellilerin topluma katılımını artırmak için daha kapsayıcı politikalar geliştirilmeli ve bu gruba yönelik sağlık, istihdam ve sosyal destek mekanizmaları güçlendirilmelidir.

Taşkın (2018: 47) engelli göçmenlerle yaptığı çalışmada katılımcıların %87,3'ü sağlık ekipmanlarına kendisi, %7'si devlet yardımıyla, %11,9'u vakıf-dernek vasıtasıyla eriştiği sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar göçmenlerin ihtiyaç duydukları sağlık ekipmanlarını çoğunlukla kendisinin temin ettiğini göstermektedir.

Yetersiz hizmetler alt kodu kronik hastalıkları bulunan göçmenler ve engelli göçmenlere yönelik mevcut politika ve hizmetlerin yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Göçmenlere yönelik mevcut hizmetlerin, özellikle kronik hastalıklar ve engellilik gibi özel ihtiyaçları olan bireyler için yeterince kapsamlı ve erişilebilir olmaması, onların yaşam kalitesini ve toplumsal entegrasyon süreçlerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Yetersiz hizmetler alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K2: *Yani bence sosyal uyum konusundaki dezavantajları, bu kişiler öncelikle Türkçe seviyesine sahip değillerse, Türkçe dil bilgisi seviyesine, bunu öğrenemiyorlar. Yani engellerinden kaynaklı olarak var olan kurslara katılım sağlayamıyorlar.*

K5: *Onun dışında engelli istihdamı hem göçmen olup hem engelli olmak biraz büyük bir dezavantaj demek. O yüzden mesela aslında çalışabilir durumda olan, zihinsel olarak bir sorun yaşamayan ya da yaşasa da çalışmasına engel olabilecek kadar büyük bir sorunu olmayan bir engelli birey istihdama katılamıyor. İstihdama katılamaması eşittir sosyal yaşama da katılamaması demek. Zaten sosyal yaşama katılmaması dil bariyerinin hiçbir zaman çözülememesiyle sonuçlanıyor. Özellikle de çalışabilir yaş grubunda, tam bağımlı olmayan bireyler için sosyal uyum engelliler için çok zor bir şey.*

K11: *Yani sosyal hizmet merkezinden sağlıkla ilgili süreçlerde çok destek alamıyoruz. Biz engel durumu olan kişileri sosyal yardımlaşma vakfı üzerinden ve belediye üzerinden çözmeye çalışıyorum*

K12: (...) *yerel yönetimlerin tutumları yani ya da Türk hükümetinin ya da vatandaşların tutumlara özellikle dezavantajlı kesimin içindeki dezavantajlı kesimi yani engellileri ya da işte kronik hastalıkları olan insanları daha fazla uyumsuzluğa itiyor. Daha fazla eve tıkıyor daha fazla toplumun dışına itiyor. Bu yüzden bu tarz insanların aslında daha toplumun içine karışabileceği kurslarla desteklenebileceği işte toplumun içerisinde yer alabileceği uyum sağlanabilmesi için topluma katılabileceği noktalarda aslında istihdam etmek ya da bulundurmak gerekiyor. Ama biz çok o konuda çok eksikiz özellikle engellilik hizmetlerine çok eksikiz yani bununla alakalı hiçbir şey yapamıyoruz. Yani bize şey olarak gelen danışanlar da oluyor bazen yani sadece fiziksel bir engeli var ve çalışmak istiyor, toplumun içinde olmak istiyor fakat iş bulamıyor ya da işte toplumda zaten Suriyelisin üstüne bir de engellisin. O uyumu sağlayamıyor ve evden dışarı çıkamıyor. Böyle bir durumda da zaten ister istemez kendinin de bunu başaramadığını düşünüp evin içinde tıkalı kalıyor.*

K20: *Biraz da tamamen geçici koruma altında oldukları için şöyle ki çoğu şeyden faydalanamıyorlar. Bir eğitim konusunda sadece Millî eğitimin sunmuş olduğu*

rehabilitasyon merkezlerinden faydalanabiliyorlar. Okulla ilgili bölgesel olarak kontenjan azlığından dolayı gidemeyebiliyorlar. Ya da bunların dediğim gibi dil konuşma problemleri olan kişiler bununla ilgili çok fazla yetişmiş uzman olmadığı için bununla ilgili de uyum sorunu yaşıyabiliyorlar. Engelli bireyler için sunulan hizmetler kısıtlı oluyor. İş hayatına ve sosyal hayata katılamıyorlar. Eğitime katılamıyorlar. Bu da onların uyumunda en büyük engel olarak görülüyor. Çözüm noktasında bunun önündeki engelin aslında bir sınırlandırmanın yerine aslında çözüm odaklı yaklaşılsa ayrı bir bölüm, ayrı bir okul ya da ayrı bir iş yerel stk'nın dışında yapılabilir. Bazı nedenler buna engel olabiliyor. Bu da onların uyumunu engelliyor.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde Göçmen kronik hasta ve engelli bireyler, yetersiz hizmetler nedeniyle sosyal uyum sürecinde ciddi zorluklarla karşılaşmaktadır. Dil bariyeri, engellilik durumlarından kaynaklı kurslara katılamama ve istihdam edilme konusunda yaşanan sıkıntılar, bu bireyleri toplumdan izole etmektedir. Hem göçmen hem de engelli olmak, istihdamda çifte dezavantaj yaratmakta ve bu durum, ekonomik bağımsızlığın yanı sıra sosyal hayata katılımı da engellemektedir. Sosyal hizmet merkezlerinin ve yerel yönetimlerin bu gruba yönelik desteklerinin yetersiz olması, bireyleri daha fazla eve kapanmaya ve toplum dışına itilmeye zorlamaktadır. Sosyal yardımlara erişim konusundaki belirsizlikler ve engelli bireylere yönelik özel politikaların eksikliği, bu kişilerin uyum sürecini daha da zorlaştırmaktadır. Oysa, engelli göçmenlerin toplum içinde aktif olabilmeleri için istihdam olanakları artırılmalı, eğitim ve meslek edindirme programlarına erişimleri kolaylaştırılmalı ve uyum süreçlerine katkı sağlayacak kapsamlı politikalar oluşturulmalıdır.

Finansmanı Avrupa Birliği tarafından sağlanan 'Tamamlayıcı Sosyal Uyum Yardımı (T-SUY) Projesi', Türkiye'de geçici koruma, uluslararası koruma, uluslararası koruma başvuru statüsü veya insani ikamet izni ile bulunan dezavantajlı gruba yönelik bir maddi destek projesidir. Proje kapsamında kimi şartları sağlayan ve engelli ya da çözger raporu bulunan tam bağımlı bireylere yönelik olarak ek bir maddi destek sağlanmaktadır. Yardımlar, KIZILAYKART platformu aracılığıyla, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Türk Kızılay iş birliğiyle dağıtılmaktadır. Proje, Göç İdaresi Başkanlığı ve Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü

tarafından desteklenmektedir (Tamamlayıcı Sosyal Uyum Yardımı (T-SUY) Projesi, erişim: 24.03.2025).

Çift yönlü dezavantaj alt kodu göçmenlerin hem göçmen olmalarından kaynaklanan toplumsal dışlanma ve dezavantajların hem de engellilik veya kronik hastalık gibi sağlık sorunları nedeniyle karşılaştıkları ek zorlukların birleşimini ifade etmektedir.

Göçmenler ve ayrımcılıkla ilgili yapılan araştırmalar, yaşanan deneyimlerin oldukça çeşitli ve çok katmanlı olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrımcılık, göçmenlerin yalnızca tek bir özelliği üzerinden değil, aynı anda birden fazla kimlik ögesi üzerinden de deneyimlenebilmektedir. Bu durum, "kesişimsel ayrımcılık" olarak adlandırılmakta; bireyin etnik kökeni, cinsiyeti, yaşı, dini inancı, sosyoekonomik durumu gibi faktörlerin bir araya gelerek ayrımcılık deneyimini daha karmaşık ve derinleştirici hale getirdiğine işaret etmektedir (Sevim, 2022: 145). Özellikle hem göçmen hem de engelli bireyler, bu çoklu kimliklerinden dolayı ayrımcılığı daha yoğun ve karmaşık biçimlerde deneyimleyerek, toplumsal dışlanmaya karşı daha savunmasız hale gelmektedir.

Çift yönlü dezavantaj alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K1: Yani kronik hastalık olanlar ya da fiziksel engeli olanlar orada işte her türlü engel var. Onlar zaten çok daha dezavantajlı konumda. Çünkü erişim noktasında da problem yaşıyorlar. Diğer saydığım her şeye ek olarak. Ve maddi kayıpları daha çok olduğu için onların uyum süreçleri bence daha yavaş diğer kişilere göre.

K4: Kesinlikle çok fazla dezavantajları var. Zaten göçmen olmaları onlar için başlı başına bir dezavantaj. Farklı bir ülkeye geldiği için ona yardım edecek ve yol gösterecek, rehberlik yapabilecek birine çok fazla ihtiyaç duyuyorlar. Bu engellilikten bahsettiğimiz zaman işin içine çok fazla faktör giriyor. İşte özel eğitim, fizik tedavi, medikal malzeme masrafı ve bu yüzden rehberlik araştırmayla ilgili özel eğitimle ilgili sıkıntılar yaşıyabiliyoruz. Bazen göçmenlere verilemeyebiliyor. Orada bir sıkıntı olabiliyor. Genelde sivil toplum kuruluşlarından bunu sağlamaya çalışıyoruz ama bu onlar için ekstra bir dezavantaj gibi.

K10: Zaten çünkü göçmeni bırakın Türk vatandaşı olarak bile çok zor. Hadi göçmen olduğunuzda bu iki kat zorlaşır engelli göçmen olduğunuzda bu üç kat zorlaşır.

K17: Kronik hastalığı ve engelli olan bireylerin daha zor olduğunu düşünüyorum. Çünkü daha içe kapanık kişiler ve kesişimsellik söz konusu. Ötekinin ötekisi. Sonuçta bir dezavantajlılık var mülteci olmak bunun üzerinde bir de engelli olmak dezavantajı da eklenince bir kesişimsellik oluşuyor. Bu kesişimselliği de sosyal uyumu zorlaştırdığını düşünüyorum. Hani onların Türkiye vatandaşı olan insanlardaki engelli vatandaşların toplumla uyumu zor iken Suriye'den gelen göçmenlerin iki kat daha zorlaşıyor. Çünkü hem bir mülteci olma durumu var, dil bariyeri var, bir öteki olma durumu var. Sosyal uyumun daha da zorlaştığını düşünüyorum.

K18: Biz zaten kırılgan gruplarla çalışıyoruz. Engelli ve kronik hastalığı olanlar iki kat daha fazla kırılgan olabiliyor.

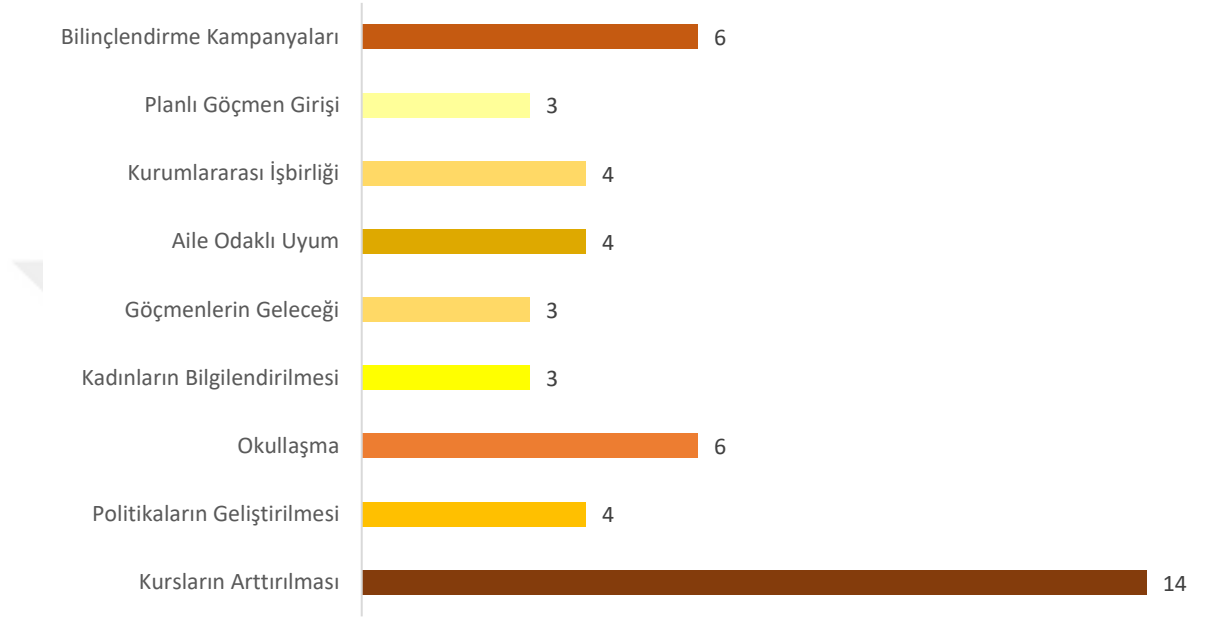
K20: (...) sosyal uyum derken aslında sağlıklı bireylerle engelli bireylerin ya da özel gereksinimli bireyler için sosyal uyumun ayrı bir başlık açılması gereken bir durum. Çünkü onlar 1 – 0 gerideyken sağlıklı bireyler olarak ama bir engelli olan bir birey 2 – 0 geriden başlıyor bu süreçte. Çünkü onların problemi daha fazla erişim ve uyum konusunda.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göçmenlerin yaşadığı sosyal uyum sürecinde dezavantajlı olmaları, engellilik ve kronik hastalık gibi ek faktörlerle birleştiğinde, bu bireyler için durum çok daha karmaşık ve zorlayıcı hale geldiği görülmektedir. Göçmen olmak başlı başına sosyal, ekonomik ve kültürel engeller barındırırken, engelli ya da kronik hastalığı olan bireyler için bu süreç iki kat daha zorlayıcı olmaktadır. Dil bariyeri, sağlık hizmetlerine ve özel eğitime erişimde yaşanan kısıtlılıklar, ekonomik zorluklar ve rehberlik eksikliği gibi unsurlar, bu grubun toplumla bütünleşmesini daha da güçleştirmektedir. Engelli göçmenlerin hem fiziksel hem de sosyal alanlarda daha fazla dışlanması, onların içe kapanmasına ve sosyal uyum süreçlerinin daha yavaş ilerlemesine sebep olmaktadır. Kesişimsellik bağlamında bakıldığında, bu bireyler hem göçmen hem de engelli olmaları nedeniyle "ötekinin ötekisi" konumuna itilmekte ve toplum içindeki dezavantajları katlanarak artmaktadır. Bu durum, sosyal uyum politikalarının özel gereksinimli göçmenleri de kapsayacak şekilde çok boyutlu ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

4.10. Sosyal Uyum Önerileri Teması

Sosyal uyum önerileri teması tıbbi sosyal hizmet alanında çalışan sosyal çalışmacıların perspektifinden göçmenler için sosyal uyumun daha iyi hale getirilebilmesi adına çözüm önerilerini kapsamaktadır.

Şekil 4.10. Sosyal uyum önerileri teması alt kod frekansları

Şekil 4.10.'da yer aldığı üzere sosyal uyum önerileri temasına yönelik kodların sıklığı incelendiğinde kadınların bilgilendirilmesi 3, göçmenlerin geleceği 3, planlı göçmen girişi 3, kurumlar arası işbirliği 4, aile odaklı uyum 4, politikaların güçlendirilmesi 4, bilinçlendirme kampanyaları 6, okullaşma 6, kursların arttırılması 14 şeklindedir.

Kadınların bilgilendirilmesi alt kodu göçmen kadınların sosyal uyum sürecine dair bilgilendirilmesini ifade etmektedir. Bu durum, göçmen kadınların yasal hakları, sağlık hizmetlerine erişim, eğitim fırsatları ve toplumsal destek sistemleri hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu alt kod, özellikle kadınlara yönelik özelleştirilmiş bilgi ve desteklerin sağlanmasının, sosyal uyum ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Kadınların bilgilendirilmesi alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadesi aşağıdaki şekildedir:

K5: *Ben bir çalışma yapacak olsam sanırım önce kadınlara odaklanırdım. Çünkü kadınlar böyle göçmen grup içerisinde bazen çok göz ardı edilebiliyor. Hatta önyargılı da bakılabiliyor o gruba karşı. İşte çok kapalılar şey iletişim kurma açısından çok kapalılar. İşte kimseyle görüşmüyorlar, sohbet etmiyorlar gibi algılanabiliyor. Aslında ben öyle olmadığını düşünüyorum. Eğer kadınların güçlendirilmesiyle ortaya çıkar ve toplumsal hayata katılımlarını kolaylaştırırsak göçmenlerin yüzde 50'sinin sosyal uyum konusunda fayda sağlayacağınız anlamına geliyor. Ben bu noktada neyi destekledim? Yani kadının sosyal hayata katılımı tabii ki kadının istihdam hayatına katılımıyla ilgili belki belli alanlarda çalışmalar yapılabilir. İstihdam projelerinde kadın kontenjanı arttırılabilir. Ya da dini bir lider aracılığıyla kadının çalışma hayatına katılmasının dinen engellerin olup olmadığı, aslında olmadığı ifade edilebilir.*

K11: *Mesela kadınlara dikkate alarak bir farkındalık oluşturabilirim.*

K12: *Onun haricinde biraz bilinçlendirmek örneğin işte kadın konusunda, yani toplumsal cinsiyet konusunda bilinçlendirmek kadınların topluma katılımını sağlamak kadınlara sosyal uyumu sağlar. Çünkü dediğim gibi bence bu kesim içerisinde sosyal uyum sağlanmayan en önemli kesimlerden biri kadınlar. Yani kadını bilinçlendirmek, toplumsal cinsiyeti farkına vardırarak, kadınları çalışma hayatına dahil etmek sosyal uyumu sağlamak. Bu konuda birazcık daha bilinçlendirmek, evlerin içine girmek kadınlara o yönü açmak da sanki kadını da bir noktada dahil edebilirmişiz gibi geliyor. Ben çok erkeklerin bu konuda toplumsal yani sosyal uyumunun çoğunluğunu erkeklerin sağladığını düşünüyorum çalışma hayatından kaynaklı ya da okul çağı çocuklarının. Ama en çok bu konuda kadınlar sosyal uyumlarını sağlamamış durumdalar.*

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göçmen kadınların, sosyal uyum sürecinde en fazla göz ardı edilen gruplardan biri olarak öne çıkmaktadır. Toplum içinde iletişim kurmada kapalı oldukları yönündeki önyargılar, onların sosyal hayata ve istihdama katılımını zorlaştırmaktadır. Oysa kadınların güçlendirilmesi ve bilinçlendirilmesi, göçmen toplulukların genel sosyal uyum süreçlerine önemli katkılar sağlayabilir. Kadınların çalışma hayatına dahil edilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilinçlendirilmesi ve dini ya da kültürel engellerin aşılmasına yönelik bilgilendirme çalışmaları, onların toplumsal yaşama daha aktif katılımını

destekleyebilir. Özellikle erkeklerin iş hayatı ve çocukların eğitim yoluyla daha hızlı uyum sağladığı düşünüldüğünde, kadınların bilinçlendirilmesi ve toplumsal hayata dahil edilmesi, genel anlamda göçmen nüfusun sosyal uyum sürecine büyük bir ivme kazandıracaktır.

Planlı göçmen girişi alt kodu göçmenlerin ülkeye girişinin mevcut hizmet kapasitesi, göçmen sayısı ve göçmenlerin demografik özellikleri göz önünde bulundurularak sistemli ve düzenli bir şekilde yapılmasını ifade etmektedir. Planlı bir göçmen girişi, yerel altyapı, eğitim, sağlık ve sosyal destek hizmetlerinin verimli bir şekilde sunulabilmesi için temel bir unsurdur ve göçmenlerin hem toplumsal uyumunu hem de ev sahibi toplumun refahını korumaya yardımcı olabilir.

Planlı göçmen girişi alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K4: *Yani en temele baktığımız zaman bence insanların ülkeye girişinde de biraz sıkıntı var. Çünkü biz ülke olarak bunun ne kadarını kaldırabiliriz? Ne kadarını uyum sağlamasına yardımcı olabiliriz? Orada bir kontrolsüzlük oldu ve çok kitlesel bir göç aldık ülkemize ve bunun kontrolü de bir o kadar zorlaştı. Yani kimliklendirme en basiti kayıt altına alma bile çok zorlaştı bizim için. Yani en temelde böyle bir sorun varken diğerleri de aksadı. Çocuklar eğitime ulaşamadı. Sağlık hizmetlerine ulaşamadılar. Aslında hepsinde. Giriş aşamasında kimliklendirmede ve kayıta iyileştirmeler kesinlikle olması gerekiyor.*

K13: *Planlamanın baştan iyi yapılması gerekiyor. Yani şimdi nerede barınacağından tutun da ondan sonra bulundukları yerde iş imkanına varıncaya kadar. Ya da ne tür iş kolları yaratırsın da nerede var edebilirsin bu insanları. Şimdi bunlar önemli şeyler. Planlamayı bu şekilde iyi yaparsan diğer türlü hayata hızlı bir şekilde entegrasyonunu sağlarsan, toplumun geneline yani oradaki asli unsurlarına diyelim sıkıntı oluşturmadan karşılıklı saygı çerçevesinde iki tarafı da dengeleyebilirsin. Ama oradakine müdahale yani var olana müdahil olacak şekilde gelirse orada sıkıntı yaşarsın. Yani bunlar önemli.*

K15: *Milyonlarca insanın adapte olması çok zor. Gelen kişilerin buradaki kültürel yapıyı bozma sorunu da var. Bu nedenle göçmenlerin ülkeye alınmadan önce daha*

planlı bir şekilde ülkeye giriş yapmalarını sağladım. En başta kontrollü alırdım ve göçmenleri seçerdim.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göçmenlerin ülkeye giriş süreçlerinin planlı ve kontrollü olması, hem göçmenlerin uyum sürecini kolaylaştırmak hem de ev sahibi toplumun dengesini korumak açısından büyük önem taşıdığı anlaşılmaktadır. Kontrolsüz ve kitlesel göç, kayıt altına alma, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlerin sunumunda aksaklıklara neden olmakta, göçmenlerin entegrasyon sürecini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, göçmenlerin ülkeye girişinden itibaren kimliklendirme ve kayıt süreçlerinin iyileştirilmesi, barınma ve istihdam olanaklarının önceden planlanması gerekmektedir. Böylece, hem göçmenlerin sosyal uyumu hızlandırılabilir hem de ev sahibi toplumla olası gerilimler en aza indirilebilir. Planlı göç yönetimi, iki taraf arasında karşılıklı saygıyı ve uyumu sağlayacak en önemli unsurlardan biri olarak öne çıkmaktadır.

Göçmenlerin geleceği alt kodu Türkiye’de geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli göçmenlerin ülke içindeki yasal statülerinin ve gelecekteki yaşam koşullarının netleşmesini ifade etmektedir. Bu durum, Suriyeli göçmenlerin uzun vadeli yaşam planları yapabilmesi, iş gücü piyasasına dahil olabilmesi, eğitim alabilmesi ve toplumsal entegrasyonlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri için yasal belirsizliklerin ortadan kaldırılmasını gerektirir. Gelecekleriyle ilgili net bir perspektife sahip olmamak, göçmenlerin psikososyal uyumlarını olumsuz etkileyebilir ve toplumsal uyumu zorlaştırabilir.

Göçmenlerin geleceği alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K5: Onun dışında sosyal uyum istiyorsak eğer Türkiye’deki göçmenlerle ilgili ne yapmak istediğimize öncelikle karar vermiş olmamız gerekiyor. İşte bir geri gönderme süreci mi olacak yoksa tamamen bir entegrasyon sürecinde mi olacağız ya da üçüncü ülkelere bir kısım göçmenin kalıcı olarak gönderilmesiyle mi ilgili çalışmalar yapacağız. Bunların biraz daha netleşmesi, en azından öngörülebilir olması, bence sosyal uyumun önündeki engelleri kaldıracaktır diye düşünüyorum.

K5: Türkiye’deki yasal belirsizlik bence sosyal uyumun önündeki en büyük engellerden biri. Yani göçmenlerin geçici koruma statüleriyle başka bir ülkede çok uzun yani bu

vakitler kalsalar vatandaşlık alabilecek insanlar diyebiliriz. Ama Türkiye’de belirli bir şey yok. Geçici kalıyorsunuz, tamam. Geri dönebilir miyiz? Dönün ama giremezsiniz. Tamam. Şehir değiştiremezsiniz. Tamam. Başka bir kimlikle başka bir yerde yaşayamazsınız. Ülke dışına çıkamazsınız. Bunu 10-15 yıl yapmak gerçekten çok zor bir şey ve belirsiz. Vatandaşlık alacak mıyız? Hayır, öyle bir yani istisnai vatandaşlığın herhangi bir kriteri ya da başvuru yolu yok. Devlet tamamen öngördüğü şekilde kişilerin vatandaşlığını işleme koyuyor. O yüzden de bence sosyal uyumun önündeki en büyük engellerden biri kişilerin bu belirsiz kayıt sistemleri.

K9: Göçmenlerle ilgili bizim çok ciddi sayıda bir göçmen var ülkemizde. Bunlarla mücadele edeceksek doğru politika ve doğru donanımlar verildiği sürece bunların hepsi yapılır. Ama öncelikle şu kesinlikle devletin bir şeye karar vermesi lazım artık. Yani tek sorun bu zaten.

K18: Bir de statü konusuna açıklık getirirdim. Gerçekten geçiciler mi? Bu statü konusunun muallakta olması da sosyal uyumu zorlaştıran bir şey.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göçmenlerin Türkiye’deki yasal statüsünün belirsizliği, sosyal uyum sürecini zorlaştıran faktörlerden biri olduğu görülmektedir. Özutaş (2019: 122) yaptığı araştırmada da Suriyeli göçmenlerin geçicilik ve kalıcılık durumları konusundaki belirsizliğin göç politikalarının oluşturulmasında bir sorun olarak ortaya çıktığı sonucuna ulaşmıştır. Geçici koruma altındaki Suriyeli göçmenlerin geleceğine dair net bir politika belirlenmemesi, hem göçmenler hem de ev sahibi toplum için belirsizlik yaratmaktadır. Türkiye’nin, göçmenlerin geri gönderilmesi, entegrasyonu veya üçüncü ülkelere yerleştirilmeleri gibi seçeneklerden hangisine öncelik vereceğini netleştirmesi, sosyal uyum sürecinin daha öngörülebilir ve sağlıklı ilerlemesini sağlayacaktır. Bu konuda alınacak kesin kararlar, hem kamu kurumlarının hem de sivil toplum kuruluşlarının daha etkili politikalar geliştirmesine olanak tanıyacak, göçmenlerin topluma uyumlarını hızlandıracaktır.

Kurumlar arası işbirliği alt kodu kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında ortak bir bilgi sistemi ve hizmet planının oluşturulmasını ifade etmektedir. Bu işbirliği, göçmenlerin ihtiyaç duyduğu hizmetlerin etkili bir şekilde sağlanabilmesi için kritik bir öneme sahiptir. Ortak bir bilgi sistemi, farklı kurumlar arasında veri paylaşımını kolaylaştırarak, göçmenlere yönelik hizmetlerin daha koordineli ve

bütünsel bir şekilde sunulmasını sağlar. Ayrıca, kurumlar arası işbirliği, kaynakların daha verimli kullanılmasını ve hizmetlerin daha hızlı bir şekilde ulaşılabilir olmasını sağlar. Bu alt kod, göçmenlere yönelik hizmetlerin güçlendirilmesi ve daha kapsamlı bir şekilde sunulabilmesi için, çeşitli aktörlerin işbirliği yapmasının önemini vurgulamaktadır.

Kurumlar arası işbirliği alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K8: *Yani sosyal uyumun daha iyi hale getirilmesi için öncelikle tüm bakanlıklar bir araya gelip bir çalıştay yapıp özellikle göçmenlerin ülkede düzensiz dağılımını engellemesi, sonra gündelik işlerde sigortasız olarak çalışmasını engellemesi bu kontrolsüz doğurganlığın artmasını engellemeye yönelik çalışmalar yapılması, okullaşma oranının yükseltilmesi, yani bazı çocuklar okula gitmiyor, yani karşılaşıyoruz bazen. Bununla ilgili gerekli çalışmanın yapılması. Sivil toplum kuruluşlarıyla kamu kurumlarının ortak bir şekilde hareket etmesi diyebiliriz.*

K16: *Bence bu sorun aile bakanlığı, sağlık bakanlığı, ilgöç idaresi, içişleri bakanlığına, bu bakanlıkların kendi bünyelerinde toplanıp işte bütün sorunları alıp sorun şu mu o zaman çözüm şu; sorun bu mu, Kimliksiz hasta mı, hasta bu mu, yol izin belgesi mi? İşte bir yol izin belgesi noktası kurulacak ya da şöyle yapılacak ya da böyle yapılacak çeşitli bu şekil çok çok ciddi köklü çalışmalarla... Çünkü buraya şu an 4.5 milyon gibi bir Suriyeli nüfus olduğunu biliyorum Türkiye’de. Bildiğim nüfus bu. Bazı illerde ciddi bir yığılma var. En azından İstanbul, Antep, Adana, Kilis, Hatay, Bursa bu iller bazında bir pilot il olarak bu iller bazında bir algoritma yapıp bu çalışmaya göre yol alınması gerektiğini düşünüyorum. Köklü çözümler. Bakanlıkların kendi bünyelerinde diğer bakanlıklarla entegre bir çalışma yürütülmesi. Ha bu yapılır mı? Biz bunu görür müyüz? Kesinlikle asla.*

K19: *Her kurum İl göç idaresi ile çalışmalı buna ilgili sivil toplum kuruluşları da var onlarla birlikte çalışılabilir. Bir eğitim düzenlenebilir. Oradaki kurum çalışanları olarak bizler olarak.*

K20: *Şu an aslında çoğu şey yapılıyor. Biraz da istekle alakalı bir şey bu. O yüzden mobil sağlık ve dış erişimle haneye kadar gidilebiliyor. Hanedeki ihtiyaçları da tespit edilebiliyor. Bunun da iyi bir zemine oturulabilmesi için ortak bir sistemde, yazılımda*

buluşulabilir devlet kurumları arasında. Bana göre bu ulaşılabilir ve yapılabilir. Mernis gibi bir sistemi aile bakanlığı ve nüfus müdürlüğü, göç idaresi bunu kullanabiliyorsa sağlık bakanlığı da kullanabilir. Bakanlıklar arasında da ortak bir sistem oluşturulup bu kişiler hakkında bilgiye ulaşılması bence daha iyi olur. Çünkü bazen bu kişilerin sistemde göremeyebiliyoruz, ulaşamayabiliyoruz. Çünkü çok hızlı yer değiştirebiliyorlar. Kişi kayıtlı olduğu adreste olamayabiliyor. Bunun sebebi de az önce dediğim gibi kapalı mahallelerin olması. Adres başka bir mahallede ama gerçekte o mahallede değil başka bir mahallede. Bu da aslında uyuma engel de olabiliyor. Biz ortak bir program oluşturalım, kullanalım ama burada temel sorun yine kapalı mahallelerin olması. Bu kişiye ulaşamıyoruz. Ulaşamadığımız zaman da bu kişilerin sorunu çözüme ulaşmıyor, yarım kalıyor. Şundan dolayı bize beyan etmiş olduğu adresi ziyaret ettiğimizde orada yok, telefon numarasını değiştirmiş olabilir. Çünkü çok hızlı değiştiriyorlar. Bu da uyumda bir problem yaratıyor. Dediğim gibi tamamen tarama yöntemine geçtik. Bu yöntem daha da nasıl geliştirebiliriz konusunda her zaman söylediğim gibi, ortak sistem kullanılsın ve ikincisi de bakanlıkların sağlık bakanlığı, aile ve sosyal hizmetler bakanlığı, milli eğitim bakanlığından belirlenmiş olan kişilerle bir ekip oluşturulsun. Bu ekiplerin sahaya birlikte çıkması, Eğitimle ilgili bir sorunla karşılaşılabaksa bu kişinin müdahale etmesi, sağlıkla ilgili bir sorunla karşılaşılabaksa ilgili kişinin müdahale etmesi ya da sosyal desteklerle ilgili problemse bununla da aile bakanlığı personeli ilgilenmesi bu tamamen bir ekip ruhunu yansıtacaktır. Hizmet doğru şekilde sağlanacaktır. Danışanda da ben bakanlıkları gördüm ve bu kişiler benim problemlerimle ilgileniyorlar, uyum konusunda bana yardımcı olmaya çalışıyorlar. Bakanlıklar ayrı ayrı çıkınca bu defa bir bütünlükten bahsedemeyiz, bütünlük olmayınca da yönlendirmeler eksik kalabiliyor. Şu da var aslında bu ekipler sadece Suriyeli göçmenlerin evine gitmesin, aslında o mahalledeki her eve gitsin çünkü bunu yaparsanız göçmenlere yönelik yerel halkta bir tepki ile karşılaşabilirsiniz. Nefreti körükleyebilir. Çözüm odaklı gitmek lazım. Her eve gidip problemi sormak lazım.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde kurumlar arası işbirliğinin göçmenlerin sosyal uyum sürecinin daha etkili ve sürdürülebilir olması için kritik bir gereklilik olduğu anlaşılmaktadır. Özütürk (2019: 118), yaptığı araştırmanın sonucunda sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları arasında işbirliğinin yok denecek kadar az olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç katılımcıların bu alandaki gerekliliğe dair

ifadelerini doğrular niteliktedir. Yine aynı çalışmada sivil toplum çalışanları tarafından devletin sivil alandaki sorunlara etkili çözümler geliştirebilmesi için öncelikle bir göç yönetişimi ağı kurması gerektiği sonucu vurgulanmıştır. Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında ortak bir bilgi sisteminin oluşturulması, hizmetlerin planlı ve bütüncül bir şekilde yürütülmesini sağlayacaktır. Katılımcılar, bakanlıkların ve ilgili kurumların entegre çalışarak göçmenlerin eğitim, sağlık, barınma ve yasal süreçlerde yaşadıkları sorunları daha hızlı çözebileceğini vurgulamaktadır. Ortak bir dijital sistemin kullanılması, göçmenlerin güncel bilgilerinin takip edilmesini kolaylaştırarak erişimi artırabilir ve hizmetlerin daha etkin sunulmasını sağlayabilir. Ayrıca, saha çalışmalarında ekiplerin yalnızca göçmenlere değil, tüm mahalle sakinlerine yönelik hizmet vermesi, toplum içindeki olası tepkileri ve ayrışmayı önleyerek sosyal uyuma katkı sağlayacaktır. Bu nedenle, koordinasyonun güçlendirilmesi ve paydaşlar arasında bütüncül bir yaklaşım benimsenmesi, uyum sürecinin daha sağlıklı işlemesine olanak tanıyacaktır.

Aile odaklı uyum alt kodu göçmenlere yönelik sosyal uyum müdahalelerinin, göçmen ailenin tüm bireylerini kapsayacak şekilde ele alınmasını ifade etmektedir. Bu yaklaşım, göçmenlerin toplumsal uyum süreçlerini yalnızca bireysel düzeyde değil, aile düzeyinde de desteklemeyi amaçlar. Ailenin her bireyinin farklı ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, tüm üyeler için eş zamanlı destek ve hizmetler sağlanması, göçmenlerin uyum süreçlerini hızlandırabilir ve onların daha güçlü bir toplumsal entegrasyon sağlamalarına yardımcı olabilir.

Aile odaklı uyum alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K6: Yani alan olarak şöyle aile bakanlığında aile sosyal destek projesi kapsamında aile ziyareti yapılarak hanedeki yaşayan insanların herhangi biri sorunu var mı, aileye yönelik yapılacak bir mesleki çalışma var mı, bu konuda yapılıyor. Göçmenler açısından bu ziyaretler yapılabilir, ortak bir çalışma şeklinde yapılabilir, mültecilere ve göçmen ailelerine evlerine düzenli ziyaretler yapılabilir. Hem de bu şekilde tüm bireylere ulaşılması daha kolay olabilir. Sosyal uyum sorunları ve çözümleri neler olabilir? Ekip çalışması ile daha hızlı sorun çözümüne ulaşılabilir. Çünkü bir ihtiyaç oluyor. Farklı kuruluşa yönlendiriyorum mesela. Ben bu yönlendirdiğim kişinin o

hizmeti alıp alamadığının takibini sağlayamıyorum. Bu takibi sağlayabilmem lazım. Bu sağlanırsa sosyal uyum için daha iyi bir iş olur.

K9: Bu insanlarla yapacağım eğitim çalışmalarının günümüzdeki yani şu an mevzuatta var olan eğitim sisteminden farklı olarak işlemesi gerekli. Yani bunu başarmamız lazım ve bunu tümünden aile odaklı girmemiz lazım. Çünkü Suriyelilerin ya da daha farklı etnik grupların ailesel olarak var olduğunu biliyoruz. Yani bu insanlar tek başına çıkıp gelmiyor Afgan ve İranlıları kastetmiyorum. Bunlar aile olarak geliyor. Anne, baba, çocuk, büyük baba, büyük anne hep birlikte geliyorlar. Yani ailesel olarak bakmamız lazım ve insanların niteliklerini iyi çözmemiz lazım.

K14: Ben aile olarak ele alır ve aile aile bir çalışma yürütürdüm. Haneleri tek tek gezip neden uyum sağlayamadıklarını anlamaya çalışırdım. Bu sorunu aile bazında ele alarak ilerlerdi. Yalnızca çocuk ve kadın üzerinden ilerlemezdim çünkü ataerkil bir toplum. Bu konuda erkeklerin de bilgilendirilmesi önemlidir. Hane ziyareti bazlı kapsamlı bir çalışma yürütmeye çalışırdım.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde göçmenlerin genellikle aileleriyle birlikte geldiklerini ve sosyal uyum müdahalelerinin yalnızca kadınlar veya çocuklar üzerinden değil, tüm aile bireylerini kapsayacak şekilde yürütülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Hane ziyaretleri, ailelerin ihtiyaçlarının daha iyi tespit edilmesini ve sosyal hizmetlere erişimlerinin takip edilmesini sağlayabilir. Ayrıca, aile yapısının dikkate alınarak erkeklerin de bilinçlendirilmesi, ataerkil yapının hakim olduğu toplumlarda sosyal uyum sürecini daha kapsayıcı hale getirebilir. Aile bazlı çalışmaların güçlendirilmesi, göçmenlerin hem toplumsal hem de bireysel olarak uyumlarını hızlandırarak sürdürülebilir çözümler üretmelerine katkı sağlayacaktır.

Politikaların geliştirilmesi alt kodu göçmenler için mevcut politikaların göçmen dostu hale getirilmesini ve göçmenlerin karşılaştığı zorluklar doğrultusunda yeni politikaların geliştirilmesini ifade etmektedir. Bu süreç, göçmenlerin sağlık, eğitim, barınma, çalışma hakları gibi temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik mevcut düzenlemelerin iyileştirilmesini içerir. Ayrıca, göçmenlerin toplumsal entegrasyonunu desteklemek amacıyla yeni politikaların oluşturulması, göçmenlerin sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan daha güçlü bir uyum sağlamalarına olanak tanır. Politika geliştirme süreci, göçmenlerin karşılaştığı sorunların tespit edilerek, bu sorunlara çözüm üreten stratejilerin belirlenmesini ve uygulamaya konulmasını sağlar. Bu alt

kod, göçmenlere yönelik hizmetlerin etkinliğini artırmayı ve onların toplumla uyum süreçlerini kolaylaştırmayı amaçlayan kapsamlı politika reformlarını vurgulamaktadır.

Politikaların geliştirilmesi alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K1: *Yani sosyal hizmet müdahalesi değil de belki daha tepeden bir müdahale gerekiyor gibi geliyor bana. Hani daha politik hamlelerin yapılması gerekiyor. Çünkü şu an bizim yaptıklarımız bence yeterli. Daha fazla yapılamaz. Çünkü sivil toplum yeterince sürecin içinde kamu kurumlarındaki personel olarak söylüyorum bizler olarak söylüyorum. Bence biz her şeyi yapıyoruz. Eğitimse eğitim. Bireysel görüşme ise bireysel görüşme. Yerel halkın bilgilendirilmesiyse bunların hepsi yapılıyor. Ama bu böyle çok artık bizlik bir şey olmadığını düşünüyorum. Yani daha büyük büyük tepedeki kişilerin daha köklü ve kaliteli kararlar alarak hem yerel halkın nabzını o yüksek nabzını düşürmesi, hem de göç eden toplumun buradaki yaşam koşullarının daha insani hale getirilmesi, getirilemiyorsa da onların ülkeye girişinin engellenmesi belki bir noktada. Çünkü burada insanların süründürmenin de bir anlamı yok. O yüzden bence ben bu sorunun artık muhatabı olmadığını düşünüyorum. Bilmiyorum böyle bir cevap verebilir miyim ama? Çünkü hangi kuruma gidersek gidelim. Atıyorum bir okulla görüşmeye gittiğimizde oradaki öğretmenlerin elinden geleni yaptığı çocuğun eğitim alabilmesi için söyleyeyim yaptığını görüyorum. Ya da aile bakanlığına gidiyoruz. Ayırmıyorlar. Bir yerel halktan biri geldiğinde sunacakları hizmeti göç eden topluma da veriyorlar. Alt kademedeki insanlar bence görevini layığıyla yerine getiriyorlar. Ama daha tepeden bir köklü bir çözümün olması gerekiyor diye düşünüyorum.*

K2: *Onun dışında yani göç politikalarının geliştirilmesi gerekiyor. Çünkü hiçbir şekilde var olan kurallara ve var olan düzene saygı duymayan bir toplumla birlikteyiz şu anda. Kuralların daha da katılaştırılması gerekiyor ki en azından bu kişiler uyuma zorunlu olduklarını da biraz hissetsinler. Hani kendileri gettolaşmak yerine kendi kafalarına göre hareket etmek yerine gerçekten evet bir yol izin belgesi almam gerekiyor bunu karşılığında bunu almazsam yaptırımı çok ağır olur. Evet benim çocuğumu okula kaydettirmem gerekiyor, bunu yapmazsam bunun yaptırımı bana ağır olur. 18 yaş altı evlenilmemesi gerekiyor. Evet yaptırımı çok fazla. Bunu*

yapmamalıyım. İnsanlar bunu diyebilmeli. O yüzden politikaların geliştirilmesi gerekiyor.

K9: Yasal düzenlemeler çok önemli. Yasal düzenlemeler içerisinde çok fazla boşluk var. Bir kısım göçmen yararlanıyorken bir kısım göçmen yararlanamıyor. Ya da eşitlik çok zor.

K18: Politikalar. Özellikle devletin başındakilerin, siyasilerin seçim zamanlarındaki söylemleri, bir tarafın göndereceğiz bir tarafın göndermeyeceğiz söylemleri... Düşünsenize insanları topun ağzına koymuşlar gibi. Özellikle çocukların yanında haberler izleniyor. Sürekli Suriyeli göndereceğiz söylemi, yarın bu ülkede olup olmayacağının belirsizliği çocukları etkiliyor. Özellikle politikaların daha sağlam olması gerektiğini düşünüyorum. 2011 yılında açık kapı politikası ile bu insanları kabul ettik, geçici koruma statüsü 2014 yılında yasalaştı. Çok geç kalınmış. Göç alanında bir ilgöç idaresi var, ulaşmak çok zor. Ulaşılsa bile kalıcı çözümleri olduğuna inanmıyorum. Göç bakanlığı kurulması gereklidir. Türkiye'nin tarihine bakınca sürekli göç alan bir ülke. Bu nedenle göçle ilgili olarak göç bakanlığının kurulması, sağlam göç politikaları ve planlaması gereklidir.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde mevcut politikaların yetersizliğine ve belirsizliğine dikkat çekerek, daha kapsamlı ve sürdürülebilir çözümler üretilmesi gerektiğini vurgulanmaktadır. Göçmenlerin yasal süreçlere uyum sağlamalarını teşvik eden ve yaptırımları netleştiren düzenlemelerin oluşturulması, sürecin daha kontrollü ilerlemesine katkı sağlayabilir. Ayrıca, göçmenlerin statüsüne ilişkin siyasi belirsizliklerin toplumsal gerilimi artırdığı, özellikle çocuklar üzerinde olumsuz psikolojik etkiler yarattığı belirtilmektedir. Türkiye'nin sürekli göç alan bir ülke olduğu göz önünde bulundurulduğunda, uzun vadeli ve kapsamlı politikaların hayata geçirilmesi için bir Göç Bakanlığı'nın kurulması önerilmektedir. Göç yönetiminin daha etkin bir yapıya kavuşturulması, hem göçmenler hem de yerel halk için daha öngörülebilir ve dengeli bir sürecin işletilmesini sağlayacaktır.

Okullaşma alt kodu göçmen çocukların eğitim sistemine dahil edilmesi ve okullaşma oranlarının artırılmasını ifade etmektedir. Bu süreç, göçmen çocukların eğitim hakkını güvence altına almayı ve onların eğitim yaşamlarını desteklemeyi amaçlar.

Okullaşma alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K2: *Yani okula ağırlık verirdim yüksek ihtimalle. Yani ama yaşı küçük çocuklara. Yani çünkü belli bir yaşa gelmiş çocuğa eğitim vermek çok daha zor.*

K5: *Onun dışında ikinci grubum kadınlar olmasa sanırım çocuklar olurdu. Çünkü çocuklar da eğitim sistemine eğer Türk eğitim sistemine uyum sağlayabilirlerse hem akademik eğitimlerine devam edebiliyorlar hem de zaten dil bariyerini ortadan kaldırmış oluyorlar. Türk öğrencilerle sürekli iletişim kurdukları için sosyal hayatta da çok zorluk çekmiyor olurlardı.*

K10: *Ben herhalde eğitim düşünürdüm. Bunlar şu an böyle çok ani sorular olduğu için çok da üzerine düşünemiyorum yani. Ama ilk aklıma gelen eğitim olurdu. Çünkü böyle biraz bizim düşmanlığımız, hırslımız, kinimiz hep böyle çocukluktan geliyor ya birazcık ne görürsen onu büyütüyoruz. Belki o yüzden diye düşünüyorum eğitimde yapardım bir çalışma. Yani bilmiyorum belki gerçekten işte kaynaşmaları için yani bu çok aslında üzerine düşünülmesi gereken bir soru da şu an ilk aklıma gelen şeyleri söylüyorum. Eğitim kesinlikle olurdu onu da artık kaynaştırmak için neler yapardım bilmiyorum.*

K14: *Eğitimle başlaması gerekiyor ilk önce. Çocuklardan başlaması lazım. Küçük yaşta çocuklara Türkçe dil eğitimi verilmesi, çocukların Türk arkadaşlar edinmesi, küçük yaştan itibaren Türk kültürünü öğrenmesi bu uyumun küçük yaşlardan başlaması gerekiyor. Bir de göçmenlerin toplu halde aynı bölgede yaşamalarını engelledim. Daha küçük gruplar halinde dağınık yaşarlarsa mecburi olarak sosyal hayata katılım sağlayabilirler*

K20: *Bu süreçte eğer küçük yaşta eğitmeye başlarsanız uyuma dahil edersiniz. Bunları kaçırırsanız uyum o kadar zorlaşır. Okulda bununla ilgili süreçte eğitimle ilgili mesela bizim müfredatta uyumla ilgili çoğu şey var zaten. Sadece kültürel manada uyum anlatılacak bu kişilere bu da ileriki yaşlarda anlatılacak. O sebepten dolayı yapılması gereken en büyük şey eğitim. Eğitimden devam edilmesi lazım. Eğitim olduğu sürece adalet de, sosyal yardımlar da erişeceği yerleri bilecektir.*

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde erken yaşta eğitime başlamanın, dil öğrenimi ve kültürel uyum açısından büyük bir avantaj sağladığını vurgulanmaktadır. Türk eğitim sistemine entegre olan çocuklar, hem akademik başarılarını sürdürebilmekte hem de dil bariyerini aşarak yerel halkla daha kolay etkileşime geçebilmektedir. Eğitimin yalnızca akademik bir süreç olmadığı, aynı zamanda göçmen çocukların sosyal çevreye dahil olmasını ve toplumsal aidiyet geliştirmesini sağladığı belirtilmektedir. Ayrıca, göçmenlerin belirli bölgelerde yoğunlaşmasının uyumu zorlaştırdığı ve bu durumun önlenerek daha dengeli bir yerleşim sağlanmasının önemli olduğu ifade edilmektedir. Eğitim sürecine erken dahil edilen göçmen çocukların, ilerleyen yaşlarda toplumsal kurallara daha kolay adapte olabileceği ve sosyal hizmetlere erişim konusunda bilinç kazanabileceği öne sürülmektedir. Bu nedenle, okullaşma oranının artırılması ve göçmen çocuklara yönelik dil ve kültürel uyum programlarının geliştirilmesi, sosyal uyum politikalarının temel unsurlarından biri olarak görülmektedir.

Bilinçlendirme kampanyaları alt kodu göçmen ve yerel halka yönelik sosyal uyum süreçlerini desteklemeye yönelik farkındalık artırıcı çalışmaların yürütülmesini ifade etmektedir. Bu kampanyalar, göçmenlerin toplumsal entegrasyonunu kolaylaştırmak için yerel halkın göçmenlere dair tutumlarını olumlu yönde değiştirmeyi amaçlar. Aynı zamanda, göçmenlerin de ev sahibi toplum hakkında bilgi edinmelerini ve uyum süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları daha iyi anlayabilmelerini sağlar. Bilinçlendirme kampanyaları, göçmen ve yerel toplum arasında karşılıklı anlayış, saygı ve empatiyi teşvik ederek, sosyal uyumun güçlenmesine katkı sunar.

Bilinçlendirme kampanyaları alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K3: Toplumsal bir bilinçlenme en önemlisi. Çünkü dediğim gibi toplum, yani okumuş ya da okumamış, hani bilinçli ya da bilinçsiz hepimiz bir şekilde onları dışlıyoruz gibi geliyor bana. Yani ben de hani çok okuyorum, gözlemliyorum. Bu işte göçmenlerle ilgili üniversite zamanında falan böyle videolar çok izliyorduk. Derslerde yazılar okuyorduk. Ona rağmen hala böyle ön yargılı yaklaşılabiliyor. Toplumsal bir bilinçlenme bunu biraz kıracaktır diye düşünüyorum. Daha farklı olarak etkinlikler yapılabilir.

K9: Toplumu yönetmek önemli. Toplumun ön yargısını yok etmek de bununla ilgili. Hani devlet dediğimiz kurum kontrol altına alırsa insanların ön yargısı da otomatikman azalır. Der kontrol altında. Ama insanlar bir mahalleye girdiğinde, bir sokağa girdiğinde, bir apartmana girdiğinde 30 daireden 28 tanesi Suriyelilere ya da başka göçmenlere ait bir apartman olarak görürse korkarlar. Doğal olarak bu herkes için geçerli. Belki ben sosyal hizmet uzmanı olarak daha farklı düşünebilirim. Daha farklı bir bakış açısıyla da yaklaşabilirim. Ama toplumun büyük bir çoğunluğu bu bakış açısıyla yaklaşmayabilir. Yani güven dediğimiz olgunun oluşması lazım. Nasıl bize güvenmiyorlar, biz de onlara güvenmiyoruz toplum olarak. Yani bu karşılıklı güvenin tahsis edilmesi lazım. Bir numaralı politika ve aslında bir numaralı çalışılacak alan da bu. Toplumsal güven eşittir zaten sosyal uyum. Çünkü güvendiğin insanla uyumu yakalarsın. Ama birileri birilerine kazık atarsa birileri birilerinin canını yakarsa bu her iki taraf için de geçerli. Hem bu ülkede yaşayan insanlar hem bu ülkeye sonradan gelip yaşayan insanlar. Güven tahsis edilmediği sürece hiçbir şekilde sosyal uyumu yakalayamayız.

K17: Onun dışında toplumla çalışmak gerekir diye düşünüyorum. Sadece kurum içerisinde değil. Kurumun sokaklarda bu sosyal uyum için bir şeyler yapması gerektiğini düşünüyorum. Halkla çalışması gerektiğini düşünüyorum. Kültürleri birbirine tanıtmayı, toplumları birbiriyle tanıştırmayı gerektiğini düşünüyorum kendi adıma.

K18: Türklerden tepki geliyor. Bunlara da her gün para veriyorsunuz, aşığı ayaklarına getiriyorsunuz vs. vs. ben bir ülkede mülteci olsam bu söylemler gerçekten benim canımı çok acıtır diye düşünüyorum. Benim yapacağım çalışma kesinlikle makro düzeyde olurdu. Ben bilmiyorum, kamu spotu mu yaparım, pilot bir çalışma mı yaparım bilmiyorum. Bu konuda halkın da bilinçlendirilmesi yönünde çalışmalar yapardım.

K19: Bunu daha önce düşünmedim. Dediğim gibi çok fazla çalıştığım bir alan değil. Hani nasıl bir proje yaparım üzerine düşünülmesi gereken bir konu olduğunu düşünüyorum. En azından kendi adıma. Yani ben burada göçmenlerle çalışmak yerine vatandaşla çalışırdım daha çok. Öncelikle bu algının biraz daha hafifletilmesi ile alakalı.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde bu kampanyaların sadece bireylerin değil, aynı zamanda toplumun genelinin düşünsel ve kültürel yapısını dönüştürmeye yönelik bir çaba olması gerektiği vurgulanmaktadır. Birçok katılımcı, göçmenlere yönelik önyargıların kırılmasında toplumsal bilinçlenmenin temel bir adım olduğunu düşünüyor. Toplumda var olan güvensizlik ve önyargıların aşılabilmesi için güven inşası önemli bir faktör olarak öne çıkıyor. Bu bağlamda, kültürler arası etkileşim, halkla daha fazla diyalog ve toplumsal bilincin artırılması gerektiği ifade edilmektedir. Katılımcılar, kurumların ve devletin bu konuda proaktif bir şekilde çalışmalar yaparak, kamuoyunu bilinçlendirebileceğini ve önyargıları hafifletebileceğini savunuyorlar. Ayrıca, sadece göçmenlerle değil, yerel halkla da çalışarak algıların değiştirilmesi gerektiği vurgulanıyor. Genel olarak, toplumsal uyumun sağlanabilmesi için güven, empati ve daha fazla etkileşim gereklidir. Bu noktada, bilinçlendirme kampanyaları toplumsal dönüşüm için önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Kursların artırılması alt kodu göçmenlere yönelik Türkçe dil kursları ve meslek edinme kurslarının yaygınlaştırılmasını ifade etmektedir. Bu tür kurslar, göçmenlerin toplumsal uyum süreçlerini hızlandırmak, iş gücü piyasasına entegrasyonlarını sağlamak ve yaşam kalitelerini yükseltmek için kritik öneme sahiptir. Bu alt kod, göçmenlerin yaşamlarını iyileştirmek ve toplumla entegrasyonlarını desteklemek amacıyla bu tür eğitim olanaklarının artırılmasının önemini vurgulamaktadır.

Kursların artırılması alt koduna yönelik olarak bazı katılımcıların ifadeleri aşağıdaki şekildedir:

K1: Biz her şeyi yapıyoruz ama belki şunu söyleyebilirim. Dil öğrenmeleri için daha çok fırsatlar tanınabilir ve meslek edinme anlamında. Ne kadar etkili olur bilmiyorum ama. En çok ihtiyaç duyduğumuz şeylerden ikisi bu ve büyük büyük sorunları da halledebilir toplum için. Hem ekonomik hem kültürel uyum anlamında. O yüzden dil ve böyle meslek edinme kursları ile bir şey çizebilirdim. Yani bir yol haritası çizebilirdim bu ikisi üzerinden.

K4: Bence yine dediğim gibi en önemlileri meslek edindirme. Çünkü insanların yardıma bağımlı olmadan kendilerini geçindirebilmeleri bence en önemli şeylerden

biri ve toplumun birbirine kaynaşması çok fazla kutuplaşmadan kaynaşmaları bence çok önemli. Meslek ve dil, eğitim diyebilirim.

K7: Sosyal uyumun en önemli en birinci kuralının kesinlikle dil olduğunu düşünüyorum eğer bir çalışma yürütecek olsaydım kesinlikle dil alanına odaklanmayı tercih ederdim.

K8: Sosyal hizmet ve sosyal uyumla ilgili bir çalışma yürütecek olsam bu muhtemelen göçmenlerin bir an önce dil öğrenmesi ve kaçak yollarla değil de sigortalı olarak çalışıp sağlık hizmetlerinden düzgün ve etkin bir şekilde faydalanabilmesi şeklinde olurdu.

K9: Yani bu insanların öncelikle dediğim gibi bizim bir numaralı amacımız bu insanlar kendi kendine yetebilir olmalı. Eğer biz bu insanları burada tutacaksak, burada yaşatacağısak, bir sosyal uyum sağlayacağısak ve bu sosyal uyumla birlikte beraber artık olacağısak bu durumda bizim bu insanların kendi kendine yetebilir olmasını sağlamamız lazım. Aydan aya yaptığımız 3 bin liralık yardımlarla olacak iş değil. Kendi kendine yetebilecek şekilde donatmamız lazım insanları. İş imkanları tanınmalı, eğitim imkanları tanınmalı gibi yani bu tür şeylerle bir an önce yapılması lazım. Yani genel politikamızın bu olması lazım ve bu politikamızı yaparken gerçekten grupları iyi belirlemek lazım.

K16: Bu Türkçe bilmeyen kişiler için bir kurs oluşturulması... ya da bir şey yapıldığı zaman, yanımızda ya da bir parkta benim çocuğumla ya da benim yanımda oturan bir kişi benim dilimi anladığında, 'aa bak şu Suriyeli' diye birini nitelendirilmediğimde, ben zaten bu problemleri hallettiğimde, eğer sosyal uyum oranının içerisinde bir buz kalıbıysa işte o buz kalıbının kendiliğinden eriyeceğini düşünüyorum. Yani o sıcaklık o buz kalıbını zaten eritecek.

K17: Ben yine söylüyorum dil alanına odaklanırdım. Çünkü iletişimin oluşabilmesi için aynı dili konuşması gerekiyor. Aynı dili konuşup, iletişim kurduktan sonra sosyal uyumun daha kolay olacağını düşünüyorum.

K18: Ayrıca dil kursları açardım ve göçmenlerin belirli bir düzeye kadar Türkçe öğrenmelerini sağlardım.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde dil ve meslek edindirme kursları göçmenlerin toplumsal uyum sürecini kolaylaştırmak ve entegrasyonlarını hızlandırmak açısından kritik bir öneme sahiptir. Katılımcıların ifadeleri, dil öğrenimi ve meslek edinme kurslarının, göçmenlerin topluma uyum sağlaması ve kendi ayakları üzerinde durabilmesi için temel unsurlar olduğunu ortaya koymaktadır. Birçok katılımcı, dil kurslarının sosyal uyum için temel bir gereklilik olduğunu vurgulamaktadır; dil bariyerinin aşılması, göçmenlerin toplumsal hayata katılımını artıracak ve diğer insanlarla etkili iletişim kurmalarını sağlayacaktır. Ayrıca, meslek edinme kurslarının, göçmenlerin ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına yardımcı olacağı ve topluma daha entegre olmalarını sağlayacağı düşünülmektedir. Katılımcılar, göçmenlerin kendi kendine yetebilmeleri için iş ve eğitim imkanlarının artırılmasını da öneriyorlar. Bu öneriler, sadece göçmenlerin yaşam standartlarını iyileştirmekle kalmayıp, aynı zamanda toplumla daha güçlü bir bağ kurmalarına da olanak tanıyacaktır. Dil ve meslek eğitimi fırsatlarının yaygınlaştırılması, sosyal uyumun sağlanmasında etkili bir strateji olarak öne çıkmaktadır.

Türkiye’de Suriyeli yetişkinlere yönelik dil eğitimi çeşitli kurum ve kuruluşlar aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu kapsamda üniversitelerin dil eğitim merkezleri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ne bağlı İSMEK’ler, Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesindeki Halk Eğitim Merkezleri (HEM), özel kurslar, STK’lar, dini örgütler ve Suriyelilere ait bazı girişimler dil eğitimi sunan başlıca aktörlerdir. Her bir kurum, hedeflediği öğrenci grubuna göre farklı düzey ve içeriklerde programlar uygulamaktadır. Yükseköğretime hazırlanan bireyler çoğunlukla üniversite veya özel kursları tercih ederken, temel düzeyde Türkçe yeterliliği edinmek isteyenler HEM ve İSMEK gibi merkezlere yönelmektedir. Bu kurumlara yönelik destek ise çoğunlukla uluslararası finansman kaynaklarına sahip sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca çeşitli yerel vakıflar, camilerdeki dini örgütler de dil öğreniminde destek olabilmektedir (Nimer, 2019: 8).

Bu konuda çok amaçlı toplum merkezleri bulunmaktadır. Belediye göçmenlerin bilgilendirilmesi, çeşitli eğitim ve kurslara erişimlerinin sağlanması, sorunlarının tespiti ve çözümüne yönelik destek sunulması ile sosyal uyumlarını güçlendirmeye yönelik faaliyetlerin yürütülmesi amacıyla, mülteci nüfusunun yoğun olarak bulunduğu bölgelerde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), belediyeler, Türk Kızılayı ve çeşitli sivil toplum kuruluşları (STK'lar) tarafından toplum merkezleri

kurulmaktadır. Hâlihazırda Türkiye genelinde sayıları 60 civarında olan bu merkezlerin, önümüzdeki süreçte daha çok Türk Kızılayı çatısı altında faaliyetlerini sürdürmesi öngörülmektedir. İstanbul özelinde ise bu tür merkezlerin sayısı sınırlı kalmış, yalnızca bazı ilçe belediyelerinin inisiyatifiyle belirli bölgelerde hizmet sunulmuştur. Şişli, Esenler ve Sultanbeyli Belediyeleri tarafından kurulan Çok Amaçlı Toplum Merkezleri, dil kursları, eğitim ve sağlık bilgilendirmeleri, istihdam destekleri (iş bulma ve iş yeri açma), mesleki eğitimler ve çeşitli sosyal etkinlikler gibi çok boyutlu çalışmalar yürütmektedir. Bu merkezlere özellikle kadın mültecilerin yoğun ilgi gösterdiği, çocuklarıyla birlikte çeşitli faaliyetlere katılım sağladıkları gözlemlenmektedir (Erdoğan, 2017: 95).

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma tıbbi sosyal hizmet alanında görev yapan sosyal çalışmacıların perspektifinden göçmenlerin sosyal uyum sürecindeki deneyimlerini, algılarını, müdahale süreci zorluklarını, göçmenlerin sosyal uyum konusundaki engellerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulguları, göçmenlerin sosyal uyumunun yalnızca bireysel değil, toplumsal dinamiklerle de şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Erdoğan'ın (2017: 92-93) 2017 yılında İstanbul'daki yerel yönetimdeki yetkililerle yaptığı araştırmada sosyal uyum konusunda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu araştırmaya göre yerel düzeyde yürütülen uyum çalışmalarının özellikle çocukların eğitimiyle sıkı bir ilişki içerisinde değerlendirildiği gözlemlenmiştir. Bazı belediye yetkilileri, uyuma yönelik faaliyetlerin Suriyeli mültecilerin Türkiye'de kalıcılığını teşvik edebileceği endişesiyle bu tür çalışmalara mesafeli yaklaşmakta; ancak büyük çoğunluk, uyum sürecinin gerekliliğine ve önemine vurgu yapmaktadır. Uyum politikalarının başta dil eğitimi olmak üzere sosyal uyum ve kültürel farkındalık faaliyetleriyle desteklenmesi gerektiğini belirten İstanbul'daki ilçe belediyesi temsilcileri, mültecilerin yalnızca yardımlara bağımlı bireyler olarak değil, ekonomik hayata dâhil edilen aktif bireyler olarak konumlandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bazı yetkililer, mültecilerin halihazırda çalışma hayatına katıldıklarını, eğitim aldıklarını ve toplumla birlikte yaşadıklarını öne sürerek entegrasyonun büyük ölçüde sağlandığını ileri sürerken, önemli bir kesimin bu konuda ciddi tereddütler taşıdığı görülmüştür. Özellikle çocuk ve gençlerin eğitimi konusunda yeterli uyum politikalarının uygulanmamasının, uzun vadede güvenlik ve sosyo-kültürel açıdan

çeşitli sorunlara yol açabileceği endişesi dile getirilmiştir. Ayrıca, kadınların sosyal yaşama katılımı, anne-çocuk sağlığı, üreme sağlığı ve doğum kontrolü gibi konularda bilgilendirme çalışmalarının yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Araştırma bulgularına göre, uyumun yalnızca göçmenlere yönelik bir süreç olmadığı, ev sahibi toplumun da bu sürece hazırlıklı olması ve aktif çaba göstermesi gerektiği yönünde görüş bildiren belediye yetkilileri bulunmaktadır. Bununla birlikte, bazı yetkililer konuyu daha çok güvenlik perspektifinden ele almakta ve uyum süreçlerinin yetersizliği durumunda toplumsal huzurun bozulabileceğine ilişkin ciddi endişeler taşımaktadır.

Araştırma sonucuna göre sosyal çalışmacılar, sosyal uyumu ağırlıklı olarak entegrasyon süreci olarak tanımlarken, bazıları kültürel çeşitliliğin korunarak bir arada yaşamayı vurgulamıştır. Sosyal uyumun, asimilasyon yerine karşılıklı etkileşime dayalı olması gerektiği belirtilmiş, göçmenlerin ev sahibi toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına katılım sağlamasının önemli olduğu vurgulanmıştır. Bu bulgu, sosyal hizmet alanında çokkültürlülüğün benimsenmesi gerektiğini ve göçmenlerin yalnızca ev sahibi toplumun değerlerini benimsemesi değil, aynı zamanda kendi kimliklerini koruyarak da uyum sağlamalarının desteklenmesi gerektiğini göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar tarafından sosyal uyum göçmenlerin aidiyet hissi kazanması, ayrımcılığın önlenmesi ve toplumsal çatışmaların engellenmesi bakımından önemli olduğu ifade edilmiştir. Göçmenlerin kendilerini toplumun bir parçası olarak hissedememeleri, dışlanmalarına ve uyumsuzluk yaşamalarına sebep olmaktadır. Ayrıca ayrımcılık, hem göçmenlerin hem de ev sahibi toplumun sosyal uyum sürecine zarar vererek kutuplaşmalara neden olabilmektedir. Katılımcılar, sosyal uyumun toplumsal barışı sağlamak için kritik bir unsur olduğunu vurgulamış ve göçmenler ile ev sahibi toplum arasındaki etkileşimin güçlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan sosyal çalışmacıların deneyim ve bakış açılarına göre göçmenlerin sosyal uyuma yönelik algıları üç temel eğilim etrafında şekillenmiştir: bazıları sosyal uyumun farkında olmadan günlük yaşamlarını sürdürmekte, bazıları kendi topluluklarına yönelerek gruplaşmakta, bazıları ise temel ihtiyaçlarını karşılamak için sosyal uyuma zorunlu olarak uyum sağlamaktadır. Göçmenlerin sosyal

uyumu yalnızca bir yaşam stratejisi olarak görmeleri, kalıcı uyum politikalarının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Özellikle ekonomik ve dil bariyerleri göçmenlerin entegrasyonunu zorlaştırmakta ve sosyal uyum sürecini geciktirmektedir.

Araştırma sonucuna göre sosyal çalışmacılar, göçmenlerin sosyal uyumunu desteklemek için bireysel danışmanlık, kültürel duyarlılıkla yapılan müdahaleler, eğitim faaliyetleri ve yönlendirme çalışmalarını öne çıkarmışlardır. Kültürel duyarlılıkla gerçekleştirilen sosyal hizmet müdahalelerinin, göçmenlerin ihtiyaçlarına daha uygun çözümler sunduğu belirtilmiştir. Ayrıca, sosyal çalışmacılar dil bariyeri ve toplumsal cinsiyet gibi faktörleri göz önünde bulundurarak müdahalelerini çeşitlendirdiklerini ifade etmişlerdir. Eğitim, danışmanlık ve yönlendirme süreçleri, göçmenlerin toplumsal hayata daha kolay entegre olmalarını sağlamaktadır.

Katılımcılar, göçmenlerle çalışırken müdahale süreçlerinde çeşitli zorluklarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Dil bariyeri, tercüman eksikliği, göç politikalarının yetersizliği ve resmi kurumlarla yaşanan problemler bu sürecin önündeki en büyük engeller olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca, göçmenlerin sosyoekonomik dezavantajları ve toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, sosyal hizmet müdahalelerinin etkisini sınırlayabilmektedir. Bulut ve Dündar'ın 2024 yılında 40 Suriyeli öğrenci velisi ile yaptığı araştırma sonucunda da Suriyeli velilerin karşılaştığı en büyük sorunlardan birinin Türkçe bilmemeleri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmaya göre Türkçe dilindeki yetersizlik, çocukların okul yaşamını olumsuz etkilerken, aynı zamanda ebeveynlerin çocuklarıyla etkili bir iletişim kurmalarını zorlaştırmaktadır. Ayrıca, maddi yetersizlikler ve bu durumun yarattığı finansal kaygılar, velilerin çocuklarına yeterince ilgi gösterememelerine yol açmaktadır (Bulut ve Dündar, 2024: 202).

Sosyal çalışmacıların deneyimlerine göre göçmenlerin en sık karşılaştıkları sorunlar arasında dil bariyeri, ekonomik yetersizlikler, dışlanma, sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan sıkıntılar ve kayıt problemleri bulunmaktadır. Göçmen kadınlar ve engelli bireyler gibi dezavantajlı gruplar, bu süreçte daha fazla zorluk yaşamaktadır. Özellikle dil bariyeri, hem sağlık hem de eğitim hizmetlerinden faydalanmalarını kısıtlamakta ve uyum süreçlerini daha da zorlaştırmaktadır.

Araştırma bulgularında son olarak sosyal çalışmacılar, sosyal uyumu desteklemek için kontrollü göç politikalarının geliştirilmesi, yerel halkı bilinçlendirme çalışmaları, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliğinin

artırılması, göçmen dostu politikaların benimsenmesi, dil ve meslek edinme kurslarının yaygınlaştırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Özellikle yaygın dil eğitimi, sosyal uyumun hızlandırılması için temel bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde göçmenlerin sosyal uyum sürecinin yalnızca bireysel çabalarla değil, ev sahibi toplumun da dahil olduğu kapsamlı politikalar ve sosyal hizmet müdahaleleri ile desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Sosyal çalışmacılar, kültürel duyarlılığı merkeze alan ve toplumsal katılımı teşvik eden uygulamaların sosyal uyumu hızlandıracağını vurgulamaktadır. Sonuç olarak, sosyal uyumun sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi için hem göçmenlerin hem de ev sahibi toplumun aktif katılımını teşvik eden uzun vadeli politikalar geliştirilmelidir.

Çalışmanın göç ve sosyal uyum alanlarındaki mevcut literatüre önemli katkılar sağladığı düşünülmektedir. Özellikle göçmenlerin sosyal uyum süreçlerinin sosyal çalışmacılar tarafından değerlendirilmesi konuya farklı bir bakış açısıyla ve uygulama odaklı yaklaşılmasına olanak sağlamıştır.

Bu araştırma, tıbbi sosyal hizmet alanında görev yapan sosyal çalışmacıların göçmenlerin sosyal uyumuna ilişkin deneyimlerini anlamaya yönelik olup, bazı sınırlılıklar içermektedir. Çalışma yalnızca sosyal çalışmacılarla gerçekleştirilmiş, diğer meslek gruplarının bakış açıları dışarıda bırakılmıştır. Nitel yöntemle yürütülen araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılmış, bu durum bulguların derinliğini artırsa da genellenebilirliğini sınırlamıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu Suriyeli göçmenlerle çalışsa da, farklı uyruktaki göçmen gruplarının deneyimleri yeterince kapsamlı ele alınmamıştır. Ayrıca, araştırmacının sürece doğrudan dâhil olması yorumlara öznel etkiler katmış olabilir.

Gelecekte yapılacak olan göç ve sosyal uyum konusundaki çalışmalar sürecin çok yönlü ele alınabilmesi adına disiplinler arası meslek gruplarıyla gerçekleştirilebilir. Ayrıca yalnızca tıbbi sosyal hizmet alanında değil diğer alanlardaki sosyal çalışmacıların deneyimleri de dahil edilebilir. İkinci olarak uzun vadeli boylamsal çalışmalar yapılarak, göçmenlerin sosyal uyum sürecindeki değişim ve gelişim dinamikleri izlenebilir. Bununla birlikte, farklı göçmen gruplarının (Suriyeli, Afgan, Afrikalı vb.) sosyal uyum süreçlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, kültürel ve politik farklılıkların bu sürece etkilerini anlamak açısından

değerli olacaktır. Son olarak, yerel toplumun sosyal uyuma bakış açısını inceleyen araştırmalar yapılması, göçmenlerle ev sahibi topluluk arasındaki etkileşimi ve uyumu güçlendirmeye yönelik politikalar geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Sonuç olarak, bu araştırma göçmenlerin sosyal uyum sürecinin çok boyutlu olduğunu ve bireysel, kurumsal ve toplumsal dinamiklerin birlikte ele alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Dil becerisi, eğitim, ekonomik bağımsızlık ve sosyal hayata katılım uyum sürecinin temel belirleyicileri olarak öne çıkarken, ayrımcılık, dil bariyeri ve kurumsal engeller süreci zorlaştırmaktadır. Araştırma sonuçları, sosyal uyumu destekleyici politikaların geliştirilmesi, kültürel duyarlılık temelli sosyal hizmet müdahalelerinin yaygınlaştırılması ve göçmenler ile ev sahibi toplum arasındaki etkileşimi artıracak çalışmaların önemini vurgulamaktadır. Sosyal uyum sürecinin sürdürülebilir olması için çok disiplinli yaklaşımlar benimsenmeli ve hem göçmenler hem de ev sahibi toplum için karşılıklı anlayışı güçlendiren uygulamalar teşvik edilmelidir.

6. KAYNAKÇA

- Akbaş, E. (2019). Sığınmacı ve göçmenlerle sosyal hizmetin kavramsal ve kuramsal temelleri. F. G. Yaylacı (Ed.), *Kuramsal ve uygulama boyutları ile Türkiye'de sığınmacı, mülteci ve göçmenlerle sosyal hizmetler* (ss. 51–64). London Press.
- Akkoyunlu Ertan, K., & Ertan, B. (2017). Türkiye'nin göç politikası. *Contemporary Research in Economics and Social Sciences*, 1(2), 7–39.
- Avrupa Komisyonu. (2016). *Action plan of the integration of third country nationals*. Communication.
- Aykaç, S. A., & Karakaş, M. (2022). Entegrasyon, asimilasyon ve uyum kavramları arasından Türkiye'nin seçimi. *İçtimaiyat*, 6(Göç ve Mültecilik Özel Sayısı), 419–429.
- Aykut, N., & Kahraman Güloğlu, F. (2023). Göçmenlerin sosyal uyumlarının ayrımcılığa dönüşmesine karşı çokkültürcü sosyal hizmet. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 397–412.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği [BMMYK]. (1994). *Kentsel mülteciler için sosyal hizmetler*. Cenevre.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR). (2025, 24 Mart). *Sığınmacılar*. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/tr/siginmacilar>
- Bolgün, C. (2022). Sosyal uyum: kavramsal bir çerçeve. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(sp. issue), 171–190.
- Bulut, Z., & Dündar, H. (2024). Geçici koruma statüsündeki öğrenci velilerinin eğitim sürecine uyumu. *International Journal of Social Science Research*, 12(3), 190–209.
- Cankurtaran, Ö., & Beydili, E. (2016). Ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet uygulamasının gerekliliği üzerine. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1).
- Demirhan, Y., & Aslan, S. (2016). Türkiye'nin sınır ötesi göç politikaları ve yönetimi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 23–62.
- Demokrasi için Medya. (2025, 24 Mart). *Türkiye'deki engelli mülteciler*. Erişim adresi: <https://media4democracy.org/haberler/turkiyedeki-engelli-multeci-cocuklar/>

- Ekşi, R. (2023). Sosyal uyum sürecinde kültürlerarası iletişim engelleri: Yerliler ve Suriyeli sığınmacıların sosyal uyum tutumları (Yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Erdoğan, M. M., Şener, B., Sipahioğlu, E., Kavukçuer, Y. Ve Yılmaz Başçeri, E. (2017). *Kopuş'tan uyum'a kent mültecileri: Suriyeli mülteciler ve belediyelerin süreç yönetimi: İstanbul örneği*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2020). *Suriyeliler barometresi 2019*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2025, Mayıs 1). *Geçici koruma*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Geçici Koruma Kaydı. (2025, Mart 12). *Geçici koruma kaydı*. Hayata Destek Derneği. <https://hayatadestek.online/yayinlar/uluslararasi-koruma-ve-gecici-koruma/gecici-koruma-kaydi/>
- Giorgi, A. (1997). The theory, practice, and evaluation of the phenomenological method as a qualitative research procedure. *Journal of Phenomenological Psychology*, 28(2), 235-260.
- Golafshani, N. (2003). Understanding reliability and validity in qualitative research. *The Qualitative Report*, 8(4), 597-607.
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82.
- Güleç, C. (2015). Avrupa birliği'nin göç politikaları. *Tesam Akademi Dergisi*, 81-100.
- Güner, A. E., Hatipoğlu, M., Kocayigit, E., Şahin, E., Peksu, S., & Bilal, A. (2022). İstanbul'da göçmen sağlığı merkezlerinde sunulan sağlık hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Turkish Journal Of Family Medicine And Primary Care*, 16(2), 321-329.
- Golafshani, N. (2003). Understanding reliability and validity in qualitative research. *The Qualitative Report*, 8(4), 597-607.
- Göçmen Sağlığı Merkezi. (2024, Aralık 5). *Göçmen Sağlığı Merkezi*. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/gsm.html>

- Gökçearslan Çifci, E. Ve Uzunarslan, Ş. (2019). Sosyal hizmet uygulamalarında kültürel yetkinliği geliştirmenin önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 213-230.
- Hoyt Jr, C. (2012). The pedagogy of the meaning of racism: reconciling a discordant discourse. *Social Work*, 57(3), 225-234.
- IOM. (2022). *World Migration Report 2022*. Geneva: IOM.
- IOM. (2019). *Glossary on migration*. Geneva: International Organization For Migration Publications.
- İlbuğa, E. U. (2010). Çokkültürlülük, ulus-ötesilik ve kültürlerarası iletişim yeterliği. *Çankaya University Journal Of Humanities And Social Sciences*, 7(1), 163-180.
- Jansen, C.J. (1970) "Migration: A Sociological Problem". Jansen C.J. (der.) Readings in the Sociology of Migration (First Edition) içinde, Britain: Pergamon Press Ltd. Jenson, J. (1998). Mapping Social Cohesion: The State Of The Canadian Research. 103
- Kan, İ., & Köroğlu, C. Z. (2022). Çokkültürcü sosyal hizmet perspektifinden Afgan gençlerin kültürel sorunları: Uşak ili örneği. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 40-65.
- Karaca, NG, (2019), Sığınmacı ve göçmenlerle sağlık alanında sosyal hizmet. Filiz Göktuna Yaylacı (Ed.), *Kuramsal Ve Uygulama Boyutları İle Türkiye'de Sığınmacı Mülteci Ve Göçmenlerle Sosyal Hizmetler İçinde* (ss. 65-81). Londra: London Press.
- Kartarı, A. (2006). *Farklılıklarla yaşamak kültürlerarası iletişim*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Keleşoğlu, F. (2019). *Sosyal hizmet teori ve uygulamalarında çokkültürcülük* (Doktora tezi, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Keleşoğlu, F., & Yıldız, R. (2021). Çokkültürcü sosyal hizmet uygulaması ve eklektik perspektif. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(Toplum & Siyaset), 193–202.

- Kılıçarslan, E. (2024). Ayrımcılık yasağı bağlamında ayrımcılıksız bir sosyal hizmet sistemi mümkün mü?. *Heterotopic View*, 2(1), 51-63.
- Kıraç Keleş, G. (2023), Göç, sosyal uyum ve belediyeler. Yücel Karadaş, Zeynel Özlü, Sinan Erdoğan, Ercan Kılınç, Hülya Öztaş (Ed.), *2022 Göç Okulu Ve Yaz Akademisi: Göç Ve Sosyal Uyum Üzerine Çalışmalar İçinde* (ss. 67-90). İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Kleiman, S. (2004). Phenomenology: To wonder and search for meanings. *Nurse Researcher*, 11(4), 7-19.
- Laird, S. E. (2008). *Anti-Oppressive Social Work*. London: Sage Publications.
- Martinkova, I., & Parry, J. (2012). *An Introduction to the Phenomenological Study of Sport*. UK: Routledge.
- Mutlu, G. (2023). Sosyal uyum üzerine kavramsal bir tartışma: Diaspora, göçmen kimliği ve kültürü. Z. Karadaş, Z. Özlü, S. Erdoğan, E. Kılınç, & H. Öztaş (Eds.), *2022 Göç Okulu ve Yaz Akademisi: Göç ve sosyal uyum üzerine çalışmalar İçinde* (ss. 67–90). Doğu Kitabevi.
- Mülteciler Derneği. (2025). *Göçmenlere yönelik uygulamalar ve yansımaları* [Rapor]. Mülteciler Derneği. <https://muleciler.org.tr/saha-gozlem-raporu-gocmenlere-yonelik-uygulamalar-ve-yansimalari/>
- Nazlıer Keser, EN. (2021). Bölüm 13: engellilik, yaşlılık ve yerinden edilmenin kesiştiği yer: engelli ve yaşlı göçmenler. Gencer TE., Güzel B. *Göçmenlerle Çalışma ve Sosyal Hizmet içinde*. (ed.), (1. Baskı, s.317,345.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Nimer, M. (2019). Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin Türkçe dil eğitimi deneyimleri ve kurumsal yapılar. İstanbul Politikalar Merkezi Sabancı Üniversitesi Stiftung Mecrator Girişimi.
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), & World Health Organization (WHO). (2008). *The right to health: Fact sheet No. 31*. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/Factsheet31.pdf>

- Öner, N. (2022). Bir sağlık yönetimi meselesi olarak zorunlu göç ve mültecilik Başkan B., Kula ME. (ed.). *Uluslararası Göç ve Mültecilik* içinde. (1. Baskı, s. 243.256) Ankara, Siyasal Kitabevi
- Özbesler, C. (2013). Hasta yaşam kalitesinde tıbbi sosyal hizmet uygulamalarının önemi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*(2), 6-12.
- Özdemir, E. A., & Duyan, V. (2019). Baskı ve ayrımcılığa karşı sosyal hizmet. *Journal Of Academic Value Studies*, 4(19), 273-283.
- Özdemir, G. (2023). Türkiye'de Stratejik Göç Yönetimi, Bitlis Eğitim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bitlis.
- Özgür, Ö. (2010). Çokkültürcü sosyal hizmet: eleştirel bir bakış. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 21(2), 89-104.
- Öztaş, H. (2024). Social cohesion works of international organizations: The case of Gaziantep, Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Özütürk, Ş. (2019). Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecinde STK'ların göç yönetimindeki rolü: Denizli ili örneği (Master's thesis, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed. b.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Saggar, S., Somerville, W., Ford, R. Ve Sobolewska, M. (2012). *The Impacts Of Migration On Social Cohesion And Integration: Final Report: Migration Advisory Committee*.
- Sevim, K. (2022). *Sosyal hizmet perspektifinden Suriyeli yaşlıların yaşam kalitesinin sosyal dışlanma ve sosyal sermaye bağlamında değerlendirilmesi* (Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sırma, A., & Aslan, A. (2024). Sosyal hizmette güçlendirme yaklaşımının göç çalışmaları alanında değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 185-207. <https://doi.org/10.61861/Spshcd.1587014>

- Simmons, C. S., Diaz, L., Jackson, V., Takahashi, R. (2008). NASW Cultural Competence Indicators: A New Tool For The Social Work Profession, *Journal Of Ethnic And Cultural Diversity in Social Work*, 17(1), 4-20.
- Şaşmaz, A. & Arslan, A. (2023). Sosyal hizmet öğrencilerinin kültürlerarası iletişim duyarlılıkları. *Sosyal Politika Ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 70-86.
- Taşkın, D., & İkizler, D. C. Sığınmacılar ve geçici koruma altındaki engelli Suriyeliler ile engelli Iraklılar: Türkiye’de sağlık ve rehabilitasyon hizmetlerine erişimlerdeki sorunları ve çözüm önerileri. (Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Sağlık Yönetimi. Ankara. Erişim adresi: <https://acikerisim.ufuk.edu.tr/xmlui/handle/20.500.14065/4833>
- T.C. Göç İdaresi Başkanlığı. (2024, 7 Kasım). *Uyum strateji belgesi ve ulusal eylem planı* (2018). Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Yayinlar/UYUMSTRATEJI/Uyu-m-Strateji-Belgesi-ve-Ulusal-Eylem-Plani.pdf>.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2011). *Tıbbi sosyal hizmet yönergesi*. Sağlık Bakanlığı. <https://shgmhastahakdb.saglik.gov.tr/TR,30616/mevzuat.html>
- Tomanbay, İ. (2024, 4 Kasım). *Uluslararası göç, sığınma ve insan kaçakçılığı/ticareti sorunları ve sosyal çalışma*. Erişim adresi: <https://www.ilhantomanbay.com/2019/02/05/uluslararasi-goc-siginma-ve-insankacakciligi-ticareti-sorunlari-ve-sosyal-calisma/>.
- Topcu, E., & Büyükbeşe, T. (2020). Göç bağlamında toplumsal uyum göstergeleri. *Aksaray Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1), 23-34.
- Türk Kızılay. (2025, 24 Mart) *tamamlayıcı sosyal uyum yardımı (t-suy) projesi* (2025). Erişim adresi: <https://platform.kizilaykart.org/tr/t-suy.html>.
- Williams, M., & Moser, T. (2019). The art of coding and thematic exploration in qualitative research. *International Management Review*, 15(1), 45-55.

World Health Organization. (2024). *Refugee and migrant health*.
https://www.who.int/health-topics/refugee-and-migrant-health#tab=tab_1.

Erişim tarihi: 19.10.2024

World Health Organization (WHO). (1986). *Ottawa charter for health promotion*.
WHO. <https://www.who.int/publications/i/item/ottawa-charter-for-health-promotion>

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu [YUKK], Kanun No. 6458, 4 Nisan 2013,
Resmî Gazete No. 28615, 11 Nisan 2013.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6458&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Yalım, AC. (2021). Bölüm 9: göç süreçlerinde ruh sağlığı ve psikososyal destek hizmetleri göçmenlerle çalışma ve sosyal hizmet. Gencer TE., Güzel B. (Ed.) *Göçmenlerle Çalışma Ve Sosyal Hizmet İçinde*. (1. Baskı, S.3,13.). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yaman, F. (2019). *Göç ve toplum*. Ketebe Yayınları, İstanbul.

Zengin, O., & Altındağ, Ö. (2016). Bir insan hakları mesleği olarak sosyal hizmet. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 179-190.

T.C.
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
SAĞLIK BİLİMLERİ GİRİŞİMSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU
TOPLANTI TUTANAĞI

GÜNDEM: Doç. Dr. Fatih ALTUN'un 2024 -148 numaralı başvurusunun değerlendirilmesi

KARAR: Etik Kurulumuzun 13.06.2024 tarihinde saat 14.00'te yapılan 2024-6 sayılı toplantısında Doç. Dr. Fatih ALTUN danışmanlığında Hilal Sevde AYDIN tarafından yürütülmesi planlanan 2024-148 başvuru sayılı " **Tıbbi Sosyal Hizmet Alanında Çalışan Sosyal Çalışmacıların Perspektifinden Göçmenlerin Sosyal Uyumu** " konulu çalışma etik açıdan uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Serap ALTUNTAŞ
Komisyon Başkanı

Doç. Dr. Yıldı Arzu ABA

Prof. Dr. Latife UTAŞ AKHAN

Doç. Dr. Ekrem SEVİM

Doç. Dr. Cennet GÖLOĞLU DEMİR

Dr. Öğr. Üyesi Burçin AKÇAY

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin ERGÜL

Pin Kodu :56672

Belge Doğrulama Adresi: <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5658&eD=BSD4US8DLC>

Adres:Yeni Mahalle Şehit Astsubay Mustafa Soner Varlık Caddesi
No:77 Bandırma/BALIKESİR
Telefon:02667170117 Faks:02667170030
e-Posta:sagbiletik@bandirma.edu.tr
Kep Adresi:bandirmaonyedieylul@hs01.kep.tr

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Evrak sorgulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5658&eD=BSD4US8DLC&eS=832> adresinden yapılabilir.

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

... / ... /

Sayın Katılımcı,

Bu form ile dahil olmanızı istediğimiz araştırma hakkında sizi bilgilendirmek ve çalışmaya katılımınız ile ilgili izin almak amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ‘Tıbbi Sosyal Hizmet Alanında Çalışan Sosyal Çalışmacıların Perspektifinden Göçmenlerin Sosyal Uyum’ başlıklı çalışma Hilal Sevde AYDIN tarafından gönüllü katılımcılarla yürütülmektedir. Bu çalışmada, tıbbi sosyal hizmet alanından çalışan sosyal çalışmacıların perspektifinden, sosyal hizmet ve sosyal uyum ilişkisi, mevcut sosyal uyum sorunları, sağlık hizmetlerinde sosyal uyum konuları incelenerek tıbbi sosyal hizmet alanında göçmenlerin sosyal uyum müdahaleleri incelenecektir. Araştırma kapsamında ortalama 15 gönüllü ile görüşme yapılacaktır. Görüşme esnasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılacaktır. Soruları mesleki tecrübe ve bakış açısıyla cevaplamanız araştırmaya büyük katkı sağlayacaktır. Kişisel bilgileriniz, çalıştığınız kurum ve çalıştığınız il bilgisi paylaşılmayacaktır. Görüşmeyi istediğiniz zaman sonlandırabilirsiniz. Görüşme esnasında ses kaydı alınacaktır.. Görüşme esnasında sizden alınan bilgilerin analiz edilebilmesi için ses kaydı alınacaktır. Alınan ses kayıtları Kişisel Verilerin Korunması Kanuna istinaden kimseyle paylaşılmayacak olup tez savunması ve tez ile ilgili yayım sürecinin tamamlanması ile imha edilecektir. Görüşme sırasında sizden alınacak bilgiler; gizli tutulacak, araştırmacılar dışında kimseyle paylaşılmayacak ve sadece araştırmanın amacına uygun olarak kullanılacaktır. Araştırmaya katıldığınız için size herhangi bir ödeme yapılmayacak ya da sizden maddi bir katkı istenmeyecektir. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olup araştırmaya katılmama hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra da araştırma kapsamından çıkabilirsiniz. Ayrıca, gönüllü rızasına bakılmaksızın araştırmacı tarafından araştırma kapsamı dışında bırakılabileceksiniz. Bu formu onaylamanız, araştırmaya katılım için izin verdiğiniz anlamına gelmektedir.

Yukarıda gönüllüye araştırmadan önce verilmesi gereken metni okudum. Bunlar hakkında bana yazılı ve sözlü açıklamalar yapıldı. Bu koşullarla söz konusu araştırmaya kendi rızamla, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Gönüllünün Adı- Soyadı:
İmzası:
Adresi (varsa telefon no, faks no):

Açıklamaları yapan araştırmacının
Adı- Soyadı :
İmzası:

KATILIMCI GÖRÜŞME SORULARI

Tarih Başlama Saati: Bitiş Saati:.....

Katılımcı: Kadın ☐ Erkek ☐

Yaşınız:

Öğrenim Durumunuz:.....

Çalışma Süreniz:.....

Çalıştığınız kuruma göçmenler başvuruda bulunuyor mu: ☐ Evet ☐ Hayır

Katılımcı Deneyimleri

1. Göçmenlerin, kurumunuza başvurmadan önce yaşadıkları deneyimler hakkında bize bilgi verebilir misiniz? Genellikle ne tür sorunlar ile başvuru yapıyorlar?
2. Bir sosyal çalışmacı olarak sosyal uyumun tanımını ve önemini nasıl açıklarsınız?
3. Sosyal uyum kavramını göçmenlerin bakış açısından nasıl tanımladınız? Onların bu kavrama yönelik algıları ve deneyimleri nelerdir?
4. Göçmenlerle yaptığınız çalışmalarda, sosyal uyumun ne anlama geldiğini anlamalarını sağlamak için hangi yöntemleri kullanıyorsunuz? Bu yöntemlerin etkinliği hakkında neler düşünüyorsunuz?
5. Danışanlarınızla yaptığınız çalışmalarda, sosyal uyum sürecinin tamamlanıp tamamlanmadığına dair nasıl bir değerlendirme yaparsınız? Bu değerlendirmede hangi kriterleri göz önünde bulundurursunuz?
6. Danışanlarınızla yapılan görüşmelerde, sosyal uyum sürecinde karşılaştıkları güçlükleri veya engelleri nasıl ifade ettiklerini gözlemliyorsunuz? Bu güçlüklerin ve engellerin altında yatan temel nedenler neler olabilir?
7. Sosyal uyumla ilgili müdahalelerinizde, danışanlarınızın yaşadığı kültürel farklılıkları ve bireysel deneyimleri nasıl dikkate alıyorsunuz? Bu faktörler müdahalenizin etkinliğini nasıl etkiliyor?

8. Sosyal hizmet birimine başvuran danışanların içinde, kronik hastalıkları veya engelleri olanların sosyal uyum sürecinde karşılaştıkları özel zorluklar hakkında neler düşünüyorsunuz? Bu zorluklar, müdahalelerinizi nasıl şekillendiriyor?
9. Sosyal uyumun sağlanması ve sürdürülmesi için, kurumunuz veya genel olarak sosyal hizmet alanında hangi değişikliklerin yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz? Bu değişikliklerin başarılı olması için neler gereklidir?
10. Bir sosyal uyum çalışması yürütecek olsaydınız, hangi alanda odaklanmayı tercih ederiniz ve neden? Bu çalışma için nasıl bir çalışma planı oluştururdunuz?
11. Kurumunuzda çalışan sağlık profesyonellerinin, sosyal uyum ve kültürel farklılık konusundaki farkındalık düzeylerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu farkındalığın, göçmen danışanlarınızın hizmetten memnuniyetine nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

